

การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
DEVELOPMENT OF SANGHA ADMINISTRATION IN SAMROIYOD DISTRICT,
PRACHUAPKHIRIKHAN PROVINCE

พระครูปัญญาขยาภรณ์ (ชัยชนะ ชวนปณฺโณ)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พระครูปัญญาขยาภรณ์ (ชัยชนะ ชวนปณฺโณ)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**Development of Sangha Administration in Samroi-yod District,
Prachuapkhirikhan Province**

Phrakhrupanyachayaporn (Chaichana Javanapañño)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บันทึบบรรณิพนธ์ เรื่อง
“การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

.....
(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร,ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

.....
(พระสมุทรวชิรโสภณ,ดร.)

ประธานกรรมการ

.....
(ผศ.ดร.อุทัย สติมั่น)

กรรมการ

.....
(พระครูสมุห์วรวิทย์ ผาสู่โก,ดร.)

กรรมการ

.....
(พระมหากังวาล ชีรธมโม,ดร.)

กรรมการ

.....
(ผศ.ดร.ชิตวุฒิ หมั่นมี)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

พระมหากังวาล ชีรธมโม,ดร.
ผศ.ดร.ชิตวุฒิ หมั่นมี

ประธานกรรมการ

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

.....
(พระครูปัญญาชาภรณ์)

- ชื่อสารนิพนธ์ : การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์
- ผู้วิจัย : พระครูปัญญาชาภรณ์ (ชัยชนะ ชวนปญโญ)
- ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
- คณะกรรมการผู้ควบคุมสารนิพนธ์
- : พระมหากังวาล ธีรธมโม, ดร., ป.ธ.๙., พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ),
พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
 - : ผศ.ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี, พธ.บ. (การสอนสังคม), พธ.ม. (ปรัชญา),
รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)
- วันที่สำเร็จการศึกษา : มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (๒) เปรียบเทียบความเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (๓) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล ภาคสนามจากพระสงฆ์ในอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน ๑๖๘ รูป วิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการ ทดสอบค่าทีและค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความแตกต่าง จึงทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพ มีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูล สำคัญ จำนวน ๑๒ รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม อยู่ใน ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด ได้แก่ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗ ส่วนด้านที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๖

๒. ผลการเปรียบเทียบความเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอ สามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อายุ และวุฒิการศึกษา สามัญ มีผลให้ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ และพระภิกษุมี ผลให้ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วน ปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

๓. ปัญหา อุปสรรคต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ พบว่า พระภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่บางรูปขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการประพฤติตนให้เหมาะสม, กฎระเบียบภายในของบางวัดออกโดยผู้ปกครองเพียงผู้เดียว, การร่วมประชุมกันมีน้อย, พระสังฆาธิการบางรูปขาดประสบการณ์การทำงาน และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ควรให้ความสำคัญกับการอบรมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการประพฤติตนให้เหมาะสมตามหลักพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัดแก่พระภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่, การออกกฎ ระเบียบภายในวัด นอกจากต้องเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยแล้ว ควรจัดประชุมโดยให้ผู้ใต้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการบัญญัติ กฎ ระเบียบ แสดงทัศนะ แล้วจึงตั้งโดยมติในที่ประชุมนั้น, ควรจัดประชุมคณะสงฆ์ร่วมกันทั้งในระดับอำเภอตำบล และในระดับวัด เป็นประจำทุกเดือน และผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับชั้น ควรลงพื้นที่เพื่อดูแล ให้คำปรึกษา และบำรุงขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้ปกครองเป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสังฆาธิการผู้มีประสบการณ์การทำงานน้อย

The objectives of research paper were 1. to study development of Sangha administration in Samroi yod district, Prachuapkhirikhan province, 2. to compare the opinions of monks to development of Sangha administration in Samroi yod district, Prachuapkhirikhan province, classified by personal data, and 3. to study the problems, obstacles and suggestions for development of Sangha administration in Samroi yod district, Prachuapkhirikhan province. The research methodology was the mixed method research, that the quantitative research used the questionnaire as the tool to collect the data in the field study from 168 monks in Samroi yod district, Prachuapkhirikhan province. The statistics were used for the data analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), t-test, F-test, One-way Analysis of Variance and Least Significant Difference: LSD. and the qualitative research had the documentary analysis and interview as the tool to collect the data in the field study from 12 key informants and analyzed the data through the content analysis technique.

1. Development of Sangha administration in Samroi-yod district, Prachuapkhirikhan province, overall, was in high at mean of 4.07, when considering the aspect found that in high level all aspects. The aspects that had the most value include the aspect of administration according to the principle of discipline, was at high level at mean of 4.07. The aspects with the lowest mean include the aspect of administration according to the Sangha Act-rule-command-resolutions-announcement and indicate of patriarch, was at high level at mean of 4.06.

2. The comparison for opinions of monks to development of Sangha administration in Samroi yod district, Prachuapkhirikhan province, classified by personal data, found that age and general education had the significantly at 0.01, the hypothesis was accepted. The years of being monk had the significantly at 0.05. The hypothesis was accepted. But, those personal statuses was not different.

3. The problems and obstacles for development of Sangha administration in Samroi yod district, Prachuapkhirikhan province, as following; some new monks and novices lack knowledge about the appropriate behavior, internal regulations of some temples issued by a single parent, the meetings have little, some Sangha administrators lack of experience, And, the suggestions for development of Sangha administration in Samroi yod district, Prachuapkhirikhan province, as following; should be important to train the knowledge and understanding about the proper conduct of the monks and novices by strictly according to the principle of discipline. Should allow the monks

residing in the monastery participating in setting the rules and regulations for coexistence. Congregational meeting at the district level, sub- district level, temple level, on a monthly basis. Sangha administrators in each level should go and see every area and give the advice to the monks, especially the monks without work experience.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาของคณะกรรมการผู้ควบคุมสารนิพนธ์ ได้แก่ พระมหากัณวาล อธิธมโม, ดร. และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี ที่อนุเคราะห์ให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือในการปรับปรุง แก้ไขสารนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอขอบคุณ คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์ ประกอบด้วย พระสมุทรวชิโรโสภณ, ดร., ผศ.ดร.อุทัย สติมัน และพระครูสมุทรวิทย์ ผาสุโก, ดร. ที่กรุณาให้คำแนะนำ ปรับปรุง เพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ รศ.ดร.สุพล สุธะพรหม รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่กรุณาให้ข้อแนะนำเพื่อการปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณ พระครูวิสุทธิฐานันท์คุณ, ดร., พระครูวาทิรวรรณ, ดร., พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต, ดร. และพระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, ผศ.ดร., ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถาม พร้อมแนะนำในการปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณ พระพรหมเวที (สุเทพ ผุสสธมโม) เจ้าคณะภาค ๑๕ ที่มอบความเมตตาและกำลังใจให้ผู้วิจัยเสมอมา และกราบขอบพระคุณ พระเทพสิทธิวิมล (เอียด สุทนต์) เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย พระราชรัตนวิสุทธิ (ชานาญ เขมนนโท) รองเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, พระศรีปริยัติเมธี (สงวน ปณณาสิริ) เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, พระครูศรีธรรมมานันท์ (อภิเชก มุตตจิตโต) เจ้าคณะตำบลศีลาลอย, พระครูวิสุทธิธรรมานุรักษ์ (เฉลิม สุขีโว) เจ้าคณะตำบลสามร้อยยอด, พระครูสถิตกัลยาณคุณ (เทียน ธิตเวโท) เจ้าคณะตำบลศาลาล้อย, พระครูกิตติญาณพิสุทธิ (สมชาย กิตติธนาโณ) เจ้าอาวาสวัดไร่ไหม, พระมหาบุญกิต สุวณโณ เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด, นายเสถียร เหล่าคนคำ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, นายเกริกชัย ชาติไทย ไตรรงค์ วัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, นายสวญ เปรมมล ไวยาวัจกรวัดธรรมรังสี และนางลำเพย ศิวีไล กรรมการวัดหุบตาโคตร ตลอดจนทั้งบุคคลต่าง ๆ ที่อนุเคราะห์ข้อมูลการเก็บรวบรวมเพื่อการวิจัยเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันจะพึงมีจากสารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็น พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอญบูชาเป็นกตเวทิตาคุณ แก่บิดามารดา ครูบาอาจารย์ พี่ ๆ น้อง ๆ รวมทั้งคณะญาติโยมวัดสามร้อยยอดและผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ผู้ให้กำลังใจ ผู้ให้กำลังสนับสนุน และผู้ถวายข้าวทุกทัพพีตลอดเวลาที่ดำรงเพศสมณะตลอดมา ซึ่งไม่สามารถจะเอ่ยนามได้ทั้งหมด

พระครูปัญญาชยาภรณ์ (ชัยชนะ ขวนปณโณ)

มีนาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ช)
สารบัญแผนภาพ	(๗)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ฐ)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๕
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๖
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	๘
๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครอง	๑๗
๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์	๔๐
๒.๔ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย	๕๘
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๐
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๘๒
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๘๓
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๘๓
๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๘๓
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๖
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๙
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๙๐

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๙๑
๔.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๙๒
๔.๒ การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๙๓
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๙๘
๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๑๒๐
๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๑๒๒
๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๒๕
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๒๗
๕.๑ สรุป	๑๒๗
๕.๒ อภิปรายผล	๑๓๐
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๓๕
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	๑๔๓
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๑๔๔
ภาคผนวก ข ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง	๑๕๐
ภาคผนวก ค ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา	๑๕๖
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๕๘
ภาคผนวก จ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๗๓
ภาคผนวก ฉ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๘๑
ภาคผนวก ช ภาพถ่ายการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๘๔
ประวัติผู้วิจัย	๑๙๑

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑	เปรียบเทียบจำนวนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และจุดมุ่งหมายในการปกครองระหว่าง เพื่อประชาชน และ เพื่อผู้ปกครอง ๑๙
๒.๒	วัดและเจ้าอาวาสเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ๕๘
๓.๑	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างพระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามสังกัดตำบลคณะสงฆ์ ๘๕
๔.๑	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๙๒
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ต่อการพัฒนากการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม ๙๓
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ต่อการพัฒนากการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ๙๔
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ต่อการพัฒนากการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ๙๖
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมจำแนกตามตำแหน่ง ๙๙
๔.๖	การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนากการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามตำแหน่ง ๙๙
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามตำแหน่ง ๑๐๐
๔.๘	การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนากการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามตำแหน่ง ๑๐๐

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเฟื้อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามตำแหน่ง	๑๐๑
๔.๑๐ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเฟื้อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามตำแหน่ง	๑๐๑
๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ	๑๐๒
๔.๑๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ	๑๐๒
๔.๑๓ การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)	๑๐๓
๔.๑๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามอายุ	๑๐๔
๔.๑๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามอายุ	๑๐๔
๔.๑๖ การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามอายุ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)	๑๐๕
๔.๑๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเฟื้อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามอายุ	๑๐๖

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๘	การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามอายุ ๑๐๖
๔.๑๙	การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามอายุ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) ๑๐๗
๔.๒๐	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามพรรษา ๑๐๘
๔.๒๑	การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามพรรษา ๑๐๘
๔.๒๒	การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามพรรษา ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) ๑๐๙
๔.๒๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามพรรษา ๑๑๐
๔.๒๔	การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามพรรษา ๑๑๐
๔.๒๕	การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามพรรษา ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) ๑๑๑
๔.๒๖	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามพรรษา ๑๑๒

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๒๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามพรรษา	๑๑๒
๔.๒๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	๑๑๓
๔.๒๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	๑๑๓
๔.๓๐ การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)	๑๑๔
๔.๓๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	๑๑๕
๔.๓๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	๑๑๕
๔.๓๓ การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)	๑๑๖
๔.๓๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	๑๑๗
๔.๓๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	๑๑๗

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๓๖	การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเื้อเพื่อต่อ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ ด้วยวิธีผลต่าง นัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)	๑๑๘
๔.๓๗	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ตามสมมติฐานที่ ๑-๔	๑๑๙
๔.๓๘	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อย ยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย	๑๒๐
๔.๓๙	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อย ยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะ สงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระ สังฆราช	๑๒๑

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ องค์ประกอบความอยู่ดีมีสุข	๑๔
๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๘๒
๔.๑ แนวทางการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๑๒๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

สารนิพนธ์ฉบับนี้ ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลัก ในการอ้างอิง ซึ่งจะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น วิ.มหา. (ไทย) ๒/๕๐๘/๕๙๙-๖๐๐. หมายความว่า ระบุถึง พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ ฉบับภาษาไทย เล่มที่ ๒ ข้อที่ ๕๐๘ หน้าที่ ๕๙๙-๖๐๐ เป็นต้น ทั้งนี้ โดยใช้ระบบคำย่อ ดังต่อไปนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณาสก	(ภาษาไทย)
ม.มู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณาสก	(ภาษาไทย)
ม.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปณาสก	(ภาษาไทย)
ส.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปกครอง (Governance) คือ การวางระเบียบกฎเกณฑ์สำหรับสังคม เพื่อให้สังคมมีความสงบสุข^๑ มีการจัดทำกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการตัดสินใจขัดแย้งเกี่ยวกับการตีความ และการใช้กฎหมาย ซึ่งทุกคนในสังคมจะต้องยอมรับและปฏิบัติตาม หากมีใครขัดแย้งไม่ยอมรับหรือทำการบางอย่างในลักษณะที่จะนำความเดือดร้อนมาสู่คนอื่น ย่อมจะได้รับโทษทัณฑ์บางประการตามควรแก่กรณี ทั้งนี้ เพื่อการปกป้องมิให้มีใครมาทำความเดือดร้อนรบกวนวุ่นวายให้เกิดขึ้นแก่สังคม และเพื่อให้เป็นการคุ้มครองคนที่ยอมรับปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคมหรือกฎหมายให้ดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุข^๒ การปกครองจึงเป็นการพยายามสร้างรูปแบบเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข^๓ ถือกฎหมายเป็นใหญ่ ไม่มีใครอยู่เหนือกฎหมาย ทุกคนทั้งผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครองต้องอยู่ใต้บังคับของกฎหมายและได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายเสมอกัน^๔

ระยะเวลาก่อนพุทธกาลนั้น รูปแบบการปกครองหรือระบบการเมืองนั้นแบ่งเป็น ๒ ระบบใหญ่ คือ ราชาธิปไตยหรือสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งเป็นระบบที่ ๔ แคว้น ในประเทศอินเดียตอนเหนือนิยมใช้ และมีอำนาจทางการเมืองเข้มแข็งมาก ส่วนอีก ๒ แคว้นที่เหลือ นิยมระบอบการปกครองแบบสามัคคีธรรม หรือเทียบกับระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน พระพุทธเจ้ามิได้ต้องการให้พระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นสาวกของพระองค์ท่านเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือสนับสนุนระบบการปกครองระบบใดระบบหนึ่งโดยเฉพาะ ทรงให้หลักธรรมในการปกครองสำหรับสองรูปแบบไว้สำหรับการปกครองแบบสาธารณรัฐ ให้ใช้หลักอภิธานียธรรม ๗ ประการ และสำหรับรูปแบบราชาธิปไตยให้ใช้หลักทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ^๕

^๑สุชุม นวลสกุล, การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญไทยฉบับประชาชน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

^๒แสวง อุดมศรี, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒.

^๓คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๖.

^๔พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), สลายความขัดแย้ง-สังคมศาสตร์ที่ยั่งยืนถึงธรรมชาติ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๑๘๒.

^๕ทศพิธราชธรรม หรือธรรมของพระราชา หรือธรรมสำหรับผู้ปกครอง ดูรายละเอียดใน พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล), หลักธรรมาภิบาลและประมุขศิลป์, (กรุงเทพมหานคร: ชัยมงคลพรินต์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๖-๑๐๐.

สมัยพุทธกาล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงจัดรูปแบบการปกครองที่เป็นธรรมขึ้นแก่สังคม ๆ หนึ่ง คือ สังคมสงฆ์ โดยทรงใช้วิธีการสำหรับมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน และมีระเบียบ แบบแผนในการเป็นอยู่ ตลอดจนการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้มนุษย์เหล่านั้นได้รับประโยชน์จากการสอนของพระองค์อย่างเต็มที่ โดยพระองค์ทรงมีฐานะเป็นธรรมราชา ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เราเป็นพระราชานั้นคือเป็นธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม”^๖ ต่อมา เมื่อพระสงฆ์มีจำนวนมากขึ้น พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่คณะสงฆ์^๗ การมอบให้สงฆ์เป็นใหญ่นี้มีลักษณะเป็นสามัคคีธรรม ซึ่งเรียกว่า สังฆาธิปไตย โดยพระพุทธองค์ทรงวางพระธรรมวินัยเป็นบรรทัดฐานสำหรับยึดถือร่วมกัน และในพระคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของกฎหมายตราสามดวง ได้มีการหยิบยกเรื่องราวกำเนิดของรัฐและสถาบันการปกครองมาจากคัมภีร์อรรถกถาสุตต โดยมิใช่อสมมุติฐานเบื้องต้นว่า มนุษย์เริ่มต้นจากการเป็นพรหมมาก่อน แต่ความที่มีตัณหาหาคะมากขึ้นเรื่อย ๆ จนพรหมจรรย์หมดไป กลายเป็นผู้มีธรรมชาติสันดานที่ชั่วร้าย ถ้าไม่มีผู้ปกครอง ผู้ที่แข็งแรงกว่าย่อมรังแกผู้ที่อ่อนแอกว่า เหตุดังนี้ จึงได้ประชุมกันเลือกพระโพธิสัตว์ตั้งไว้ในฐานะพระมหากษัตริย์สมมติเทพราช แม้ไม่ใช่เทพก็ถือว่าทรงเป็นเสมือนเทพเพราะมีคุณสมบัติที่จะรักษาสันติในหมู่ชน แห่งของหลักการ นี่คือลักษณะหนึ่งของรูปแบบการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย^๘

ภายหลังพุทธปรินิพพานล่วงมาแล้ว ๒๐๐ กว่าปี หลังจากที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงอุปถัมภ์การส่งคายนาครั้งที่ ๓ เสร็จแล้ว ประมาณปี พ.ศ. ๒๓๔-๒๓๕^๙ พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศไทย โดยคณะสมณทูต นำโดยพระโสณะเถระและพระอุตตระเถระ เมื่อครั้งยังเป็นอาณาจักรสุวรรณภูมิ ในปี พ.ศ. ๒๓๕ พระมหากษัตริย์และประชาชนต่างยอมรับนับถือพระพุทธศาสนา และยึดหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิต

รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ เพื่อให้สอดคล้องและสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล เหตุผลข้อนี้ปรากฏในประกาศพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ความว่า “ด้วยเมื่อรัตนโกสินทร์ศก ๑๑๗ ได้โปรดให้พระราชอาณัติหลายรูปไปจัดการศึกษาตามอารามในหัวเมืองและได้อาราธนาพระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นวิชรญาณวโรสที่สมเด็จพระราชาคณะ เจ้าคณะหนใหญ่ให้ทรงรับการธุระดำเนินการนั้นในฝ่ายสมณะ และได้โปรดให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงดำรงราชานุภาพทรงรับหน้าที่อุดหนุนนั้นในส่วนเจ้าหน้าที่พนักงานฝ่ายฆราวาส ความแจ่มอยู่ในประกาศจัดการเล่าเรียนในหัวเมือง ซึ่งได้ออกเมื่อ ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๑๗ นั้นแล้ว พระสงฆ์เถรานุเถระและเจ้าพนักงานในฝ่ายฆราวาสได้ช่วยกันจัดและอำนวยการตามพระราชดำริ ด้วยความสามารถอุตสาหะอันเป็นที่พอพระราชหฤทัย ได้เห็นผลความเจริญในการเล่าเรียนตลอดจนความเรียบร้อยในการปกครองสังฆมณฑลขึ้นโดยลำดับมา บัดนี้ ทรงพระราช ดำริเห็นว่า ถึงเวลาอันสมควรจะตั้งเป็นแบบแผนการปกครองคณะสงฆ์ให้มั่นคงเรียบร้อยแล้ว” ดังกล่าวนี้นี้ จึงได้ทรงโปรดให้ตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ขึ้น เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ร.ศ. ๑๒๑ ความแจ่มอยู่ในพระราชบัญญัตินั้นแล้ว

^๖ม.ม. (ไทย) ๑๓/๖๐๙/๕๕๔.

^๗พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๑.

^๘วินัย พงศ์ศรีเพียร, “สมานฉันท์ : แง่คิดจากกฎหมายตราสามดวง”, ประชาคมวิจัย, ฉบับที่ ๖๐ (มกราคม ๒๕๕๑): ๒๓.

^๙สุชีพ ปุญญานุภาพ, ประวัติศาสตร์พระศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รวมสาส์น ๑๙๗๗ จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๑๙๖.

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ประเทศไทยเปลี่ยนรูปแบบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองของฝ่ายอาณาจักรจึงเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองของฝ่ายพุทธจักรเพื่อให้สอดคล้องกับการปกครองของฝ่ายอาณาจักรอีกครั้งหนึ่งด้วย คณะรัฐบาลในสมัยนั้นจึงได้ดำเนินการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ. ๒๔๘๔ ขึ้นบังคับใช้ โดยยกเลิกการปกครองที่ใช้พระราชบัญญัติเดิม ฉบับ ร.ศ. ๑๒๑ ในวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ และคณะรัฐบาลได้ออกแถลงการณ์ชี้แจงเหตุผลในการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ. ๒๔๘๔ ดังปรากฏเป็นข้อความว่า “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ได้รับความเห็นชอบของคณะสงฆ์และได้ผ่านสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วโดยราบรื่น ความสำคัญในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ก็คือได้จัดการปกครองคณะสงฆ์ให้อนุโลมระบบการปกครองบ้านเมืองเท่าที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัย”

กระทั่ง รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี มีเจตนารมณ์ให้การปกครองคณะสงฆ์สอดคล้องกับนโยบายการปกครองของรัฐบาล ที่เห็นว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่กำหนด ให้มีการถ่วงดุลอำนาจแท้จริงคือความล่าช้า ขาดประสิทธิภาพในการบริหารการปฏิบัติงานกว่าพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ดังนั้น คณะรัฐมนตรีจึงลงมติแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญ และให้เหตุผลในการประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๕ นี้ว่า “การดำเนินกิจการคณะสงฆ์ มิใช่เป็นกิจการอันแบ่งแยกอำนาจดำเนินการ ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลอำนาจเช่นที่เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบันและโดยระบบ เช่นว่านั้นเป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินกิจการ สมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ ให้สมเด็จพระสังฆราช องค์สกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ผ่านทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมาย และพระธรรมวินัย ทั้งนี้ เพื่อความเจริญและความรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา” ต่อมา เมื่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มีผลใช้บังคับมาเป็นเวลานาน ๓๐ ปี จึงมีการแก้ไขเพิ่มเติมใน พ.ศ. ๒๕๓๕ เกิดเป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งปรับปรุงบทบัญญัติบางมาตราให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงและเพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเป็นการแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ จำนวน ๑๖ มาตรา และเพิ่มเติมจำนวน ๙ มาตรา^{๑๐}

กล่าวได้ว่า รูปแบบของการปกครองไทยในปัจจุบัน มีธรรมนูญที่ใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ คือ พระธรรมวินัย^{๑๑} และมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองอีกส่วนหนึ่ง^{๑๒}

^{๑๐} กนก แส่นประเสริฐ, **ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙), หน้า ๖.

^{๑๑} คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**, หน้า ๑๗.

^{๑๒} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปยุโธ), **การคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

คณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นเขตปกครองอำเภอทางคณะสงฆ์ ที่ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเขตปกครองอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สืบเนื่องจากการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๓/๒๕๕๑ เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๑ โดยเลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า สมเด็จพระมหาธีราจารย์ (นิยม จานิสสโร) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ได้มีลิขิต ที่ จญ.ก. ๘/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๑ แจ้งตามรายงานของเจ้าคณะภาค ๑๕ ว่า เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้รายงานว่า ทางราชอาณาจักรได้มีพระราชกฤษฎีกาตั้ง กิ่งอำเภอสามร้อยยอด อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็น อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๐ และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๖ ก เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ เพื่อประโยชน์แก่การปกครองและการให้บริการของรัฐแก่ประชาชน ดังกล่าวนี้นี้ เจ้าคณะใหญ่หนกลางพิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ สมควรยก อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ขึ้นเป็นเขตปกครองอำเภอทางคณะสงฆ์ อนุโลมตามฝ่ายราชอาณาจักร ตามบัญญัติ ข้อ ๕ แห่งกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค โดยการนี้ ได้รับความเห็นชอบจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการเจ้าสังกัดตามลำดับจนถึงเจ้าคณะใหญ่หนกลาง จึงมีบัญชาให้นำเสนอมหาเถรสมาคมเพื่อโปรดพิจารณา ดังกล่าวนี้นี้ ที่ประชุมพิจารณาแล้วลงมติอนุมัติให้ยก อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ขึ้นเป็นเขตปกครองอำเภอทางคณะสงฆ์^{๑๓}

อย่างไรก็ตาม การปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน ยังประสบปัญหาบางประการ อาทิ ภูมิภาคบางรูปมิได้ลงอุปสมถสังฆกรรมปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือนตามหลักพระวินัย และพระสังฆาธิการบางรูปมิได้กำหนดกฎ ระเบียบ บังคับใช้ในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะตามที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้ให้ขอบเขตอำนาจไว้ ส่งผลให้เกิดปัญหาอื่นตามมา เช่น พระภิกษุได้ปกครองเดินทางไปในสถานที่ที่โคจรต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสมแก่สมณสาธูป เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้นี้ เป็นปัญหาสำคัญที่รบกวนการแก้ไขอยู่ในปัจจุบัน ฉะนั้น หากมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์อย่างจริงจัง ผู้วิจัยเชื่อว่า ข้อมูลทางวิชาการเหล่านั้นจักเป็นประโยชน์ต่อการปกครองคณะสงฆ์และสามารถแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ได้อย่างยั่งยืน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวนี้นี้ ประกอบกับที่ผู้วิจัยดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จึงสนใจศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคให้มีประสิทธิภาพ ตามหลักพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ยิ่งขึ้น สืบไป

^{๑๓} มหาเถรสมาคม, “มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๓/๒๕๕๑ มติที่ ๘๙/๒๕๕๑ เรื่องขอยกอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ขึ้นเป็นเขตปกครองอำเภอทางคณะสงฆ์”, [ออนไลน์], < <http://www.mahathera.org/>>, [๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๙].

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ สภาพการพัฒนากการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบความเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนากการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๒.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนากการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๓.๒ เพื่อเปรียบเทียบความเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนากการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยสังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีของ พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีรปณโณ)^{๑๔} ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย และ ๒) ด้านการปกครองโดยเอื้อเฟื้อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตตัวแปร ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง อายุ พรรษา และวุฒิการศึกษาสามัญ ของพระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถาม

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความคิดเห็นต่อการพัฒนากการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ๒ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย และ ๒) ด้านการปกครองโดยเอื้อเฟื้อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

^{๑๔}พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีรปณโณ), อธิบายกฎหมายเถรสมาคม, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรศาสนการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓๓-๑๓๔.

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

๑) ประชากร (Population) ได้แก่ พระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน ๒๘๘ รูป^{๑๕} (ตำบลไร่เก่า-ไร่ใหม่ จำนวน ๑๒๙ รูป, ตำบลศาลาลัย จำนวน ๔๗ รูป, ตำบลศิลาลอย จำนวน ๓๘ รูป, ตำบลสามร้อยยอด จำนวน ๗๔ รูป)

๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จำนวน ๑๒ รูป/คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๐ ถึงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๐ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๕.๑ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

๕.๒ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

๕.๓ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

๕.๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความเจริญมากกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนและกำหนดทิศทางของการปกครองไว้ล่วงหน้า

การปกครองคณะสงฆ์ หมายถึง การดำเนินการสอดส่องดูแลพระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัดที่อยู่ภายใต้การปกครองให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยดีงาม โดยในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

๑) การปกครองตามหลักพระธรรมวินัย คือ การปกครองโดยยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญสูงสุดในการปกครอง

^{๑๕} สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด, สถิติภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภาค ๑๕ พุทธศักราช ๒๕๖๐, (ประจวบคีรีขันธ์ : สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด, ๒๕๖๐), หน้า ๑-๒. (ถ่ายเอกสารเย็บเล่ม).

๒) การปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คือ การอนุโลมบังคับใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช เพื่อให้สอดคล้องกับการปกครองของฝ่ายอาณาจักร

พระสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุที่ได้รับการอุปสมบทโดยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย โดยในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เท่านั้น

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๗.๔ ผลการวิจัยนี้ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคตามหลักพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ จากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดและทิศทางการศึกษาวิจัย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา
- ๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครอง
- ๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์
- ๒.๔ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา จากเอกสารทางวิชาการของนักวิชาการหลากหลายท่าน จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระไว้ ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของการพัฒนา

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ “ความหมายของการพัฒนา” ผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

คำว่า พัฒนา ในภาษาไทย มาจาก วุฒฺ ในภาษาบาลี และ วรณ ในภาษาสันสกฤต แปลว่า ความเจริญ^๑ หรือจำเริญ ได้แก่ เติบโต งอกงาม มากขึ้น หรือสมบูรณ์^๒ การพัฒนา โดยความหมายจากรูปศัพท์ จึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตงอกงาม และดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ความหมายดังกล่าวนี้ เป็นที่มาของความหมายในภาษาไทยและเป็นแนวทางในการกำหนดความหมายอื่น ๆ โดยทั่วไป คือ การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดคุณภาพดีขึ้นกว่าเดิม ตามนัยความหมายนี้ นับว่าเป็นความหมายที่รู้จักกันโดยทั่วไป เพราะนำมาใช้มากกว่าความหมายอื่น ๆ แม้ว่าจะไม่เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการก็ตาม^๓

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๖), หน้า ๘๒๗.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒๒.

^๓สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนารวมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๒.

คำว่า พัฒนา เกิดขึ้นและนำมาใช้ครั้งแรกในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ โดยนักเศรษฐศาสตร์ได้นำมาใช้เรียกการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการใช้แรงงานคนและสัตว์มาเป็นพลังงานจากเทคโนโลยี เช่น เครื่องจักร เครื่องยนต์ต่าง ๆ อาชีพของคนในสังคมเปลี่ยนจากเกษตรกรรมเป็นการประกอบอาชีพทางด้านอุตสาหกรรม วิธีการผลิตเปลี่ยนจากการยังชีพเป็นวิธีการผลิตเพื่อการค้า ที่อยู่อาศัยเปลี่ยนจากชนบทเป็นเมือง สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนจากสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น หลังจากนั้น คำว่า พัฒนา ก็ได้แพร่กระจายออกไปทั่วโลก โดยความหมายกว้าง ๆ ทั่วไปแล้ว หมายถึง การกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ สำหรับประเทศไทย ปรากฏมีการใช้คำว่า พัฒนา เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๓ ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ คำว่า พัฒนา แปลว่า เจริญ แต่ต่อมาในสมัย จอมพลถนอม กิตติขจร ประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๕ ยังปรากฏมีการใช้คำอื่นต่อมาอีก เป็นต้นว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)^๕ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญของธุรกิจว่านอกจากจะสร้างสรรค์การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแล้ว ยังสามารถเกื้อหนุนสังคมและสิ่งแวดล้อมให้พัฒนาและเติบโตควบคู่กันอย่างสมดุลไปพร้อมๆ กันด้วย^๕

นักเศรษฐศาสตร์ ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโต แต่เป็นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ตามเนื้อหาของวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นการเน้นความหมายเชิงปริมาณ คือ การเพิ่มขึ้นหรือการขยายตัวของเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่น ๆ

นักพัฒนาบริหารศาสตร์ ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งในด้านคุณภาพ (ดีขึ้น) ปริมาณ (มากขึ้น) และสิ่งแวดล้อม (มีความเหมาะสม) ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว

นักเทคโนโลยี ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

นักบริหาร ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการของมนุษย์ไว้ล่วงหน้า ในลักษณะของแผนและโครงการ แล้วบริหารหรือจัดการให้เป็นไปตามแผนและโครงการจนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

นักสังคมวิทยา ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง ซึ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม หมายถึง มนุษย์ กลุ่มทางสังคม การจัดระเบียบทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับความหมายในทางพระพุทธศาสนา คือ การเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้มีความสุข

นักพัฒนาชุมชน ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการและการดำเนินงานโดยมนุษย์เพื่อประโยชน์แก่ตัวของมนุษย์เอง^๖

^๕ วัชร วัชรนิภาวรรณ, การประยุกต์และการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: โพรเฟซ, ๒๕๔๙), หน้า ๒.

^๖ อนันตชัย ยूरประถม และคณะ, ไขความหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน, (นนทบุรี: หจก. วนิดาการพิมพ์, ๒๕๕๗), หน้า ๑๕.

^๖ สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, หน้า ๒-๕.

การพัฒนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการและดำเนินงานโดยมนุษย์เพื่อประโยชน์แก่ตัวของมนุษย์เอง^๗

สรุปได้ว่า คำว่า พัฒนา ในภาษาไทย มาจาก วุฒฺ ในภาษาบาลี และ วรณ ในภาษาสันสกฤต และตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Development ซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในสิ่งต่าง ๆ ทั้งในเชิงปริมาณ หรือเชิงคุณภาพ อย่างไรก็ตาม แม้นักวิชาการต่างสาขาจะให้นิยามความหมายแตกต่างกันไป เช่น นักเศรษฐศาสตร์ ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หรือนักบริหาร ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการของมนุษย์ไว้ล่วงหน้า ฯลฯ แต่ก็ล้วนแต่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ มินัยความหมายว่า การเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม นั่นเอง

๒.๑.๒ ลักษณะของการพัฒนา

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ “ลักษณะของการพัฒนา” ผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การพัฒนา (Development) คือ การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

๑) ความแตกต่าง เช่น ปริมาณและคุณภาพของบริการข้อมูลและข่าวสารฐานทางสังคม บทบาทและอาชีพ

๒) การใช้ประโยชน์จากบริการที่มีอยู่ เช่น ครอบครัวยุคใหม่จัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ มาใช้ได้ เนื่องจากครอบครัวมีรายได้สูงขึ้น การกระจายรายได้ของครอบครัว ครอบครัวมีสิ่งของเครื่องใช้ และครอบครัวสามารถใช้บริการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

๓) เทคโนโลยีและประสิทธิภาพ เช่น การใช้เทคโนโลยีระดับสูง และการแพร่กระจายเทคโนโลยีออกสู่สังคมอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

๔) ความเชื่อและความไม่เชื่อ เช่น เป้าประสงค์ ความเชื่อพื้นฐาน ค่านิยม

๕) ทักษะคติ เช่น ระดับความพอใจ ความเป็นเอกภาพ ขวัญและความพึงพอใจ

๖) พฤติกรรม เช่น การช่วยตนเอง ความมีประสิทธิภาพ และความคิดริเริ่ม

๗) ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากรมนุษย์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

๘) โครงสร้าง เช่น แบบแผนการดำเนินชีวิต และแบบแผนขององค์กร

๙) ผลต่อเนื่องและแบบแผนรวม เช่น คุณภาพชีวิต และคุณภาพของสิ่งที่มีมนุษย์ผลิตขึ้น

ทั้งหมดนี้เป็นการพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น (Better Change) ช่วยเพิ่มอัตราเร่งในการทำกิจกรรมหรือการผลิตให้รวดเร็วขึ้น (Better Speed) และทำให้สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ดีขึ้น (Better Life) กว่าเดิมทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ^๘

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

^๘ วีรัช วิรัชนิภาวรรณ, ความหมายของการพัฒนา คำที่มีความหมายใกล้เคียง และแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔), หน้า ๓-๘.

บุคคลที่จะพัฒนาตนเองได้ จะต้องเป็นผู้มุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงตัวเอง โดยมีความเชื่อหรือแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาตนเองที่ถูกต้อง ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้การพัฒนาตนเองประสบความสำเร็จ แนวคิดที่สำคัญมีดังนี้

๑) มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่มีคุณค่าอยู่ในตัวเอง ทำให้สามารถฝึกหัดและพัฒนาตนเองได้เกือบทุกเรื่อง

๒) ไม่มีบุคคลใดที่มีความสมบูรณ์แบบทุกด้าน จนไม่จำเป็นต้องพัฒนาในเรื่องใด ๆ อีก

๓) แม้บุคคลจะเป็นผู้ที่รู้จักตนเองได้ดีที่สุด แต่ก็ไม่สามารถปรับเปลี่ยนตนเองได้ในบางเรื่อง ยังต้องอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นในการพัฒนาตน การควบคุมความคิด ความรู้สึก และการกระทำของตนเอง มีความสำคัญเท่ากับการควบคุมสิ่งแวดล้อมภายนอก

๔) อุปสรรคสำคัญของการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง คือ การที่บุคคลมีความคิดติดยึด ไม่ยอมปรับเปลี่ยนวิธีคิด และการกระทำ จึงไม่ยอมสร้างนิสัยใหม่ หรือฝึกทักษะใหม่ ๆ ที่จำเป็นต่อตนเอง

๕) การปรับปรุงและพัฒนาตนเองสามารถดำเนินการได้ตลอดเวลาและอย่างต่อเนื่อง เมื่อพบปัญหาหรือข้อบกพร่องเกี่ยวกับตนเอง^๙

การพัฒนาคนให้มีความสุข คือ ให้เป็นคนที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม มีความสุขสงบ จิตใจที่เยือกเย็น อารมณ์แจ่มใส มั่นคง ไม่มีความเครียด สุขุม มีเมตตา กรุณา เอื้ออาทรต่อผู้อื่น รู้จักความประมาณตน มีความพอเพียง เข้าใจในสัจธรรมของชีวิตมองโลกในแง่ดี และมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง เป็นต้น^{๑๐}

การพัฒนาทุกอย่างจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นก่อนแล้วจะต้องมีสิ่งอื่นหรือลักษณะอื่นเข้ามาผสม จึงจะเรียกการเปลี่ยนแปลงนั้นว่าการพัฒนา โดยลักษณะที่ประกอบเข้ามานั้น คือ ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่กำหนดไว้ล่วงหน้า^{๑๑}

สรุปได้ว่า การพัฒนา มีลักษณะการเปลี่ยนแปลง อาจเป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณหรือในเชิงคุณภาพ บนแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาที่ถูกต้อง มุ่งไปสู่เป้าหมาย คือ การเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ การพัฒนาทุกอย่างจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นก่อนแล้วจะต้องมีสิ่งอื่นหรือลักษณะอื่นเข้ามาผสม จึงจะเรียกการเปลี่ยนแปลงนั้นว่าการพัฒนา โดยนัยนี้ ทิศทางทางมนุษยศาสตร์ เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่มีคุณค่าอยู่ในตัวเอง และไม่มีบุคคลใดที่มีความสมบูรณ์แบบทุกด้าน จนไม่จำเป็นต้องพัฒนาในเรื่องใด ๆ อีก แต่อุปสรรคสำคัญของการปรับปรุงและพัฒนา คือ การที่บุคคลมีความคิดติดยึด ไม่ยอมรับ หรือไม่ยอมปรับเปลี่ยนวิธีคิดและการกระทำ หรือฝึกทักษะใหม่ ๆ นั้นเอง

^๙ประสิทธิ์ ทองอุ่น และคณะ, พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตนเอง, (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยุคเคชั่น, ๒๕๔๒), หน้า ๑๙๗.

^{๑๐}โกวิท พวงงาม, การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖๐-๑๖๒.

^{๑๑}สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: เอมีเทรตติ้ง, ๒๕๔๑), หน้า ๑๙.

๒.๑.๓ ความสำคัญของการพัฒนา

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ “ความสำคัญของการพัฒนา” ผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

บุคคลล้วนต้องการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ หรืออย่างน้อยก็ต้องการมีชีวิตที่เป็นสุขในสังคม ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและความต้องการของตนเอง พัฒนาตนเองได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมโลก การพัฒนาตนจึงมีความสำคัญ ดังนี้

๑) ความสำคัญต่อตนเอง จำแนกได้ดังนี้

๑.๑) เป็นการเตรียมตนให้พร้อมในด้านต่าง ๆ เพื่อรับกับสถานการณ์ทั้งหลายได้ด้วยความรู้สึที่ดีต่อตนเอง

๑.๒) เป็นการปรับปรุงสิ่งที่บกพร่อง และพัฒนาพฤติกรรมให้เหมาะสม จัดคุณลักษณะที่ไม่ต้องการออกจากตัวเอง และเสริมสร้างคุณลักษณะที่สังคมต้องการ

๑.๓) เป็นการวางแผนทางให้ตนเองสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายในชีวิตได้อย่างมั่นใจ

๑.๔) ส่งเสริมความรู้สึกในคุณค่าแห่งตนสูงให้ขึ้น มีความเข้าใจตนเอง สามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตนได้เต็มศักยภาพ

๒) ความสำคัญต่อบุคคลอื่น เนื่องจากบุคคลย่อมต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน การพัฒนาในบุคคลหนึ่งย่อมส่งผลต่อบุคคลอื่นด้วย การปรับปรุงและพัฒนาตนเองจึงเป็นการเตรียมตนให้เป็นสิ่งแวดล้อมที่ดีของผู้อื่น ทั้งบุคคลในครอบครัวและเพื่อนในที่ทำงาน สามารถเป็นตัวอย่างหรือเป็นที่อ้างอิงให้เกิดการพัฒนาในคนอื่น ๆ ต่อไป เป็นประโยชน์ร่วมกันทั้งชีวิตส่วนตัวและการทำงานและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในชุมชน ที่จะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๓) ความสำคัญต่อสังคมโดยรวม ภารกิจที่แต่ละหน่วยงานในสังคมต้องรับผิดชอบ ล้วนต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลเป็นผู้ปฏิบัติงาน การที่ผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนได้พัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ทันต่อพัฒนาการของรูปแบบการทำงานหรือเทคโนโลยี การพัฒนาเทคนิควิธี หรือวิธีคิดและทักษะใหม่ ๆ ที่จำเป็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและคุณภาพของผลผลิต ทำให้หน่วยงานนั้นสามารถแข่งขันในเชิงคุณภาพและประสิทธิภาพกับสังคมอื่นได้สูงขึ้น ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมได้^{๑๒}

การพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนและวิกฤตการณ์ต่าง ๆ เกิดจากการพัฒนาแบบแยกส่วน เช่น การพัฒนาแต่เศรษฐกิจแยกส่วนจากสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้สังคมและสิ่งแวดล้อมเกิดวิกฤติตามมา ก็ส่งผลกลับไปยังเศรษฐกิจ เพราะทุกอย่างเชื่อมโยงกัน นั่นคือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ต้องบูรณาการเข้ามาสู่วัตถุประสงค์เดียวกัน เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม^{๑๓}

^{๑๒} ประสิทธิ์ ทองอุ่น และคณะ, พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตนเอง, หน้า ๑๙๗-๑๙๘.

^{๑๓} ประเวศ วะสี อังโน สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน, (ปทุมธานี: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, ๒๕๕๗), หน้า ๑๔.

สำหรับการพัฒนาของประเทศที่กำลังพัฒนานั้น อาจต้องพิจารณาปัจจัย ๓ ประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านโครงสร้าง ปัจจัยด้านทรัพยากร และปัจจัยด้านเทคโนโลยี^{๑๔} โดยมีลักษณะสำคัญ คือ

๑) เป็นการพัฒนาที่ดำเนินไปโดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการในอนาคต

๒) เป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงความเป็นองค์รวม มองว่าการจะทำสิ่งใดต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับสิ่งอื่น ๆ ดังนั้น การพัฒนาแนวนี้ จึงยึดหลักความรอบคอบ และค่อยเป็นค่อยไป

๓) การพัฒนาอย่างยั่งยืนไม่ได้ระบุว่าต้องปฏิรูกระบบเทคโนโลยี เพียงแต่ต้องคำนึงว่าเทคโนโลยีที่นำมาใช้นั้นเป็นไปในทางสร้างสรรค์หรือทำลาย^{๑๕}

การพัฒนาที่ยั่งยืนมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพของคนในสังคมให้เกิดความรู้ ทักษะ มุมมอง และค่านิยม ซึ่งเป็นปัจจัยหลักซึ่งนำและจูงใจให้บุคคล แสวงหาและดำเนินชีวิตของตนในแนวทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากสภาวะการดำรงชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น ความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการสร้างตัวและครอบครัวให้อยู่ดีมีสุข ในขณะที่สามารถช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมให้อยู่รอดได้ด้วย ซึ่งครอบคลุมหัวข้อและประเด็นที่ต้องเรียนรู้มากมาย ทั้งที่ เป็นความรู้และทักษะจำเป็นต่อการใช้ชีวิตในห้องเรียนที่ตนอาศัยอยู่ และความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์โลก ด้วยเหตุนี้ กระบวนการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่สังคมที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

หัวใจสำคัญของการพัฒนา คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าสำหรับทุกคน เป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดดุลยภาพระหว่าง การกระตุ้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การสร้างความเข้มแข็งทางสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เพื่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชนทุกคน ทั้งในยุคปัจจุบันและอนาคต โดยมีพื้นฐานความคิดว่า เศรษฐกิจที่ทำให้เกิดดุลยภาพของการพัฒนาได้นั้น จำเป็นต้องเป็นเศรษฐกิจในสังคมที่มีรากฐานมั่นคง มีความสามารถในการแข่งขัน และสามารถพึ่งตนเองได้ ในขณะเดียวกัน ประชาชนในสังคมสามารถพัฒนาระเบียบวิถีชีวิต ทั้งของตนเองและส่วนรวม ให้ดำรงอยู่ได้ โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งจำเป็นต้องเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) มุมมอง (Perspectives) และค่านิยม (Values) ของคนในสังคม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่สมดุลและยั่งยืน^{๑๖}

สรุปได้ว่า หัวใจสำคัญของการพัฒนา คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าสำหรับทุกคน เป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น หรือเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญก้าวหน้า เพราะการพัฒนา มักจะเกิดควบคู่มากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยเฉพาะด้านชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน นั่นเอง การพัฒนาจึงมีความสำคัญทั้งต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อสังคมและประเทศชาติ ดังนั้น การพัฒนาที่นำไปสู่ความยั่งยืน จึงจำเป็นต้องมีลักษณะเป็นการพัฒนาแบบไม่แยกส่วน คือ เป็นการพัฒนาดังแต่ระดับพื้นฐานการดำรงชีวิตของมนุษย์โดยไม่แยกส่วนจากสังคมและสิ่งแวดล้อม

^{๑๔} โครงการพัฒนาฯ ชีววิถีการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย, รายงานการศึกษาระดับสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า ๑๑.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗.

^{๑๖} อัมไพ หรรณารักษ์, การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, (นนทบุรี: สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, ๒๕๕๐), หน้า ๒-๓.

๒.๑.๔ ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ “ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา” ผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ องค์ประกอบความอยู่ดีมีสุข^{๑๗}

สำหรับประเทศไทยนั้น การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงานทำที่ทั่วถึง มีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ ถือเป็นผลของการพัฒนาที่ยั่งยืนแบบไทย ๆ โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ความอยู่ดีมีสุข ซึ่งจากนี้ข้างต้น ครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิตที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม

๑) สุขภาพอนามัย หมายถึง ภาวะที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บอันเกิดจากการสร้างสุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา รวมถึงการมีภาวะโภชนาการที่ดี การรู้จักป้องกันดูแลสุขภาพที่ดีของตนเองและสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุข ซึ่งจะ使人มีอายุยืนยาว สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ

^{๑๗} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๖), หน้า ๑๑๓.

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า คือ มีทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีการช่วยเหลือ พึ่งพาอาศัยกัน การดูแลจากผู้นำเครือข่าย การมีฐานทรัพยากรของตนเอง ผ่านปัจจัยกระบวนการที่ประกอบด้วยการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Management) การจัดการความรู้ (Knowledge Management) และการจัดการทรัพยากร (Resource Management)^{๑๙} การพัฒนาที่ยั่งยืนและวิกฤตการณ์ต่าง ๆ เกิดจากการพัฒนาแบบแยกส่วน เช่น การพัฒนาแต่เศรษฐกิจแยกส่วนจากสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้สังคมและสิ่งแวดล้อมเกิดวิกฤตตามมา ก็ส่งผลกลับไปยังเศรษฐกิจ เพราะทุกอย่างเชื่อมโยงกัน นั่นคือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ต้องบูรณาการเข้ามาสู่วัตถุประสงค์เดียวกัน เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม^{๒๐} โดยแท้จริงแล้ว การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเป็นการพัฒนาที่

๑) เป็นการพัฒนาที่ดำเนินไป โดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการในอนาคต

๒) เป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงความเป็นองค์รวม มองว่าการจะทำสิ่งใดต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับสิ่งอื่น ๆ ดังนั้น การพัฒนาแนวนี้ จึงยึดหลักความรอบคอบ และค่อยเป็นค่อยไป

๓) การพัฒนาอย่างยั่งยืนไม่ได้ระบุว่าต้องปฏิรูกระบบเทคโนโลยี เพียงแต่ต้องคำนึงว่าเทคโนโลยีที่นำมาใช้นั้นเป็นไปในทางสร้างสรรค์หรือทำลาย^{๒๑}

ส่วนการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธ คือ การพัฒนามนุษย์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ด้วยการพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตทั้งสามด้านให้เป็นการพัฒนาเต็มทั้งคนก่อนจึงจะเป็นการพัฒนาที่ได้ผล คือ ระบบแห่งไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา^{๒๒}

สรุปได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนแบบไทย ๆ จำเป็นต้องเป็นการพัฒนาที่ดำเนินไป โดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการในอนาคต ต้องเป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงความเป็นองค์รวม พิจารณาถึงผลกระทบที่จะเกิดกับสิ่งอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้ ต้องปฏิรูกระบบเทคโนโลยี แต่ต้องคำนึงว่าเทคโนโลยีนั้นมาใช้ในทางสร้างสรรค์ ขณะเดียวกัน หากพิจารณาในมุมมองของพระพุทธศาสนา ทางพระพุทธศาสนามีหลักการสำหรับพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตทั้งสามด้าน (ศีล-สมาธิ-ปัญญา) ให้เป็นการพัฒนาเต็มทั้งคนก่อนจึงจะเป็นการพัฒนาที่ได้ผลอย่างแท้จริง

^{๑๙} สมบูรณ์ ขาวชายโขง และธวัชชัย กุณวงศ์, “คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน”, ในวารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ (มีนาคม-เมษายน ๒๕๕๕): ๕.

^{๒๐} สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน, หน้า ๑๔.

^{๒๑} โครงการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย, รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์, หน้า ๑๗.

^{๒๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๒๓๘.

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครอง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครอง จากเอกสารทางวิชาการของนักวิชาการหลากหลายท่าน จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระไว้ ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของการปกครอง

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ “ความหมายของการปกครอง” ผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ปกครอง” หมายความว่า ดูแล ค้ำครอง ระวังรักษา^{๒๓} การปกครอง จึงหมายถึง การจัดทำกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการตัดสินใจขัดแย้งเกี่ยวกับการตีความหมายและการใช้กฎหมาย ซึ่งทุกคนในสังคมจะต้องยอมรับและปฏิบัติตาม หากมีใครขัดขึ้นไม่ยอมรับหรือทำกรบางอย่างในลักษณะที่จะนำความเดือดร้อนมาสู่คนอื่น ย่อมจะได้รับโทษทัณฑ์บางประการตามควรแก่กรณี ทั้งนี้เพื่อการปกป้องมิให้มีใครมาทำความเดือดร้อนวุ่นวายให้เกิดขึ้นแก่สังคม และเพื่อให้เป็นการคุ้มครองคนที่ยอมรับปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคมหรือกฎหมายให้ดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุข^{๒๔}

คำว่า การปกครอง มีรากศัพท์มาจากภาษากรีกว่า Kybernetes ซึ่งแปลว่า ผู้ถือหางเสือเรือ อันทำให้เกิดการเปรียบเทียบว่า การเมืองการปกครองและโดยเฉพาะ รัฐบาลเป็นเสมือนหางเสือเรือ และมีวลีที่ว่า “รัฐนาวา” ตามมาให้เห็นอยู่เสมอ^{๒๕}

คำว่า การปกครอง ในภาษาไทย ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Governance แปลตรง ๆ ได้ว่า การดูแล การให้ความคุ้มครอง หรือการบริหารนั่นเอง คำว่า การปกครอง เป็นคำที่ใช้ในการบริหารบ้านเมืองในลักษณะที่มีผู้ปกครอง ผู้มีอำนาจในการปกครองบ้านเมืองสูงสุดจะเรียกกันว่า พ่อเมือง กรมที่มีหน้าที่ดูแลในเรื่องการปกครองบ้านเมืองให้มีความสุขและมีหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของประชาชนเป็นสำคัญก็ยังคงเรียกว่า กรมการปกครอง และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในปี พ.ศ.๒๔๗๕ ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการบริหารราชการแผ่นดินจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขนั้น คณะราษฎรผู้ยึดอำนาจการปกครองได้ตราพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราวขึ้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นธรรมนูญการปกครองฉบับแรกของไทยราชอาณาจักรไทยด้วย^{๒๖} การปกครอง (Governance) จึงมีความหมายเกี่ยวกับการบริหาร การวางระเบียบกฎเกณฑ์สำหรับสังคม เพื่อให้สังคมมีความสงบสุข^{๒๗}

^{๒๓} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, หน้า ๖๔๓.

^{๒๔} แสง อุดมศรี, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒.

^{๒๕} จีระโชค วีระสย และคณะ, รัฐศาสตร์ทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), หน้า ๔.

^{๒๖} สุรพล สุยะพรหม, การเมืองกับการปกครองของไทย, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๓-๔.

^{๒๗} สุขุม นวลสกุล, การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญไทยฉบับประชาชน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

การปกครองเป็นการวางระเบียบกฎเกณฑ์ให้สมาชิกของสังคมได้อยู่ร่วมกันทำหน้าที่อย่างปกติสุข รวมทั้งหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการให้บริการแก่ประชาชน ให้เกิดการอยู่ร่วมกันและปฏิบัติตามแนวนโยบายของรัฐอย่างถูกต้อง ตลอดถึงการพยายามสร้างรูปแบบ การปกครองที่จะกำจัดคนเลว โดยพยายามให้เกิดจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยไม่มีการใช้อำนาจหรือการลงโทษมาบังคับให้ทำหรือปฏิบัติตาม^{๒๘} การปกครอง (Government) ได้แก่ การดูแล การให้ความคุ้มครองหรือการบริหาร เป็นคำที่ใช้ในการบริหารบ้านเมืองในลักษณะที่มีผู้ปกครอง ผู้มีอำนาจในการปกครองบ้านเมืองสูงสุดเรียกกันว่าพ่อเมือง^{๒๙}

สรุปได้ว่า การปกครองเป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความสงบสุขของการอยู่ร่วมกัน และการวางระเบียบกฎเกณฑ์สำหรับการปกครองในสังคมก็เพื่อดูแล รักษา คุ้มครองคนในสังคมนั้น ส่วนรูปแบบของการปกครองในปัจจุบันมีแตกต่างกันไป หลักการปกครองของทฤษฎีหนึ่งจึงไม่อาจนำไปใช้กับทุกสังคมได้ จึงแสดงให้เห็นเป็นอย่างดีว่าหลักการปกครองเป็นหลักที่เปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของสังคม สถานการณ์ ความเหมาะสม ตลอดจนความต้องการของคนในสังคมเป็นเงื่อนไขกำหนด

๒.๒.๒ รูปแบบทั่วไปของการปกครอง

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ “รูปแบบทั่วไปของการปกครอง” ผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ปัจจุบันนี้มีการปกครองอยู่มากมายหลายรูปแบบ แต่รูปแบบที่นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ส่วนใหญ่ให้การยอมรับ มีอยู่ ๒ รูปแบบ คือ รูปแบบการปกครองดั้งเดิมของ อริสโตเติล ซึ่งพิจารณาจำนวนผู้ปกครองและจุดมุ่งหมายในการปกครองเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง และพิจารณาการมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง เช่น รูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย และรูปแบบการปกครองแบบเผด็จการ^{๓๐}

ในการพิจารณารูปแบบการปกครองหรือรูปแบบของรัฐบาลของประเทศใดว่าเป็นอย่างไร จะต้องดูที่องค์กร หรือส่วนที่เป็นเจ้าของหรือผู้กำหนดอำนาจอธิปไตย เพลโต (Plato) และอริสโตเติล (Aristotle) ประมาจารย์ทางทฤษฎีการเมืองชาวกรีกได้เคยวางหลักการพิจารณาไว้เป็นแบบฉบับดังต่อไปนี้

^{๒๘} ศณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๖.

^{๒๙} เดโช สนวนานท์, **พจนานุกรมศัพท์การเมือง**, (กรุงเทพมหานคร: หน้าต่างสู่โลกกว้าง, ๒๕๔๕), หน้า ๒๗-๒๘.

^{๓๐} ศณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**, หน้า ๖.

ตารางที่ ๒.๑ เปรียบเทียบจำนวนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และจุดมุ่งหมายในการปกครองระหว่าง เพื่อประชาชน และ เพื่อผู้ปกครอง^{๓๑}

จำนวนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย	จุดมุ่งหมายในการปกครอง	
	เพื่อประชาชน	เพื่อผู้ปกครอง
คนเดียว	ราชาธิปไตย Monarchy	ทฤษฎาธิปไตย Tyranny
คณะบุคคล	อภิชนาธิปไตย Aristocracy	คณาธิปไตย Oligarchy
ประชาชนทั้งหมด	ประชาธิปไตย Democracy	ฝูงชน Mob-Rule

หลักการของทั้ง ๒ นี้ จากการพิจารณาจำนวนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และจุดมุ่งหมายในการใช้อำนาจการปกครองของผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ดังนี้

๑) การปกครองโดยคนคนเดียว การปกครองโดยคนคนเดียว หมายความว่า อำนาจอธิปไตยอยู่กับบุคคลเพียงคนเดียว บุคคลคนเดียวนี้อยู่ในฐานะเป็นอธิปัตย์สามารถวางกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ตามลำพัง อำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของคน ๆ เดียว แม้ว่าบุคคลนั้นอาจจะมอบหมายให้องค์กรอื่นทำหน้าที่แทนก็ตาม แต่สิทธิขาดและอำนาจสูงสุดเป็นของบุคคลนั้นอยู่ รูปการปกครองที่อำนาจอธิปไตยอยู่ที่คน ๆ เดียวนี้ ได้แก่ ราชาธิปไตยและทฤษฎาธิปไตย (ทรราชย์)

๒) การปกครองโดยคณะบุคคล ถ้าอำนาจอธิปไตยตกอยู่ในมือของคนกลุ่มน้อยหรือคณะบุคคล หมายความว่า คณะบุคคลหนึ่งเป็นผู้ที่สามารถวาง กำหนด กฎเกณฑ์หรือบริหารประเทศได้ตามที่กลุ่มของตนปรารถนา ในบางครั้งบุคคลคณะนั้นอาจไม่เป็นผู้บริหารเอง อาจมอบหมายให้บุคคลอื่นทำหน้าที่ แต่บุคคลคณะนั้นยังมีอำนาจและอิทธิพลสามารถควบคุมหรือบงการทิศทาง การบริหารได้ ก็ต้องถือว่าอำนาจอธิปไตยอยู่ในกลุ่มบุคคลคณะนั้น รูปแบบการปกครองก็จะเป็นแบบใดแบบหนึ่งระหว่างอภิชนาธิปไตยกับคณาธิปไตย

๓) การปกครองโดยคนทั้งหมดหรือเสียงส่วนใหญ่ รูปแบบการปกครองโดยคนทั้งหมดหรือประชาชนเป็นรากฐานของอำนาจ โดยปกติทั่วไปรู้จักกันดีในนามของประชาธิปไตยซึ่งมีความหมายว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดจะเป็นผู้ปกครองจะต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชน นโยบายในการปกครองประเทศจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ แต่การที่จะเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้น จะต้องเป็นการปกครองโดยอาณัติของคนส่วนมาก และเป็นประโยชน์ต่อคนส่วนมาก^{๓๒}

^{๓๑} สุขุม นวลสกุล, การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญไทยฉบับประชาชน, หน้า ๒.

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

ตามทัศนะของเพลโต (Plato) มองการปกครองว่าแบ่งออกเป็นรูปแบบใหญ่ ๆ โดยใช้กฎหมายมาเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพิจารณา เพราะมองเห็นว่ากฎหมายสามารถสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงแก่รัฐได้ ตลอดจนสามารถป้องกันความเลวร้ายของผู้ปกครองได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้ปกครองเป็นผู้ที่ขาดความยุติธรรม ซึ่งกฎหมายจะช่วยเหนี่ยวรั้งผู้ปกครองไม่ให้ใช้อำนาจไปในทางที่เสื่อมทราม^{๓๓}

รูปแบบการปกครองที่ได้รับความนิยมตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ การปกครองแบบเผด็จการ และการปกครองแบบประชาธิปไตย^{๓๔}

ก. การปกครองแบบเผด็จการ

ระบอบเผด็จการ คือ รูปแบบของการปกครองที่มีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองน้อยที่สุด หรือไม่มีเลย นอกจากนั้นระบอบเผด็จการยังมีลักษณะอีกหลายประการ เช่น ไม่ต้องการให้มีฝ่ายค้าน ต้องการให้มีการปฏิบัติตามอย่างเต็มที่ถือว่าฝ่ายค้านเป็นศัตรูหรือเป็นอุปสรรคของชาติ ระบอบเผด็จการเน้นหลักประสิทธิภาพ จึงต้องมีกองกำลังเพื่อบังคับให้ประชาชนปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเต็มที่ ถือว่าการปกครองโดยคนจำนวนมาก เป็นการปกครองที่อ่อนแอ แต่การปกครองโดยคนจำนวนน้อย หรือยิ่งน้อยที่สุด ก็ยังมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น ประชาชนเกิดมาเพื่อรัฐ ไม่ใช่รัฐเกิดมาเพื่อประชาชน ประชาชนเป็นเครื่องมือของรัฐ ประชาชนต้องดำเนินการทุกอย่างตามคำสั่งของรัฐ^{๓๕}

ลัทธิเผด็จการ หมายถึง ลัทธิที่ให้ความสำคัญกับอำนาจรัฐและผู้ปกครองเหนือกว่าเสรีภาพของบุคคล ถือประโยชน์ของรัฐมากกว่าเสรีภาพของบุคคล ถือว่าเกียรติภูมิของประเทศและอำนาจของชาติเหนือสิทธิเสรีภาพของประชาชน^{๓๖} รัฐบาลเผด็จการเชื่อว่าการปกครองที่โหดร้ายนั้น รัฐบาลต้องถูกปกครองโดยพรรคการเมืองพรรคเดียว ซึ่งมีสมาชิกจำนวนน้อย แต่มีระเบียบวินัยดี เคารพนับถือหัวหน้าพรรคอย่างถวายหัว และหัวหน้าพรรคนี้ถือว่าสำคัญที่สุด เป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจนโยบายของพรรคอย่างเด็ดขาด นโยบายของเขาก็คือนโยบายของรัฐ และจะถูกรังแกไม่ได้ จะมีการควบคุมความคิด (Thought Control) อย่างเข้มงวด โดยจะใช้วิธีฝึกอบรมล้างสมองให้เชื่อในลัทธิ (Indoctrination) และการใช้วิธีโฆษณาชวนเชื่อ และการใช้ตำรวจลับ ซึ่งบางที่เรียกว่า ตำรวจควบคุมความคิดเห็น (Thought Police) รัฐบาลรูปแบบนี้อยู่เหนือเอกชน เอกชนมีชีวิตอยู่เพื่อรัฐ การเคารพเชื่อฟังคำสั่งบังคับบัญชาซึ่งผ่านมาจากหัวหน้าพรรคคนเดียวนั้น เป็นระเบียบวินัยที่ผู้ใดจะละเมิดไม่ได้ ยิ่งกว่านั้น รัฐบาลรูปแบบนี้เอกชนจะต้องเสียสละเพื่อความรุ่งโรจน์ของรัฐ ดังนั้นเพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหมายดังกล่าว รัฐบาลเผด็จการจึงใช้วิธีการรุนแรงและทารุณโหดร้ายในการปราบปรามฝ่ายตรงข้าม เพื่อควบคุมคนในรัฐให้อยู่ใต้บังคับบัญชา เหมือนฝูงแกะที่ต้องเดินไปทางที่ผู้เลี้ยงแกะต้อนให้เดินไป^{๓๗}

^{๓๓} คณาจารย์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, สถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย ฉบับปรับปรุง, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๖), หน้า คำนำ.

^{๓๔} คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, หน้า ๘.

^{๓๕} จรูญ สุภาพ, **หลักรัฐศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, มปป.), หน้า ๓๔๘.

^{๓๖} วรรณ งามศรีพนธ์, **การเมืองเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปาเจรา, ๒๕๔๖), หน้า ๒๒๗.

^{๓๗} ประสาร ทองภักดี, **หลักการปกครอง**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : นิติฯ, ๒๕๔๑), หน้า

ระบอบการเมืองแบบเผด็จการนั้นเป็นรูปแบบของการปกครองแบบหนึ่งที่ผู้นำมีอำนาจสูงสุดในการปกครองมีอำนาจโดยไม่จำกัด และไม่ต้องรับผิดชอบต่อประชาชน เป็นการปกครองที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับประชาธิปไตย และเน้นเรื่องเคารพเชื่อฟังผู้นำมากกว่าการยึดมั่นในสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล การเปลี่ยนรัฐบาลจะกระทำได้โดยการปฏิวัติ รัฐประหาร การทำสงคราม การยินยอมมอบอำนาจให้ หรือโดยการตายของผู้นำเท่านั้น^{๓๘} การปกครองแบบเผด็จการ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑) เผด็จการอำนาจนิยม (Authoritarianism) เป็นการปกครองที่ผู้ปกครองมีความมุ่งหมายที่จะเข้าควบคุมกิจกรรมทางการเมือง แต่ยังยินยอมให้ประชาชนมีเสรีภาพทางสังคมและเศรษฐกิจได้ จึงสามารถดำเนินชีวิตส่วนตัวได้โดยอิสระ ประเทศที่ใช้ระบบเผด็จการอำนาจนิยม ไม่ปรารถนาที่จะเข้าควบคุมครอบครัว ศาสนา การศึกษา ชุมชนและสมาคมต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางสังคม โดยเฉพาะ แต่ต้องไม่ดำเนินการใด ๆ ที่ขัดแย้งนโยบายทางการเมืองของรัฐ^{๓๙} ลักษณะบางประการของเผด็จการอำนาจนิยม คือ อำนาจทั้งหลายทั้งปวงในรัฐ จะต้องอยู่ในมือของคนกลุ่มน้อย หรือคนกลุ่มเดียว เผด็จการอำนาจนิยมจึงมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑.๑) มีการรวมอำนาจ

๑.๒) อำนาจรวมอยู่ในมือของคนกลุ่มเดียว ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย

๑.๓) กลุ่มที่มีอำนาจจะเป็นรัฐบาล

๑.๔) รัฐบาลไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ใด โดยเฉพาะ ไม่ต้องรับผิดชอบต่อประชาชน^{๔๐}

๒) เผด็จการเบ็ดเสร็จนิยม (Totalitarianism) เป็นการปกครองที่ผู้ปกครองมีความมุ่งหมายที่จะเข้าควบคุมทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ประชาชนมีฐานะเป็นเพียงเครื่องมือของรัฐ เน้นความสำคัญของรัฐอยู่เหนือประชาชน โดยมีอำนาจและสิทธิเด็ดขาด ประชาชนมีหน้าที่ให้ความร่วมมือกับรัฐ เชื่อฟังรัฐเท่านั้น เผด็จการอำนาจนิยมเบ็ดเสร็จเน้นความสำคัญของผู้นำว่า เป็นผู้มีความสามารถ มีสติปัญญาอดเยี่ยม ซึ่งประชาชนต้องให้ความเคารพเชื่อฟังและกระทำตามที่ผู้นำปรารถนา แม้การใช้อำนาจนั้นจะใช้วิธีการรุนแรง ประชาชนต้องยอมรับว่า เป็นการถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อเสถียรภาพและความมั่นคงของรัฐ ระบอบนี้มีหัวใจสำคัญอยู่ที่การควบคุมการกระจายข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณชนโดยรัฐบาล^{๔๑} ลักษณะบางประการของลัทธิเผด็จการเบ็ดเสร็จนิยม มีดังนี้

๒.๑) เป็นการผูกขาดอำนาจทางการเมือง โดยคนกลุ่มเดียวหรือกลุ่มน้อย

๒.๒) ผู้นำจะมีอำนาจสูงสุดในกลุ่มนั้น

๒.๓) ผู้นำมักจะมีความเห็นเป็นของตนเอง โดยไม่ต้องฟังประชาชนทั้งสิ้น

๒.๔) ผู้นำไม่ได้มาจากประชาชน แต่งตั้งตัวเองขึ้นมาทำการปกครองชาติด้วยกำลัง

๒.๕) ผู้นำแต่ละคนมีความนิยมไม่เหมือนกัน

^{๓๘} ทินพันธุ์ นาคะตะ, รัฐศาสตร์ ทฤษฎีความคิด ปัญหาสำคัญและแนวทางการศึกษาวิเคราะห์ทางการเมือง, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์นิคั, ๒๕๔๑), หน้า ๑๘๙.

^{๓๙} วรณา เจียมศรีพนธ์, การเมืองเบื้องต้น, หน้า ๒๒๑.

^{๔๐} จรูญ สุภาพ, หลักรัฐศาสตร์, หน้า ๓๙๘.

^{๔๑} วรณา เจียมศรีพนธ์, การเมืองเบื้องต้น, หน้า ๒๒๗.

๒.๖) ผู้นำแต่ละคนมักจะมีความต้องการที่ขัดต่อความต้องการของปวงชน คือ ผู้นำต้องการอำนาจ แต่ประชาชนต้องการเสรีภาพ

๒.๗) ผู้นำจะวางแผนเกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชนทั้งปวง ไม่ให้ประชาชนมีเสรีภาพ กำหนดการดำรงชีวิตได้เอง

๒.๘) ระบบเผด็จการ เชื่อว่า ฐานะของรัฐอยู่เหนือชีวิตปวงชน^{๔๒}

หลักการสำคัญของการปกครองแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จนิยม (Totalitarianism) มีดังนี้

- ไม่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองประเทศ
- จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น จำกัดสิทธิเสรีภาพทางการเมือง
- ไม่ยอมรับความเสมอภาคของประชาชน
- ถือเจตนารมณ์ของผู้ปกครองประเทศเป็นหลัก ต้องเชื่อฟังปฏิบัติตามผู้นำ
- ถือเอาความต้องการของผู้ปกครองประเทศเป็นสำคัญ ไม่ถือเอาเจตนารมณ์และความต้องการของประชาชน

- ยอมรับการนำและการปกครองโดยผู้ปกครองผูกขาดอำนาจตลอดไป

- ถือหลักการ นโยบาย และเหตุผลที่มีผู้นำกำหนด เป็นสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสมที่สุด ไม่มีเหตุผลอื่นจะมาโต้แย้งหรือคัดค้าน

- ยึดหลักการใช้กำลัง การบังคับ และความรุนแรงเพื่อรักษาอำนาจ

- ยึดหลักความมั่นคง ความเข้มแข็ง และความปลอดภัยของชาติ เป็นจุดหมายปลายทางสำคัญ

- ยกย่องอำนาจและความสำคัญของรัฐเหนือเสรีภาพของประชาชน

- ใช้หลักการรวมอำนาจ คือ มีการรวมอำนาจไว้ในส่วนกลางของประเทศ คือ ให้อำนาจอยู่ในมือของผู้นำ หรือกลุ่มผู้นำอย่างเต็มที่

และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเผด็จการอำนาจนิยมและเผด็จการเบ็ดเสร็จนิยม เผด็จการทั้ง ๒ แบบ มีความแตกต่างกันดังต่อไปนี้

เผด็จการอำนาจนิยม

- รัฐบาลเผด็จการอำนาจนิยมมีจุดมุ่งหมายเข้าควบคุมกิจการทางการเมืองของบุคคลทั้งหมด

- ประชาชนแต่ละคนยังคงมีสิทธิเสรีภาพในทางศาสนา ครอบครัว เศรษฐกิจ สามารถดำเนินชีวิตส่วนตัวโดยอิสระ

- ไม่ควบคุมสถาบันและองค์กรทางสังคม

- ใช้วิธีการลงโทษอย่างรุนแรงเด็ดขาด แต่อยู่ภายใต้ตามนโยบายของรัฐบาล

เผด็จการเบ็ดเสร็จนิยม

- รัฐบาลเผด็จการเบ็ดเสร็จนิยมมีจุดมุ่งหมายเข้าควบคุมกิจกรรมทางการเมือง และส่วนที่ไม่ใช่การเมืองทั้งหมด ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและอื่น ๆ

- ประชาชนไม่มีสิทธิเสรีภาพใดๆ เพราะอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล

^{๔๒} จรูญ สุภาพ, **หลักรัฐศาสตร์**, หน้า ๔๐๒.

- รัฐบาลควบคุมสถาบันและองค์กรต่างๆ และต้องปฏิบัติตามอุดมการณ์ที่รัฐกำหนดขึ้น
- รัฐบาลมีอำนาจใช้วิธีการต่าง ๆ บังคับประชาชนโดยไม่จำกัด กระบวนการยุติธรรมไม่ถือเป็นเรื่องสำคัญ ถือความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก สามารถละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลได้ โดยไม่มีข้อจำกัด และมีวิธีการลงโทษที่รุนแรง^{๔๓}

ข. การปกครองแบบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Democracy ซึ่งมีรากศัพท์มาจากคำภาษากรีก ๒ คำ คือ Demos แปลว่า ประชาชน และ Kratos แปลว่า อำนาจ เมื่อรวมกันเข้าก็มีความหมายว่า อำนาจของประชาชนหรือประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ ฉะนั้นหลักการขั้นมูลฐานของประชาธิปไตยก็คือ การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของบุคคล ความเสมอภาค และเสรีภาพในการดำเนินชีวิต^{๔๔} การปกครองแบบประชาธิปไตย คือ รูปแบบการปกครองที่ยึดอำนาจอธิปไตยของปวงชน ไม่ว่าจะเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดี (Presidential Democracy) หรือรูปแบบรัฐสภา (Parliamentary Democracy) ถ้าอำนาจสูงสุดในการกำหนดการปกครองอยู่ที่ประชาชนแล้ว ก็เป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยทั้งสิ้น^{๔๕}

ประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองโดยหมู่ชนหรือประชาชน ประชาธิปไตยอาจแยกออกเป็น ๒ คำ คือ ประชา หมายถึง ประชาชน อำนาจอธิปไตย หมายถึง อำนาจสูงสุดของแผ่นดิน เมื่อรวมกันจึงหมายถึง การปกครองที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชนหรือมาจากประชาชน ประชาธิปไตยจึงมีความหมายทั้งในรูปแบบและหลักในการปกครองตลอดถึงการดำรงชีวิตร่วมกันของมนุษย์ ในแง่ของการปกครอง มุ่งถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายอันเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม ในแง่ของการดำรงชีวิต หมายถึงการยอมรับเสรีภาพ ความสำคัญ และประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยมีเหตุผลเป็นเครื่องนำทาง เพื่อความผาสุกร่วมกัน และประชาธิปไตยมีทั้งความหมายอย่างแคบและอย่างกว้าง อย่างแคบ หมายถึง ประชาชนมีอำนาจปกครองตนเอง อย่างกว้าง หมายถึง วิถีชีวิตอีกแบบหนึ่งซึ่งมีแบบแผนแห่งพฤติกรรมในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม^{๔๖} หลักการของประชาธิปไตยตามทัศนะของ เฮนรี เมโย (Henry Mayo) ๔ ประการ ประกอบด้วย การควบคุมผู้วางนโยบายโดยประชาชน ความเสมอภาคทางการเมือง เสรีภาพทางการเมืองหรือประสิทธิภาพในการควบคุมโดยประชาชน และหลักแห่งเสียงข้างมาก^{๔๗} การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เจริญอยู่ในยุโรปตะวันตกและสหรัฐอเมริกา ว่ามีหลักการสำคัญ ดังนี้

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑-๑๒.

^{๔๔} โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, **พื้นฐานรัฐศาสตร์กับการเมืองในศตวรรษที่ ๒๑**, (นครปฐม: ศูนย์ส่งเสริมการฝึกอบรมเกษตรกรแห่งชาติ, ๒๕๔๓), หน้า ๕๑.

^{๔๕} สุขุม นวลสกุล และวิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ์, **การเมืองและการปกครองไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙), หน้า ๑๘.

^{๔๖} จรูญ สุภาพ, **หลักรัฐศาสตร์**, หน้า ๑๘.

^{๔๗} จีระโชค วีระสย และคณะ, **รัฐศาสตร์ทั่วไป**, หน้า ๒๘๒.

หลักการที่ ๑ การยึดถือเหตุผล ประชาธิปไตยถือหลักการที่ว่า ประชาชนทุกคนในรัฐเป็นเจ้าของรัฐเท่าเทียมกัน ย่อมมีสิทธิที่แสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล หรือการตัดสินใจเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมได้เท่ากัน ไม่ว่าจะยากดีมีจนอย่างไร ความคิดเห็นของพวกเขาเป็นสิ่งที่ควรรับฟัง การกระทำดังกล่าวไม่ถือเป็นการขัดแย้งหรือขัดขวาง แต่ถือว่าเป็นการแสวงหาเหตุผลข้อเท็จจริง สรุปเป็นหลักการที่นำไปสู่แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง ซึ่งควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้โดยเสรี

หลักการที่ ๒ การเน้นความสำคัญของปัจเจกบุคคล ปัจเจกบุคคลเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุด ปัจเจกบุคคลเป็นผู้สร้างสังคม สร้างสถาบันทางสังคม รวมกันเข้าเป็นรัฐ เป็นประเทศ ปัจเจกบุคคลจึงควรได้รับการส่งเสริมให้มีสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคทั้งทางสังคม การเมือง การศึกษา เศรษฐกิจ มีคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดี เพราะถ้ารัฐใดประชาชนแต่ละคนเป็นคนมีคุณภาพ ก็จะทำให้รัฐหรือประเทศนั้นเจริญก้าวหน้าได้

หลักการที่ ๓ การถือรัฐเป็นเครื่องมือของประชาชน รัฐบาลเป็นเครื่องมือของประชาชนในการทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการอยู่ร่วมกันของ ประชาชน คอยอำนวยความสะดวก ประสานผลประโยชน์ แก้ไขข้ออุปสรรคต่าง ๆ ให้กับสังคม เป็นผู้รับใช้ประชาชน รัฐเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดำเนินต่อไปเพื่อประชาชน ไม่ใช่ประชาชนเป็นอยู่เพื่อรัฐ เพราะรัฐเป็นของประชาชน ประชาชนเป็นผู้สร้างรัฐ รัฐจึงเป็นผลผลิตของประชาชน หน้าที่ของรัฐเพียงรักษากฎหมาย ให้ความยุติธรรม รักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันรักษาอำนาจอธิปไตยทั้งภายในและภายนอก

หลักการที่ ๔ การอาศัยความสมัครใจเป็นใหญ่ ประชาธิปไตยสนับสนุนให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม สามารถเลือกดำรงชีวิตตามความสมัครใจ รัฐจะบีบบังคับให้ประชาชนกระทำหรือห้ามไม่ให้กระทำนอกเหนือหลักแห่งนิติธรรมไม่ได้

หลักการที่ ๕ การยึดถือกฎหมายเหนือกฎหมาย หลักการที่วางนี้ ถือว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทั้งอำนาจบริหาร นิติบัญญัติ ตุลาการ ใช้อำนาจเหล่านี้เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิผลประโยชน์ของประชาชน หากผู้รับมอบอำนาจไปทำหน้าที่แทนทั้งฝ่ายรัฐบาล สภานิติบัญญัติ หรือตุลาการ ปฏิบัติผิดวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของประชาชน ประชาชนก็มีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงใหม่ได้ โดยการใช้อำนาจอธิปไตย ผ่านการเลือกตั้งซึ่งเป็นการเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ สภานิติบัญญัติให้ หรือยกเลิกเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมาย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้

หลักการที่ ๖ เน้นความสำคัญของวิธีการ ประชาธิปไตยให้ความสำคัญของวิธี การในการได้มาซึ่งอำนาจ การแสวงหาอำนาจ การใช้อำนาจ การเปลี่ยนแปลงอำนาจ โดยวิธีการตัดสินด้วยเสียงข้างมาก เป็นวิธีการบรรลุเป้าหมายโดยสันติวิธี เป็นความต้องการของเจ้าของอำนาจอธิปไตย คือประชาชน ซึ่งวิธีนี้ไม่มีการในการปกครองแบบอื่น

หลักการที่ ๗ การถือความเห็นพ้องต้องกันเป็นหลักในมนุษยสัมพันธ์ ประชาธิปไตยมีหลักการว่า ทุกคนในรัฐเป็นเจ้าของรัฐร่วมกัน ไม่มีใครมีสิทธิผูกขาดในความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยคนเดียว ดังนั้นทุกคนต้องยอมรับในสัญญาประชาคมที่ใช้เพื่ออยู่ร่วมกัน คือ หลักนิติรัฐ กฎเกณฑ์ที่ตกลงในการอยู่ร่วมกันนี้ เป็นหลักของมนุษยสัมพันธ์ของประชาชนทุกคน ถือเป็นหลักปฏิบัติในวิถีชีวิต ในความมีสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคกัน ซึ่งเป็นการยอมรับของทุกคน เพื่อความผาสุกในการอยู่ร่วมกัน

หลักการที่ ๘ การถือสมภาพ หรือความเท่าเทียมกันขั้นมูลฐานของมนุษย์ ประชาธิปไตย ถือว่า ทุกคนภายในรัฐมีสิทธิในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และความเป็นเจ้าของรัฐเท่าเทียมกัน มีเสรีภาพในการปกป้องชีวิตร่างกาย ทรัพย์สินเท่าเทียมกัน มีความเสมอภาคในการใช้อำนาจอธิปไตย เท่าเทียมกัน คือ ๑ คน เท่ากับ ๑ เสียง ไม่มีใครจะมีสิทธิเหนือกว่าใคร ไม่ว่าจะร่ำรวย หรือยากจน มีการศึกษาสูง ต่ำ หรือสถานภาพทางสังคมเป็นอย่างไร^{๔๘}

ประชาธิปไตยแบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบ ดังนี้

๑) ประชาธิปไตยแบบโดยตรง ได้แก่ รูปแบบการปกครองที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม เช่น การออกกฎหมาย บังคับใช้กฎหมาย การตัดสินใจ หรือการตัดสินใจปัญหาโดยประชาชนร่วมกันตัดสินใจ โดยการลงมติเสียงข้างมาก

๒) ประชาธิปไตยแบบมีตัวแทนหรือโดยอ้อม ได้แก่ รูปแบบการปกครองที่ประชาชนมอบอำนาจอธิปไตยทั้งอำนาจบริหาร ตุลาการ นิติบัญญัติให้แก่ผู้แทนไปทำหน้าที่ใช้อำนาจดังกล่าวแทน

โดยที่ ประชาธิปไตยแบบโดยตรงเหมาะกับประชาชนจำนวนไม่มาก ฐานะความเป็นอยู่ของประชากรไม่เหลื่อมล้ำกันมาก สังคมมีลักษณะสมานรูป ไม่มีความแตกต่างกันทั้งเชื้อชาติและวัฒนธรรม รูปแบบนี้เคยมีใช้ปกครองนครรัฐเอเธนส์ ส่วนประชาธิปไตยแบบโดยมีผู้แทนหรือโดยอ้อม เป็นรูปแบบที่ใช้กันอยู่แพร่หลายในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะประชากรมีเป็นจำนวนมากที่จะต้องใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนน สถาปนาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองซับซ้อน ถ้าผู้มีสิทธิเข้าร่วมประชุมโดยไม่ใช้แบบผู้แทน จะก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคเรื่องเวลา สถานที่ การตัดสินใจปัญหาต่างๆ ล่าช้า ไม่ทันการ จะเห็นได้ว่า รูปแบบประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้น ต้องยอมรับในหลักการที่ว่า ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย รัฐบาลเป็นของประชาชน โดยประชาชนเป็นผู้เลือกมาทำหน้าที่เพื่อประชาชนผู้เป็นเจ้าของรัฐ ความรับผิดชอบของรัฐบาลต้องมีต่อประชาชน ไม่ใช่ประชาชนต้องรับผิดชอบต่อรัฐบาล โดยหลักการของประชาธิปไตยนั้น เน้นการมีส่วนร่วมในทางการปกครองของประชาชน ในการควบคุมรัฐบาล รัฐบาลไม่สามารถผูกขาดการบริหารเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ ไม่อาจกีดกันประชาชนในการมีส่วนร่วมบริหารการปกครอง ประชาชนต้องมีความสำนึกในความเป็นพลเมืองดีของสังคม โดยต่างก็เชื่อมั่นในความดีของมนุษย์ทุกคนที่อยู่ร่วมกันในรัฐว่า สามารถปกครองตนเองและพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นได้ ยอมรับสมภาพ หรือความเท่าเทียมกันของมนุษย์ เน้นวิถีชีวิตของประชาชนที่หลากหลาย แตกต่างกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ มีสิทธิเสรีภาพทั้งสิทธิในชีวิตร่างกาย ทรัพย์สิน ได้รับการคุ้มครองเท่าเทียมกันทางกฎหมาย สิทธิส่วนบุคคล และเสรีภาพในการพูด การแสดงออกด้วยการพิมพ์ โฆษณา การนับถือศาสนา การสมาคมรวมกลุ่ม หลักแห่งความเสมอภาคในโอกาส การปฏิบัติตามกฎหมาย ความเสมอภาคทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การเห็นพ้องต้องกันเป็นหลักในมนุษยสัมพันธ์ และหลักแห่งเสียงข้างมาก ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้ จะมีอยู่ในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น การปกครองรูปแบบอื่นแม้จะอ้างว่าเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย ถ้าปราศจากหลักการ อุดมการณ์ดังกล่าวแล้ว หาใช่ปัญญาในระบอบประชาธิปไตยไม่^{๔๙}

^{๔๘} ประสาร ทองภักดี, **หลักการปกครอง**, หน้า ๑๑๘-๑๑๙.

^{๔๙} จีระโชค วีระสย และคณะ, **รัฐศาสตร์ทั่วไป**, หน้า ๒๖๗-๒๖๘.

การปกครองแบบประชาธิปไตยในปัจจุบัน สามารถแยกออกได้ เป็น ๓ ระบบ ใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ^{๕๐}

๑) ระบบรัฐสภา (Parliamentary System) ระบบรัฐสภาเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ดังนั้น จึงเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้เลือกผู้แทนในเขตของตนเข้าไปนั่งในรัฐสภา อันเป็นสภานิติบัญญัติ มีหน้าที่ออกกฎหมายและเลือกบุคคลที่เหมาะสมจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นหัวหน้ารัฐบาล และพิจารณาเห็นชอบบุคคลที่จะร่วมรัฐบาล เพื่อทำหน้าที่บริหารประเทศ การปกครองในระบบรัฐสภานี้ถือหลักการว่า รัฐสภาเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด (Supremacy of the Parliament) เพราะเป็นสถาบันที่เป็นตัวแทนของประชาชน

๒) ระบบประธานาธิบดี (Presidential System) ระบบประธานาธิบดี เป็นระบบการปกครองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งถือว่าอำนาจอธิปไตยมาจากประชาชน ประมุขของรัฐกับประมุขฝ่ายบริหารเป็นคน ๆ เดียวกัน และได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชนเรียกว่าประธานาธิบดี การปกครองในระบบนี้เป็นการปกครองแบบสาธารณรัฐ (Republic) และแยกอำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหารออกจากกัน (Separation of Powers) นอกจากนั้นผู้ใช้อำนาจทั้งสองฝ่ายยังเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกันอีกด้วย ดังนั้น จึงให้ผู้ใช้อำนาจทั้งสองฝ่ายต่างก็ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง เพื่อให้มีฐานะเป็นตัวแทนของเจ้าของอำนาจสูงสุดของรัฐโดยเท่าเทียมกันนอกจากนั้น รัฐธรรมนูญของระบบการปกครองแบบนี้ยังถือว่าศาลซึ่งเป็นสถาบันอิสระมีฐานะเท่าเทียมกับสถาบันอื่น ๆ อีกด้วย

๓) ระบบกึ่งรัฐสภากึ่งประธานาธิบดี (Semi-Presidential or Semi Parliamentary System) การปกครองรูปแบบนี้ ได้เกิดขึ้นในประเทศฝรั่งเศส ตั้งแต่มีการปฏิรูปในปี ค.ศ. ๑๙๖๒ การปกครองระบบนี้รัฐสภาจะไปใช้อำนาจบริหารในขณะเดียวกันไม่ได้ ส่วนประธานาธิบดีในระบบนี้มีอำนาจมากกว่าประธานาธิบดีในระบบรัฐสภา เพราะสามารถใช้อำนาจบริหารได้อย่างกว้างขวางแบบเดียวกันกับระบบประธานาธิบดี และเนื่องจากระบบนี้เป็นระบบกึ่งรัฐสภา ดังนั้น จึงมีตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่ด้วย แต่นายกรัฐมนตรีมักไม่มีบทบาทสำคัญนัก

สรุปได้ว่า รูปแบบการปกครองที่ได้รับความนิยมตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน แบ่งเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ แบบเผด็จการ และแบบประชาธิปไตย โดยที่การปกครองระบอบเผด็จการก็คือการปกครองที่รวมศูนย์อำนาจอยู่ที่คนคนเดียว หรือกลุ่มเดียว เป็นการใช้อำนาจที่เด็ดขาดและรุนแรง โดยผลการปราศจากการควบคุมหรือเหนี่ยวรั้งจากอำนาจอื่นใด สิทธิเสรีภาพของประชาชนถูกจำกัด และควบคุมโดยผู้นำที่มีอำนาจสูงสุด ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล ซึ่งรูปแบบการปกครองที่เกิดจากเผด็จการอำนาจนิยม ประกอบไปด้วย ราชาธิปไตย หรือ อภิชนาธิปไตย หรือคณาธิปไตย ส่วนการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นรูปแบบการปกครองที่รัฐบาลเป็นของประชาชน โดยประชาชนคัดเลือกมา เพื่อทำประโยชน์แก่ประชาชน ซึ่งเกิดจากประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มอบอำนาจบริหารตุลาการ นิติบัญญัติ ให้ผู้แทนไปใช้ทำหน้าที่แทนเฉพาะกิจ เฉพาะกาล จะเรียกคืนก็ได้ วิถีชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในรัฐมีความเสมอภาค มีสิทธิและเสรีภาพ การปกครองโดยกฎหมาย ได้รับการปฏิบัติเท่าเทียมกันเสมอ ดังนั้น รูปแบบการปกครองซึ่งเป็นที่นิยมในโลกปัจจุบัน คือ รูปแบบการปกครองในระบบประชาธิปไตย ที่อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค ทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคม

^{๕๐} คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, หน้า ๑๐-๑๑.

๒.๒.๓ การปกครองตามหลักการของพระพุทธศาสนา

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ “การปกครองตามหลักการของพระพุทธศาสนา” ผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การปกครองตามหลักการแห่งพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า อธิปไตย ๓ ซึ่งหมายถึง ความเป็นใหญ่ ภาวะที่ถือเอาเป็นใหญ่ (Dominant Influence ; Supremacy) ประกอบด้วย อัตตาธิปไตย ความมีตนเป็นใหญ่, ถือตนเป็นใหญ่, กระทำการด้วยปารภตนเป็นประมาณ (Supremacy of Self ; Self-Dependence) โลกาธิปไตย ความมีโลกเป็นใหญ่, ถือโลกเป็นใหญ่, กระทำการด้วยปารภ นิยมของโลกเป็นประมาณ (Supremacy of the World or Public Opinion) และธัมมาธิปไตย ความมีธรรมเป็นใหญ่, ถือธรรมเป็นใหญ่, กระทำการด้วยปารภความถูกต้อง เป็นจริง สมควรตามธรรม เป็นประมาณ (Supremacy of the Dharma or Righteousness)^{๕๑} มีรายละเอียดเกี่ยวกับ อธิปไตย ๓ ประการ ดังนี้

ก. อัตตาธิปไตย (Supremacy of Self)

อัตตาธิปไตย ได้แก่ การให้อำนาจไว้กับคน ๆ เดียว เช่น มอบให้แก่พระราชา หรือผู้ยิ่งใหญ่ คนใดคนหนึ่ง^{๕๒} คำว่า “อัตตาธิปไตย” หมายถึง ความมีตนเป็นใหญ่ หรือการปารภตนเองเป็นใหญ่ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ พรรษณะ คือ

๑) ในแง่ของการประพฤติธรรม

คำว่า อัตตาธิปไตย นั้นเป็นการปารภตนเองเป็นใหญ่ โดยปารภว่าตนจะต้องมีความวิริยะ อุตสาหะเป็นอย่างมากในการประพฤติปฏิบัติธรรม ดังที่ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน อาธิปไตยสูตร ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย... อัตตาธิปไตย เป็นอย่างไร คือภิกษุในธรรมวินัยนี้อยู่ป่า บ้าง อยู่ตามโคนต้นไม้บ้าง อยู่ในเรือนว่างบ้าง ย่อมเห็นประจักษ์ว่า เราจักออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตไม่ใช่เพราะเหตุแห่งจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งความมีหรือความไม่มี เช่นนั้น อนึ่ง เราถูกชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส ครอบงำ ชื่อว่าทุกข์ครอบงำ มีทุกข์อยู่ตรงหน้า ทำอย่างไร การทำที่สุดแห่งกองทุกข์ทั้งสิ้นนี้จะพึงปรากฏ การที่เราละกามเช่นใดแล้วจึงออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เราพึงแสวงหากามเช่นนั้นหรือกามที่เร็วกว่านั้น นั้นไม่สมควรแก่เราเลย ภิกษุเห็นประจักษ์ว่า ความเพียรที่เริ่มไว้แล้วจักไม่ย่อหย่อน สติที่ตั้งมั่นแล้วจักไม่เลอะเลือน กายที่สงบแล้วจักไม่กระสับกระส่าย จิตที่ตั้งมั่นแล้วจักมีอารมณ์ที่แน่วแน่ เธอทำตนเท่านั้นให้เป็นใหญ่ ละอกุศล บำเพ็ญกุศล ละกรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตนให้บริสุทธิ์ ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า อัตตาธิปไตย”^{๕๓}

^{๕๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๘.

^{๕๒} สุรพล สุยะพรหม, การเมืองกับการปกครองของไทย, หน้า ๒๕๓.

^{๕๓} อ.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๔๐/๒๐๑-๒๐๒.

พระพุทธเจ้าทรงมองอัตตาธิปไตยไปในทางที่ปรารถนาเองในการปฏิบัติเพื่อกำจัดทุกข์ เพื่อความหลุดพ้น กล่าวคือ เพื่ออิสรภาพของตนเอง หาได้มุ่งหวังเพื่อสนองกิเลส คือ โลภะ โทสะ โมหะ แต่พระองค์มุ่งหวังเพื่อกำจัดกิเลสร้ายดังกล่าว อันจะนำไปสู่ความดับแห่งทุกข์ (นิโรธ) นำไปสู่ความหลุดพ้นจากกิเลส (วิมุตติ)

๒) ในแง่ของปรัชญาการปกครอง

อัตตาธิปไตย ถ้ามองในแง่ของการบริหารการปกครองก็จะหมายถึง การปกครอง ที่ใช้อำนาจของตนเองเป็นเครื่องตัดสิน กล่าวคือ อำนาจการปกครองทั้งหมด อันได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ (Legislative Power) อำนาจบริหาร (Executive Power) และอำนาจตุลาการ (Judicial Power) ขึ้นอยู่กับบุคคลคนเดียวกัน ส่วนบุคคลอื่นเป็นเพียงผู้รับคำสั่ง หรือรับนโยบายไปปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของเจ้าของอำนาจเท่านั้น ดังเช่นในสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธเจ้าก็เคยปกครองในระบอบนี้เหมือนกัน ในขณะที่เริ่มประกาศพระศาสนาใหม่ๆ เพราะอะไรๆ ก็ขึ้นอยู่กับพระองค์เพียงผู้เดียว เช่น การอุปสมบทแบบเอหิภิกขุอุปสัมปทา แต่พระองค์ก็ทรงใช้ระบบนี้ได้ไม่นาน จากนั้นจึงมอบอำนาจให้สาวกปฏิบัติแทน^{๕๔} และในประเทศไทยของเราสัณยก่อนนั้น การปกครองก็ใช้ระบบนี้ซึ่งเป็นแบบระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์^{๕๕} (Absolute Monarchy) ที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ระบอบเผด็จการ (Dictatorship) การปกครองระบอบนี้พระราชามีอำนาจสิทธิ์ขาดในการปกครองแผ่นดิน เช่น ในระบบกษัตริย์แบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ องค์พระมหากษัตริย์จะทรงเป็นศูนย์รวมอำนาจการปกครองเป็นต้น ระบบการปกครองนี้มีผลนำไปในทางที่ดีและไม่เช่นเดียวกัน ซึ่งแยกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ ๑ นำความผาสุกมาสู่ประชาชน หากพระราชาผู้ปกครองใช้อำนาจที่เป็นธรรมในการปกครอง เมื่อจะสั่งการอันใดด้วยความเด็ดขาดและเป็นธรรม ผู้รับบัญชาการนั้นก็ต้องปฏิบัติตามโดยเร็ว ผลที่จะตามมาก็จะเป็นผลดีนำความผาสุกมัยมายังประชาชนภายใต้การปกครองของพระองค์ และก็เป็นการง่ายอีกเหมือนกันที่การปกครองระบอบนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมหาชนเป็นอย่างมากทีเดียว เพราะสามารถสั่งการได้โดยไม่ฟังเสียงคัดค้านจากมหาชนหรือคนใกล้ชิดแต่ประการใด แม้ว่าคนเหล่านั้นจะเสียผลประโยชน์ของเขาไปก็ตามที แต่เพื่อประโยชน์สุขของคนหมู่มากแล้วผู้ปกครองก็ไม่เห็นแก่กลุ่มชนเหล่านั้น ฉะนั้นเมื่อจะสั่งการก็สามารถทำได้โดยลำพังตนเองทันที ผลที่จะตามมาก็คือประโยชน์สุขของมหาชน นั่นเอง

ลักษณะที่ ๒ นำความเดือดร้อนมาสู่ประชาชน เพราะหากพระราชาผู้ปกครองใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมหรือปกครองโดยอธรรม ก็จะทำให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรือประชาชนไม่ได้รับความผาสุกจากการปกครองในระบอบนี้ และก็เป็นการง่ายที่ผู้ปกครองจะแสวงหาหรือกอบโกยผลประโยชน์เพื่อตนเองหรือบริวารญาติพี่น้องของตนได้

^{๕๔} จานงค์ ทองประเสริฐ, พระพุทธศาสนากับสังคมและการเมือง, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ต้นอ้อ แกรมมี จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓๕-๑๓๗.

^{๕๕} ปรีชา ช่างขวัญยืน, ทรรศนะทางการเมืองของพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สามัคคี สารณ จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๕.

ข. โลกาธิปไตย (Supremacy of the World)

โลกาธิปไตย หมายถึง ความมีโลกเป็นใหญ่ หรือปรารถนาโลก (คนหมู่มาก) เป็นใหญ่^{๕๖} คำว่า โลกาธิปไตย มาจากศัพท์ “โลก” สันธิกับ “อธิปไตย” โลก ณ ที่นี้หมายถึงราชรัฐหรือสังคม ในอินเดีย โลกสภาหมายถึง สภาประชาชน คือสภากลาง (ในอินเดียมีสองสภา อีกสภาหนึ่งคือ ราชยสภา หรือสภาสูง) โลกาธิปไตยจึงอาจถือได้ว่าเป็นการปกครองที่ใกล้เคียงกับลัทธิประชาธิปไตย เพราะมีความหมายว่า ยกพลให้พลเมืองเป็นส่วนใหญ่^{๕๗} ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ พรรคนะ คือ

๑) ในแง่ของการประพฤตินิธรรม

โลกาธิปไตย เป็นการปรารถนาโลกหรือคนส่วนมากเป็นใหญ่ก็เพื่อจุดมุ่งหมายในการที่จะ บรรลุธรรมยิ่ง ๆ ขึ้นไป เมื่อเห็นคนอื่นเขามีความกระตือรือร้นชวนช่วยในการประพฤตินิธรรมก็ อยากจะเป็นเช่นนั้นบ้าง ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน อาธิปเตตยสูตร ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย... โลกาธิปไตย เป็นอย่างไร คือภิกษุในธรรมวินัยนี้อยู่ใน ป่าบ้าง อยู่ตามโคนต้นไม้บ้าง อยู่ในเรือนว่างบ้าง ย่อมเห็นประจักษ์ว่า “เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งความมีหรือความไม่มี เช่นนั้น อนึ่ง เราถูกชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส ครอบงำ ชื่อว่าถูกทุกข์ครอบงำ มีทุกข์อยู่ตรงหน้า ทำอย่างไร การทำที่สุด กองทุกข์ทั้งสี่นี้จะพึงปรากฏ ก็บวชแล้วอย่างนี้พึงคิดเรื่องงาม เรื่องปองร้าย เรื่องเบียดเบียน โลกสันนิवास (การอยู่ร่วมกันของสัตว์โลก) นี้ใหญ่ ก็ในโลก สันนิवासใหญ่ มีสมณพราหมณ์ผู้มีฤทธิ์ มีตาทิพย์ รู้จิตของบุคคลอื่น สมณพราหมณ์เหล่านั้นมองเห็นได้แม้จากที่ไกล แม้อยู่ใกล้ก็ไม่ปรากฏ รู้จิต (ของบุคคลอื่น) แม้ด้วยจิต (ของตน) สมณพราหมณ์แม้เหล่านั้นพึงรู้จักเราอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญทั้งหลาย โปรดดูกุลบุตรนี้ เพราะมีศรัทธา เขาจึงออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เต็มไปด้วยบาปอกุศลธรรมอยู่ แม้เทวดาผู้มีฤทธิ์ มีตาทิพย์ รู้จิตของบุคคลอื่นก็มีอยู่ เทวดาเหล่านั้นย่อมปรากฏจากที่ไกลบ้าง เข้ามาใกล้แล้ว กลับมองไม่เห็นบ้าง ย่อมรู้ด้วยจิตบ้าง เทวดาเหล่านั้นพึงรู้จักเราอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญทั้งหลาย โปรดดูกุลบุตรนี้ เพราะมีศรัทธาเขาจึงออกบวชจากเรือน บวชเป็นบรรพชิต เต็มไปด้วยบาปอกุศลมูลอยู่ ภิกษุนี้เห็นประจักษ์ว่า ความเพียรที่เราเริ่มไว้แล้วจักไม่ย่อหย่อน สติที่ตั้งมั่นแล้วจักไม่เลอะเลือน กายที่สงบแล้วจักไม่กระสับกระส่าย จิตที่ตั้งมั่นแล้วจักมีอารมณ์แน่วแน่ เธอทำโลกเท่านั้นให้เป็นใหญ่ ละอกุศล บำเพ็ญกุศล ละกรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตน ให้บริสุทธิ์ ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า โลกาธิปไตย”^{๕๘}

^{๕๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๒๘.

^{๕๗} สุรพล สุยะพรหม, การเมืองกับการปกครองของไทย, หน้า ๒๕๔.

^{๕๘} อด.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๔๐/๒๐๒-๒๐๓.

๒) ในแง่ของการปรัชญาการปกครอง

โลกาธิปไตยในแง่ปัจจุบันมีใช้ในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ถ้าเป็นประเภทประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy) ก็จะทำให้ประชาชนทั้งประเทศมาประชุมหารือเกี่ยวกับกิจการบ้านเมือง ประชาธิปไตยโดยตรงสามารถใช้ได้เฉพาะในประเทศเล็กๆ เช่น นครรัฐต่าง ๆ ของกรีกโบราณ เป็นต้น และประเภทประชาธิปไตยโดยอ้อม (Indirect Democracy) ซึ่งเป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทน กล่าวคือเมื่อไม่สามารถนำประชาชนมาประชุมแสดงความเห็นพร้อม ๆ กันได้ทั้งประเทศ ก็ให้ประชาชนเหล่านั้นเลือกตัวแทนของตนเองขึ้นมาทำหน้าที่แทน ตัวแทนเหล่านั้นออกเสียง (Vote) หรือแสดงความคิดเห็นอย่างไร (Opinion) ก็ถือว่าเป็นความคิดเห็นของบุคคลที่เลือกตนมา แต่โลกาธิปไตยอาจรวมถึงลัทธิปกครองโดยคณาธิปไตยหรือระบบขุนนาง (Aristocracy) ก็ได้ ทำนองระบบสามัคคีธรรมโบราณ เพราะถือว่าชนชั้นปกครองเหล่านั้นเป็นตัวแทนที่ได้รับการคัดเลือกเข้ามาเป็นตัวแทนของคนส่วนใหญ่ หรือแม้ลัทธิคอมมิวนิสต์หรือสังคมนิยมก็ถือว่าเป็นประชาธิปไตยโดยตรงเหมือนกัน เพราะต่อต้านระบบนายทุน เพื่อให้กลายมาเป็นระบบของคนหมู่มากในสังคม^{๕๙}

ค. ธรรมาธิปไตย (Supremacy of the Dhamma)

ธรรมาธิปไตย หมายถึง ความมีธรรมเป็นใหญ่ หรือปรรภพธรรมเป็นใหญ่ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ทัศนคติ คือ

๑) ในแง่ของการประพฤติธรรม

ธรรมาธิปไตย เป็นการปรรภพพระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ในอาธิปเตยสูตรว่า

“ภิกษุทั้งหลาย... ธรรมาธิปไตย เป็นอย่างไร คือภิกษุในธรรมวินัยนี้อยู่ในป่าบ้าง อยู่ตามโคนไม้บ้าง อยู่ในเรือนว่างบ้าง ย่อมเห็นประจักษ์ว่า เราออกบวชจากเรือน บวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เราออกบวชจากเรือน บวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะ เหตุแห่งความมีหรือความไม่มี เช่นนั้น อนึ่ง เราถูกชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส ครอบงำ ชื่อว่าถูกทุกข์ครอบงำ มีทุกข์อยู่ตรงหน้า ทำอย่างไร การทำที่สุดกองทุกข์ทั้งสี่นี้จึงจะพึงปรากฏ พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสไว้ดีแล้ว ผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นชัดด้วยตนเอง ไม่ประกอบด้วยกาล ควรเรียกให้มาดู ควรน้อมเข้ามาในตน อภิปัญญาชนพึงรู้เฉพาะตน ก็เพื่อนพรหมจรรย์ผู้รู้เห็นอยู่ มีอยู่ การที่เราบวชในธรรมวินัยที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้วอย่างนี้พึงเกียจคร้านประมาทอยู่นั้น ไม่สมควรแก่เราเลย ภิกษุณั้ย่อมเห็นประจักษ์ว่า ความเพียรที่เราเริ่มไว้แล้วจักไม่ย่อหย่อน สติตั้งมั่นแล้วจักไม่เลอะเลือน กายที่สงบแล้วจักไม่กระสับกระส่าย จิตที่ตั้งมั่นแล้ว เรายกธรรมเท่านั้นให้เป็นใหญ่ ละอกุศล บำเพ็ญกุศล ละกรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตนให้บริสุทธิ์ ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า ธรรมาธิปไตย”^{๖๐}

^{๕๙} ปรีชา ช่างขวัญยืน, ปรัชญาแห่งอุดมการณ์ทางการเมือง, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒๔.

^{๖๐} อก.ติก. (ไทย) ๒๐/๔๐/๒๐๓.

๒) ในแง่ของปรัชญาการปกครอง

ธรรมาธิปไตย หมายถึง การปกครองที่ยึดถือธรรมหรือความถูกต้องเป็นใหญ่ การตัดสินใจทุกอย่างขึ้นอยู่กับความถูกต้องเท่านั้น ไม่ได้อิงอาศัยอำมาตย์หรือเกียรติกษัตริย์ รวมถึงพรรคพวก ญาติพี่น้องแต่อย่างใดไม่ การปกครองในลักษณะนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะนำมาใช้กับทุกยุคสมัย เพราะไม่มีสิ่งใดที่จะเป็นอมตะเหมือนพระธรรม ดังที่กล่าวว่า ความจริงเป็นสิ่งไม่ตาย แม้จะกล่าวอีกสักกี่ครั้งก็ยุคสมัยก็คงเป็นอย่างนั้น อำนาจสูงสุดขึ้นอยู่กับธรรมะคือความถูกต้องโดยไม่คำนึงว่าจะเป็นความเห็นของคนส่วนใหญ่หรือคนส่วนน้อยก็ตาม แม้จะเป็นความเห็นของบุคคลคนเดียว ทว่าเป็นความเห็นที่ชอบธรรมหรือเป็นความเห็นที่ถูกต้อง ก็ถือเอาตามนั้น

การปกครองที่ดีเลิศตามนัยแห่งพุทธศาสนา คือ ธรรมาธิปไตย ได้แก่ การยกย่องธรรมะให้เป็นใหญ่ทั้งในหมู่ผู้นำและประชาชนทั่วไป มีการเทิดทูนผู้มีคุณธรรมให้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน การปกครองสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชหลังจากที่ทรงยอมรับนับถือพุทธศาสนาแล้ว ถือว่าเป็นแบบธรรมาธิปไตย ธรรมาธิปไตยยกย่องผู้มีธรรมะ และเป็นการปกครองที่อยู่ในกรอบแห่งศีลธรรมและจริยธรรม และมุ่งให้ราษฎรยึดธรรมะเป็นเกณฑ์^{๖๑}

ในอธิปไตยทั้ง ๓ นั้น พระพุทธเจ้าทรงยกย่องธรรมาธิปไตยว่าประเสริฐที่สุด โลกาธิปไตยก็ยิ่งดีกว่าอัตตาธิปไตย ถึงอย่างไรพระพุทธเจ้าก็ไม่ได้ตำหนิระบบเผด็จการที่ใช้อัตตาธิปไตย ถ้าเผด็จการนั้นยึดมั่นในธรรมในความถูกต้อง เป็นธรรม ชอบธรรม มีความรัก ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อผู้อยู่ใต้ปกครอง ต่อประชาชน เหมือนพ่อปกครองลูก (Paternalism) และมีได้ยกย่องวาระบอบประชาธิปไตยหรือโลกาธิปไตยนั้นประเสริฐที่สุด แม้นักปรัชญาเมธีทางการเมืองยุคปัจจุบัน ก็เห็นด้วยกับพระพุทธเจ้า โดยกล่าวว่า ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่เลวร้ายที่สุด^{๖๒}

สรุปได้ว่า ทศณะของพระพุทธศาสนา ระบุถึง อธิปไตย ๓ ประกอบด้วย อัตตาธิปไตย ได้แก่ การให้อำนาจไว้กับคน ๆ เดียว เช่น มอบให้แก่พระราช หรือผู้ยิ่งใหญ่คนใดคนหนึ่ง โลกาธิปไตย หมายถึง การปกครองที่ใช้อำนาจสูงสุดขึ้นอยู่กับความเห็นของคนส่วนใหญ่ ซึ่งหมายความว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นอย่างไร ก็ถือเอาอย่างนั้น และธรรมาธิปไตย หมายถึง การปกครองที่ยึดถือธรรมหรือความถูกต้องเป็นใหญ่ การตัดสินใจทุกอย่างขึ้นอยู่กับความถูกต้องเท่านั้น ดังกล่าวนี้เห็นได้ว่า นักปกครองผู้ยิ่งใหญ่ตามคติของพระพุทธศาสนา ต้องมีหน้าที่ประการสำคัญ คือ ธรรมาธิปไตย ซึ่งมีความหมายว่า ยึดธรรมเป็นใหญ่ ได้แก่ ยึดถือความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผลและหลักการ กฎ กติกาที่ชอบธรรม เป็นบรรทัดฐาน เคารพธรรม เชิดชูธรรม นิยมธรรม ตั้งตนอยู่ในธรรม ดังนั้น ผู้ปกครองไม่ว่าในระบบใดจึงต้องยึดความถูกต้อง ความยุติธรรมหรือความดีงามเป็นหลัก เรียกว่าทุกสิ่งทุกอย่างต้องโปร่งใส ไม่เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคมไม่ว่ากรณีใด อนึ่งหลักธรรมาธิปไตย มิใช่ระบบการปกครองโดยตรง แต่สามารถนำไป ใช้กับการทำงานทุกระบบได้ เช่น ด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สังคม ฯลฯ ดังนั้น ในแง่ธรรมประยุกต์ ก็สามารถนำไปใช้ในการปกครองได้

^{๖๑}สุรพล สุยะพรหม, การเมืองกับการปกครองของไทย, หน้า๒๕๔.

^{๖๒}วิช ฤทธิพันธ์, พุทธปรัชญาการปกครอง, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๖),

๒.๒.๔ ธรรมะสำหรับนักปกครอง

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ “ธรรมะสำหรับนักปกครอง” ผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

จากหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา มีหลักธรรมะที่ผู้ปกครองพึงยึดเป็นข้อปฏิบัติเป็นสำคัญ เพราะนักปกครองนอกจากมีหลักในการปกครองแล้ว นักปกครองจำเป็นต้องมีคุณธรรมในการปกครอง เพราะคุณธรรมจะช่วยให้ นักปกครองทำการปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนจะรัก ประเทศชาติสงบ ประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างผาสุก และมีความหวังในชีวิต ยิ่งไปกว่านั้น นานาอารยประเทศทั้งหลายก็จะยอมรับความมั่นคงของประเทศที่ผู้ปกครองให้หลักธรรมในการปกครอง และชื่นชมกับผลสำเร็จของการปกครองนั้น ดังนี้

ก. ทศพิธราชธรรม

ทศพิธราชธรรม แปลว่า ธรรมของพระราชาหรือธรรมสำหรับผู้ปกครอง ๑๐ ประการ ที่พระมหากษัตริย์ ผู้ปกครองบ้านเมือง และผู้ปกครองในทุกระดับจะต้องเสริมสร้างให้มีขึ้นเป็นคุณสมบัติประจำตัว ทศพิธราชธรรมจะมีชื่อเรียกอีกอย่างว่า ธรรมสำหรับพระราชา แต่ประชาชนพลกนิกรทั้งหลายก็สามารถนำมาเป็นหลักประพฤติปฏิบัติได้ เมื่อประพฤติตามนั้นแหละจะเกิดโอกาสมากมายสะดวกในการที่พระองค์จะดำรงอยู่ในทศพิธราชธรรม ขอให้มองกันดี ๆ ว่าทศพิธราชธรรมนั้นจะสามารถคุ้มครองบ้านเมือง ปกกันบ้านเมือง พัฒนาบ้านเมืองในฐานะที่เป็นธรรมะที่จะช่วยได้จริง^{๖๓}

ดังนั้น หลักทศพิธราชธรรมนี้ไม่ได้จำเพาะเจาะจงว่าต้องเป็นพระมหากษัตริย์เท่านั้นต้องประพฤติปฏิบัติตาม แท้จริงหลักทศพิธราชธรรมเป็นหลักธรรมที่ใช้ได้กับผู้ปกครองในทุกระดับชั้น ดังสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ พระราชนิพนธ์ว่า ทศพิธราชธรรมนี้เมื่อพิจารณาด้วยดีจักเห็นได้ว่า มิใช่เป็นธรรมะเฉพาะท่านผู้ปกครองประชาชนชั้นสูงสุดเท่านั้น แต่เป็นธรรมะสำหรับผู้ปกครองทั่วไปตั้งแต่ส่วนใหญ่ เช่น ประมุขของประเทศชาติและรัฐบาล ตลอดจนส่วนน้อย เช่น หัวหน้าครอบครัว ทั้งเป็นธรรมะสำหรับผู้อยู่ในปกครองด้วย เพราะการปกครองจักดำเนินไปได้เรียบร้อยดี ผู้อยู่ในปกครองก็ต้องประพฤติธรรมนี้ตามด้วยฐานะ ฉะนั้นราชธรรมนี้จึงเป็นธรรมสำหรับคนที่อยู่ด้วยกันเป็นหมู่เหล่า ตั้งแต่ครอบครัวหนึ่งจนถึงประเทศชาติหรือทั้งหมดพึงประพฤติต่อกัน เพื่ออยู่ด้วยกันเป็นสุขสงบและมีความเจริญ โดยลำดับต่อไป^{๖๔}

ฉะนั้น หลักทศพิธราชธรรมในพระคานานี้ เป็นหลักธรรมสำหรับผู้ปกครอง ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นพระมหากษัตริย์ หากแต่ในหลักธรรมนี้ใช้ได้กับนักปกครองที่เป็นผู้ปกครองบ้านเมือง รัฐบาล หรือนักบริหารโดยทั่ว ๆ ไป^{๖๕}

^{๖๓} พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปญฺโญ), โชคดีมีโอกาสได้ตามรอยยุคลบาทโดยทศพิธราชธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์, ๒๕๔๙), หน้า ๔๙.

^{๖๔} สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์, การปกครองแนวพุทธศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๔๑), หน้า ๓.

^{๖๕} พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินทปญฺโญ), ธรรมบรรยายชุดทศพิธราชธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหมิตร, ๒๕๓๑), หน้า ๒๕.

ทศพิธราชธรรม หรือธรรมของพระราชา ๑๐ ประการนี้ ได้แก่

๑) ทาน คือ การให้ทรัพย์สินสิ่งของและธรรมเพื่อช่วยเหลือประชาชน รวมทั้งการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ

๒) ศีล คือ การสำรวมระวังรักษาพฤติกรรมทางกายและทางวาจาให้ถูกต้องเรียบร้อยดีงาม ทั้งที่เป็นอัตตหิตสมบัติคือความดีส่วนตัว และปรหิตสมบัติคือความดีงามเพื่อส่วนรวม

๓) ปริจจาคะ คือ การเสียสละความสุขสบายส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม

๔) อาชชวะ คือ ความซื่อตรง สุจริต ไม่ฉ้อฉลหลอกลวง ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน

๕) มัททวะ คือ ความอ่อนโยน เป็นการปฏิบัติต่อคนอื่นด้วยความอ่อนโยน สุภาพเรียบร้อย ไม่เย่อหยิ่งหลงตัวเอง

๖) ตปะ คือ ความเพียรเพิกเลศตัณหา ไม่หลงระเหิรไปกับคำสรรเสริญเยินยอ และความสำเร็จสำเร็จที่มาพร้อมกับอำนาจวาสนา จนลืมนึกปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์

๗) อักโกธะ คือ ความไม่โกรธ เป็นการไม่ตกอยู่ในอำนาจของความโกรธ ไม่ใช่อำนาจบาตรใหญ่ มีความสุขที่ได้พบปะประชาชนทั่วไปอย่างใกล้ชิด

๘) อวิหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียน ไม่หาเรื่องกดขี่ข่มเหงหรือลงอาญาแผ่นดินโดยปราศจากเหตุอันควร

๙) ขันติ คือ ความอดทน เป็นความอดทนต่อสิ่งที่ไม่ปรารถนา หรือไม่พอใจ สามารถควบคุมกิริยาอาการให้สงบนิ่ง ไม่แสดงอาการหงุดหงิดหรือแสดงความไม่พอใจ

๑๐) อวิโรธนะ คือ ความไม่คลาดจากธรรม ยึดมั่นในหลักปกครอง หลักนิติธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ โดยไม่ประพฤติดุปฏิบัติให้ผิดเพี้ยนไปจากหลักการเหล่านั้น

ดังนั้น นักปกครองที่ดีพึงวางตนเป็นหลักหนักแน่นในธรรมคงที่ไม่เอนเอียงหวั่นไหวเพราะถ้อยคำที่ดีที่ร้าย ลากสักการะใด ๆ สถิตมั่นในธรรม ทั้งส่วนยุติธรรมคือความเที่ยงธรรม และนิติธรรมคือระเบียบแบบแผนหลักการปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ไม่ให้คลาดเคลื่อนหรือวิบัติไป ย่อมทำให้ผู้อยู่ใต้ปกครองรักใคร่ เชื่อฟัง เคารพนับถือ และให้ความร่วมมือ^{๖๖}

เวลานี้เราเปลี่ยนแปลงการปกครองจากราชธิปไตยเป็นประชาธิปไตย อำนาจก็เปลี่ยนจากพระมหากษัตริย์มาอยู่ที่ประชาชน แต่ประชาชนมีตัวแทนใช้อำนาจ มีสภาผู้แทน แล้วก็มีรัฐบาลเป็นผู้บริหารคือได้รับพระราชทานอำนาจมา ตรงนี้คือจุดสำคัญ เมื่อรับพระราชอำนาจมาต้องรับพระราชธรรมมาด้วย ถ้าไม่รับพระราชธรรมมาสู่ภาวะทางการเมืองต้องเกิดปัญหาแน่ เวลานี้เราใช้พระราชอำนาจกันเต็มที่ แต่ราชธรรมไม่เคยพูดถึง ย้ำว่าราชธรรมไม่ใช่มีไว้สำหรับพระราชามหากษัตริย์พระองค์เดียว แต่ใครมาเป็นผู้ปกครองบ้านเมืองก็ต้องปฏิบัติราชธรรมทั้งสิ้น นักการเมืองไทยทุกคนควรต้องรู้ ถ้าคล่องได้ก็จะดี แล้วปฏิบัติตามด้วยดังนั้น ในการปกครองต้องมีหลักทศพิธราชธรรมเป็นหลัก และมีหลักธรรมในหมวดอื่น ๆ เป็นองค์ประกอบช่วยสนับสนุนให้การปกครองนั้นดำเนินไปด้วยดีเพื่อประโยชน์สุขแก่มหาชนทุกหมู่เหล่า^{๖๗}

^{๖๖} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ๕ ทรงครองแผ่นดินโดยทศพิธราชธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒-๔๓.

^{๖๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พื้นสุขภาวะยามสังคมวิกฤต, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๕๒-๕๓.

ข. สังคหัตถธรรม

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรมที่ผู้ปกครองพึงปฏิบัติต่อผู้ใต้ปกครอง เรียกว่า สังคหัตถ์ ซึ่งเป็นหลักการสงเคราะห์ประชาชนของผู้ปกครอง มี ๔ ประการ ได้แก่

๑) ทาน หมายถึง การให้ นักปกครองที่ดีต้องมีน้ำใจ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้ทานแก่เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา การให้ทานจะช่วยให้ผู้ถูกใจคนอื่นไว้ได้ โดยยึดหลักการให้ทาน ๓ ประการ คือ

๑.๑) อามิสทาน หมายถึง การให้สิ่งของแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

๑.๒) วิทยาทานหรือธรรมทาน หมายถึง การให้คำแนะนำ หรือสอนวิธีการทำงานที่ถูกต้อง รวมถึงการจัดหลักสูตรเพื่อพัฒนาบุคลากร

๑.๓) อภัยทาน หมายถึง การให้อภัยเมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการทำงานหรือล่วงเกินซึ่งกันและกันและกัน การให้อภัยไม่ทำให้ผู้ให้ต้องสูญเสียอะไร เป็นการลงทุนราคาถูกแต่ได้ผลตอบแทนราคาสูง นั่นเอง

๒) ปิยวาจา หมายถึง การพูดถ้อยคำอ่อนหวาน รู้จักผูกใจด้วยคำพูดอ่อนหวาน

๓) อตถจริยา หมายถึง การทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น นักปกครองทำอตถจริยาได้หลายวิธี เช่น บริการช่วยเหลือยามเขาป่วยไข้ไม่สบาย เป็นต้น

๔) สมานัตตา หมายถึง การวางตัวสม่ำเสมอ คือเมื่อนักบริหารไม่ทอดทิ้งผู้ร่วมงานทั้งหลาย เขาจึงจะสามารถสร้างทีมงานขึ้นมาได้ นั่นถือคติว่า “มีทุกข์ร่วมทุกข์” และผู้บริหารต้องรับผิดชอบในการตัดสินใจของตนเอง

คุณธรรม ๔ ประการนี้ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่นไว้ได้ และยังความสมัคสมานสามัคคีให้เกิดขึ้นระหว่างกันและกันด้วย หรือจะเรียกว่าเป็น “หลักมหาเสน่ห์” ก็ได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐของเรานั้น ได้ทรงเจริญคุณธรรม คือ ราชสังคหัตถ์ ๔ ประการ เป็นพระราชจริยานวัตรของพระองค์อยู่เป็นเนื่องนิตย์ราชสังคหัตถ์ธรรม อันเนื่องในพระราชจริยานวัตร ๔ ประการ นั้น โบราณบัณฑิตได้บัญญัติตั้งไว้เป็นแบบอย่างดังนี้

๑) สสฺสเมธ ความฉลาดในการบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหาร ส่งเสริมการเกษตร

๒) ปุริสเมธ ความฉลาดในการบำรุงข้าราชการ ส่งเสริมคนดีมีความสามารถ

๓) สมมาปาส ความรู้จักผูกพันสานรวมใจประชาชนด้วยการส่งเสริมอาชีพ เช่น ให้คนจนกู้ยืมทุนไปสร้างตัวในพานิชกรรม เป็นต้น

๔) วาขเปยยะ หรือ วาจาเปยยะ ความมีวาจาอันถูกต้องมีน้ำใจ น้ำคำควรต็ม คือ รู้จักพูด รู้จักปราศรัย ไพเราะ สุภาพนุ่มนวล ประกอบด้วยเหตุผล มีประโยชน์ เป็นทางแห่งสามัคคี ทำให้เกิดความเข้าใจอันดี และความนิยมเชื่อถือ^{๖๘}

^{๖๘} พระราชญาณวิสสุ (เสริมชัย ชยมงคโล), หลักธรรมาภิบาลและประมุขศิลป์, (กรุงเทพมหานคร: ชัยมงคลพรินติง, ๒๕๔๘), หน้า ๑๔๑.

ค. พรหมวิหารธรรม

พรหมวิหารเป็นหมวดธรรมซึ่งพระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญและเผยแผ่อบรมสั่งสอน ในระหว่าง การบำเพ็ญบารมีหลายยุคหลายสมัย การเจริญพรหมวิหาร ๔ จึงเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่ก่อนพุทธกาล ดังข้อมูลที่ปรากฏในพระสุตันตปิฎกหลายแห่ง เช่น มหเวทสูตร มหาสุทฺธสนสูตร และมหาโควินทสูตร เป็นต้น แต่การเจริญพรหมวิหาร ๔ เหล่านั้น สามารถทำให้บรรลุผลได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น ยังไม่มีความสมบูรณ์พร้อมด้วยเหตุผลและวิธีการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ เหมือนการเจริญพรหมวิหาร ๔ ซึ่งปรากฏอยู่ในคำสอนของพระพุทธศาสนา ดังพุทธพจน์ในเมตตาสหคตสูตรว่า

“เมตตาเจโตวิมุตติ ที่บุคคลเจริญแล้วอย่างไร มีอะไรเป็นคติ มีอะไรเป็น อย่างยิ่ง มีอะไรเป็นผลมีอะไรเป็นที่สุด กรุณาเจโตวิมุตติ ที่บุคคลเจริญแล้ว อย่างไร มีอะไรเป็นคติ มีอะไรเป็นอย่างยิ่ง มีอะไรเป็นผลมีอะไรเป็นที่สุด มุทิตา เจโตวิมุตติ ที่บุคคลเจริญแล้วอย่างไร มีอะไรเป็นคติ มีอะไรเป็นอย่างยิ่ง มีอะไร เป็นผลมีอะไรเป็นที่สุด อุเบกขาเจโตวิมุตติ ที่บุคคลเจริญแล้วอย่างไร มีอะไร เป็นคติ มีอะไรเป็นอย่างยิ่ง มีอะไรเป็นผลมีอะไรเป็นที่สุด ภิกษุทั้งหลาย ในโลก นี้ พร้อมทั้ง เทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์ เรายังไม่เห็นบุคคลที่จะทำจิตให้ยินดีได้ ด้วยการตอบปัญหา เหล่านี้ เว้นตถาคตหรือสาวกของตถาคต หรือผู้ที่ฟังจากคำสอนของตถาคต

พรหมวิหารธรรม หรือ พรหมวิหาร ๔ หมายถึง ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ, ธรรม ประจำใจอันประเสริฐ, หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์, ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับ ความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ (Holy Abiding ; Sublime States of Mind)^{๖๙} ประกอบด้วย

๑) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาจะให้เขาเป็นสุข คำว่า “เมตตา” หมายถึง ความสนิทสนม คือ ความรักใคร่ที่เว้นจากราคะ ความกำหนัด ได้แก่ ความปรารถนาให้เกิดความสุขความเจริญ แก่ผู้อื่น ความปรารถนาดีอยากให้มีความสุข ความมีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์และ สัตว์ทั่วหน้า

๒) กรุณา ความสงสาร คิดจะช่วยให้เขาพ้นทุกข์ คำว่า “กรุณา” หมายถึง ความห่วงใย เมื่อเห็นผู้อื่นได้รับทุกข์ร้อน ได้แก่ ปรารถนาเพื่อจะปลดปล่อยความทุกข์ร้อนของเขา หรือความ สงสารคิดจะช่วยให้เขาพ้นทุกข์ ความใส่ใจอันอันที่จะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ เดือดร้อนของปวง สัตว์

๓) มุทิตา ความพลอยยินดี เมื่อผู้อื่นได้ดี คำว่า “มุทิตา” หมายถึง ความชื่นบาน ได้แก่ ความพลอยยินดีในเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีหรือความยินดีในเมื่อผู้อื่นมีความสุข มีจิตใจผ่องใสบันเทิง ประกอบด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอต่อสรรพสัตว์ผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ ดีมีความสุขเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

^{๖๙} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๒๓๕/๑๗๖.

^{๗๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๒๔.

๔) อุเบกขา ความวางเฉย ไม่ดีใจไม่เสียใจ เมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ คำว่า “อุเบกขา” หมายถึง ความวางเฉย ได้แก่ วางตนเป็นกลาง ในเมื่อจะแผ่เมตตาไปก็ไม่สมควร เช่น เอาใจช่วยโจร เป็นต้น หรือความวางใจเป็นกลางอันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชังพิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉย สงบใจ มองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขาได้รับผิดชอบตนได้ดีเขาสมควรรับผิดชอบตนเองหรือเขาได้รับผลอันสมควรกับความรับผิดชอบของเขา^{๗๑)}

พรหมวิหาร ๔ เป็นคุณธรรมสำหรับเป็นที่อยู่ของจิตใจแห่งพรหม คือ ผู้ใหญ่หรือผู้ประเสริฐ เป็นธรรมเป็นที่อยู่ซึ่งมีทั้งความดีและความสุข โดยให้ผู้ปฏิบัตินำไปใช้ดังนี้ ขั้นแรกให้ปฏิบัติด้วยจิตคิดเกื้อกูลแผ่ออกไปในสัตว์บุคคลทั้งหลาย คือ เมตตาซึ่งมีอาการเป็นความคิดเกื้อกูลต่อจากนั้นเมื่อได้เห็นหรือได้ยินหรือได้คิดว่าเขามีความทุกข์เดือดร้อนก็ปฏิบัติช่วยบำบัดทุกข์ให้ คือ กรุณาซึ่งมีอาการช่วยบำบัดทุกข์ จากนั้นครั้งได้เห็นเขามีสุขไม่มีทุกข์ ก็พลอยยินดีบันเทิงใจ คือ มุทิตาซึ่งมีอาการพลอยยินดี และเมื่อไม่มีกิจที่ควรจะทำต่อไป ก็อุเบกขา คือ ดูอยู่เฉย ๆ^{๗๒)}

พรหมวิหาร มาจากคำในภาษาบาลี แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่ ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ^{๗๓)} พระบรมศาสดาทรงแสดงให้เห็นว่า พรหมวิหาร เป็นคุณธรรมสำหรับเป็นที่อยู่ของจิตใจแห่งพรหมคือผู้ใหญ่หรือผู้ประเสริฐ อันประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ๔ ประการนี้ ทรงเรียกคุณธรรมนี้ว่า พรหมวิหารธรรม ผู้ปฏิบัติควรยึดปฏิบัติ โดยเริ่มแรกให้ปฏิบัติด้วยจิตคิดเกื้อกูลแผ่ออกไปในสัตว์บุคคลทั้งหลาย คือ เมตตา ซึ่งมีอาการเป็นความคิดเกื้อกูลต่อผู้อื่นจากนั้นเมื่อได้เห็นหรือได้ยินหรือได้คิดว่าเขามีความทุกข์ยากเดือดร้อนก็ปฏิบัติช่วยบำบัดทุกข์ให้ คือ กรุณา ซึ่งมีอาการช่วยบำบัดทุกข์ จากนั้นครั้งได้เห็นมีสุขไม่มีทุกข์ก็พลอยยินดีบันเทิงใจ คือ มุทิตา ซึ่งมีอาการพลอยยินดีและเพราะไม่มีกิจที่ควรจะทำต่อไปนั้นอุเบกขา คือ อยู่ดูเฉย ๆ คืออุเบกขาซึ่งมีอาการมัธยัสถ์เป็นกลาง^{๗๔)}

สรุปได้ว่า ธรรมะสำหรับนักปกครอง/ผู้ปกครองที่ดีในทางพระพุทธศาสนา มีหลากหลายหลักธรรม ซึ่งตามที่ได้ผู้วิจัยได้ยกมาสามหลักธรรม ประกอบด้วย หลักทศพิธราชธรรม เป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่งของผู้ปกครองบ้านเมืองในทุกระดับชั้น ไม่จำเพาะเจาะจงอยู่แต่องค์พระมหากษัตริย์ เท่านั้น หลักสังคหวัตถุธรรม เป็นหลักธรรมสำหรับไว้ผูกใจผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานไว้ได้ และพรหมวิหารธรรมหรือคุณธรรมเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่ที่มีต่อผู้น้อยหรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา โดยให้รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ก็จะยังความน่าเคารพนับถือ เลื่อมใสศรัทธา ให้เกิดแก่หมู่ชนทุกฝ่ายได้

^{๗๑)} แก้ว ชิตตะขบ, **รวมวิชาธรรมศึกษาชั้นตรี (ตามหลักสูตรของสนามหลวงแผนกธรรม พ.ศ. ๒๕๕๖)**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๗), หน้า ๙๓-๙๔.

^{๗๒)} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒนมหาเถร), **รวมธรรมะ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๙๕.

^{๗๓)} ประยุทธ์ หลงสมบูรณ์, **พจนานุกรม มคอ-ไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๕๒๓.

^{๗๔)} สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี, **รวมธรรมะ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๑๙๕.

๒.๒.๕ ทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครอง

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ “ทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครอง” ผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

หน้าที่ของทฤษฎีการเมืองการปกครองในปัจจุบันที่สำคัญๆ ควรมีดังนี้ คือ ประการแรก ช่วยรวบรวมความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกันโดยทำหน้าที่เป็นกรอบแห่งแนวความคิด ที่ช่วยกำหนดความหมาย และจัดระเบียบข้อมูล เกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่างๆที่มีอยู่มากมาย รวมทั้งช่วยให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ประการที่สอง ช่วยจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วน เกี่ยวกับเรื่องที่จะทำการศึกษาวิจัยกันต่อไป โดยใช้เป็นเกณฑ์ในการมองปัญหาและตัวแปรต่าง ๆ ประการที่สาม ช่วยเป็นแนวทางสำหรับการจัดระเบียบ และการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในรูปของคำกล่าวเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ค้นพบกันแล้ว เป็นการประมวลความรู้ต่าง ๆ ประการที่สี่ ช่วยให้มีความคิดที่ทดสอบได้เกี่ยวกับโลกแห่งความเป็นจริง และประการสุดท้าย ช่วยให้มีความกรอบแห่งแนวความคิด มีเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ รวมทั้งมีตัวแบบสำหรับการมองตัวแปรต่าง ๆ ในจำนวนที่จำกัด^{๗๕}

ทฤษฎีการเมืองการปกครองมีลักษณะชัดเจนและแน่นอนกว่าปรัชญา โดยทั่วไปทฤษฎีการเมืองการปกครองเป็นผลเนื่องมาจากการศึกษาค้นคว้าและพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงที่อาจรับกันได้ แต่อาจไม่เป็นความจริงแท้สมบูรณ์เหมือนกับวิทยาศาสตร์ ดังนี้

๑) ทฤษฎีเทวสิทธิ์ (Divine Right Theory) ทฤษฎีนี้มีจุดกำเนิดขึ้นมาจากสภาวะอันศักดิ์สิทธิ์ (Divine Origin) คือ เทพยดาหรือผู้อยู่เหนือมนุษย์ ทฤษฎีนี้มีสาระอยู่ ๓ หลักการ ได้แก่

ประการที่ ๑ รูปแบบการปกครองได้รับการสถาปนาขึ้นโดยเทวโองการหรือโดยเทพประสงค์

ประการที่ ๒ ผู้ปกครองหรือผู้เป็นประมุข (Head of State) ได้รับการแต่งตั้งโดยผู้มีสภาวะเหนือ มนุษย์ คือ โดยพระเจ้าหรือเทพยดาผู้ทรงฤทธิ์

ประการที่ ๓ ความรับผิดชอบหรือภารกิจที่ผู้นำหรือมุขมนตรีทำนั้นขึ้นอยู่กับอำนาจอันศักดิ์สิทธิ์

ยุคนิยายปรัมปราของกรีก หรือยุคโฮเมอร์ (Homeric Age) ในยุคดังกล่าวคือ ก่อนการกำเนิดไตรเมธิของกรีกโบราณนั้น บรรดาหัวหน้าของเผ่าชนได้รับการยกย่องว่าสืบเชื้อสายมาจากเทพยดา

ยุคไอยคุปต์ ในอียิปต์โบราณ มีความเชื่อว่า กษัตริย์หรือฟาโรห์ (Pharaoh) สืบเชื้อสายมาจากเทพเจ้าชื่อ รา (Ra) ทฤษฎีเทวสิทธิ์เข้ามาในอาณาจักรสยามหรือต่อมาเรียกว่าอาณาจักรไทย ตั้งแต่ปลายยุคสุโขทัยประมาณเกินกว่า ๗๕๐ ปีมาแล้ว โดยขอมเป็นผู้นำเข้ามา และขอมก็ได้รับอิทธิพล คือ ได้รับการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion) เกี่ยวกับทฤษฎีเทวสิทธิ์จากอินเดียอีกต่อหนึ่ง

^{๗๕} ทินพันธุ์ นาคะตะ, รัฐศาสตร์ : ทฤษฎี แนวความคิด ปัญหาสำคัญ และแนวทางการศึกษาวิเคราะห์การเมือง, หน้า ๔๑.

สมัยต้นและสมัยกลางสุโขทัยในสมัยต้นและสมัยกลางยุคสุโขทัยผู้นำประเทศมิใช้ดำรงตำแหน่งเป็นกษัตริย์ แต่เป็นพ่อเมือง หรือเป็นพ่อขุน ตัวอย่างได้แก่ พระนามของผู้ปกครองอาณาจักรสุโขทัยลำดับที่สาม คือ พ่อขุนรามคำแหง ในสมัยนั้นไม่มีตำแหน่งเป็นกษัตริย์และยังไม่มีการใช้ราชาศัพท์ แต่ฐานะแห่งความเป็นผู้นำเทียบเท่ากษัตริย์ คือ เป็นประมุข ในปลายสมัยสุโขทัยอิทธิพลของทฤษฎีเทวสิทธิ์ของศาสนาฮินดูได้แผ่ขยายเข้ามายังประเทศโดยผ่านทางขอม ทฤษฎีเทวสิทธิ์มีอิทธิพลในสังคมไทยตั้งแต่ปลายสมัยสุโขทัยสืบเนื่องมาจนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงศรีอยุธยาความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับสังคมไทยยาวนานถึง ๔๑๗ ปีนั้น พระมหากษัตริย์ทรงอยู่ในฐานะต่าง ๆ กัน ดังต่อไปนี้

๑.๑) ทรงเป็นเจ้าของชีวิต ทรงมีพระราชอำนาจเหนือชีวิตทุกคนในสังคม ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในฐานะสูงต่ำอย่างไร กฎหมายกรุงศรีอยุธยาว่าอำนาจสั่งให้ประหารชีวิตคนได้นั้นอยู่ในพระมหากษัตริย์ แต่พระองค์เดียวเท่านั้น บุคคลอื่นจะใช้อำนาจนั้นได้ก็ต่อเมื่อได้รับพระราชทานอาญาสิทธิ์

๑.๒) ทรงอยู่ในฐานะพระเจ้าแผ่นดิน ทรงเป็นเจ้าของแผ่นดินทั่วพระราชอาณาจักร จะพระราชทานแผ่นดินเป็นเนื้อที่เท่าใด ให้แก่ผู้ใดใช้ทำมาหากินก็ได้ หรือจะทรงเรียกคืนเสียเมื่อไรก็ได้

๑.๓) ทรงอยู่ในฐานะเป็นธรรมราชา ทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา และใช้พระราชอำนาจปกครองรักษาพระพุทธศาสนาตลอดจนศีลธรรม ทรงตราพระราชกำหนดกฎหมายต่าง ๆ ให้คนในสังคมปฏิบัติตามโดยมีเงื่อนไขว่า จะต้องทรงปฏิบัติตามพระราชกำหนดกฎหมายนั้น ๆ ด้วยพระองค์เอง

๑.๔) ทรงเป็นนักรบอันยิ่งใหญ่ ทรงอยู่ในฐานะจอมทัพไทย เป็นผู้บังคับบัญชาทหารสูงสุดของประเทศ ทรงเป็นผู้นำทหารในการศึกสงครามทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นการสงครามเพื่อป้องกันประเทศหรือในการขยายพระราชอาณาเขต

๑.๕) ทรงเป็นเทวราชา เมื่อมีพระบรมราชโองการแล้ว พระบรมราชโองการนั้นถือว่าเป็นศักดิ์สิทธิ์ ผู้ใดจะขัดขืนมิได้ แม้แต่จะวิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็นในทางใด ๆ ไม่ได้ทั้งสิ้น^{๗๖}

๒) ทฤษฎีสัญญาประชาคมหรือลัทธิประชาธิปไตย (Popular Sovereign) ทฤษฎีนี้เชื่อกันว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ซึ่งเป็นที่นิยมกันมากในปัจจุบัน และมีอิทธิพลแทนที่ทฤษฎีเทวสิทธิ์ (Divine Right Theory) มากขึ้นทุกที แนวความคิดนี้มีรากฐานมาจากความคิดที่ว่า มนุษย์เป็นผู้สร้างรัฐ โดยที่ประชาชนในสังคมจะมาทำสัญญาประชาคม (Social Contract) เพื่อมอบให้ผู้ปกครอง ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือคณะบุคคลคณะใดหนึ่งทำหน้าที่ปกครองประเทศ โดยผู้ปกครองจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการใช้อำนาจตามเจตจำนงของประชาชน หากผู้ปกครองละเมิดเจตจำนงของประชาชนประชาชนจะมีสิทธิถอดถอนผู้ปกครองนั้นได้ ทฤษฎีสัญญาประชาคมหรือลัทธิประชาธิปไตยมีข้อสรุป ดังนี้

^{๗๖}บรรณาธิการ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และพันเอกหญิง นีออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, **ลักษณะไทย**, (กรุงเทพมหานคร: ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑), หน้า ๒๕.

๒.๑) รัฐเกิดมาจากมนุษย์ หรือประชาชนที่มีเจตจำนงร่วมกัน โดยรัฐไม่ได้เกิดจากพระเจ้าหรือการสร้างของผู้นำ หรือบุคคลคนเดียว แต่รัฐมาจากความจำ นงของมนุษย์ เพื่อยู่ร่วมกัน

๒.๒) มนุษย์ที่ร่วมกันทำ สัญญาประชาคม เป็นผลทำให้เกิดรัฐ ด้วยเหตุนี้รัฐจึงเป็นสมบัติของประชาชนทุกคนที่เข้ามาทำสัญญาร่วมกัน ตรงนี้จะสังเกตว่าแตกต่างจากทฤษฎีเทวสิทธิ์ เพราะในทฤษฎีเทวสิทธิ์จะมองว่ามนุษย์เป็นแค่องค์ประกอบไม่ใช่ปัจจัยหลักในการสร้างรัฐเหมือนในทฤษฎีสัญญาประชาคมนี้

๒.๓) สัญญามีผลผูกพันกับประชาชนและผู้ปกครอง ด้วยเหตุที่ประชาชนเป็นเจ้าของรัฐนี้เอง ประชาชนจึงร่วมกันเลือกผู้ปกครอง ซึ่งเป็นการสัญญาระหว่างประชาชนและผู้ปกครอง

๒.๔) สัญญานี้ทำ ให้เกิดรัฐ และรัฐบาล โดยสัญญาที่ประชาชนทำ นี้ผูกมัดผู้ปกครอง และมีส่วนทำ ให้เกิดรัฐ และรัฐบาล

๒.๕) รัฐ และรัฐบาลต้องใช้อำนาจอธิปไตยตามเจตจำนงของประชาชนผู้ร่วมทำสัญญา ทั้งนี้หากผู้ปกครองไม่ทำตามเจตจำนงของประชาชนผู้เป็นเจ้าของรัฐ ประชาชนสามารถปลดผู้ปกครองออกได้ เนื่องจากละเมิดสัญญา

อย่างไรก็ตาม ความคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับศัพท์เชิงนามธรรมทางการเมืองการปกครอง เช่น ความยุติธรรม, จุดมุ่งหมายแห่งรัฐ, ผู้ปกครองที่ดี, สิทธิ, ความมั่นคงแห่งรัฐ ฯลฯ ศัพท์เหล่านี้มีความหมายไปหลายทางตามความเข้าใจหรือการพิจารณาของแต่ละคน ทฤษฎีการเมืองการปกครองเป็นแนวคิดของการพยายามหาความเกี่ยวโยงระหว่างสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวโดยให้ต้องด้วยเหตุผลและความเหมาะสมเท่านั้น ^{๗๗}

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการปกครองเป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงรูปแบบของรัฐ ซึ่งมี ๒ ทฤษฎี คือ ทฤษฎีเทวสิทธิ์ (Divine Right Theory) ที่มองผู้ปกครองเสมือนเทพ มีอำนาจ ใครจะล่วงละเมิดมิได้ สามารถขึ้นเป็นขั้วตายได้ ส่วนอีกทฤษฎีคือ ทฤษฎีสัญญาประชาคมหรือลัทธิประชาธิปไตย (Popular Sovereign) ทฤษฎีนี้ มองผู้ปกครองเป็นเพียงตัวแทนของประชาชน รัฐต้องให้อำนาจอธิปไตยตามเจตจำนงของประชาชนซึ่งเป็นทฤษฎีที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน ทฤษฎีการเมืองการปกครองช่วยให้แนวคิดการปกครองหรือรัฐศาสตร์มีลักษณะเป็นปึกแผ่น มีกฎเกณฑ์และแน่นอนมากขึ้น ผลจากทฤษฎีการเมืองการปกครองนี้เป็นรากฐานที่สำคัญประการหนึ่งที่ช่วยให้ลัทธิการเมืองได้ก่อรูปขึ้น และสร้างเสริมให้ลัทธิการเมืองมีขอบเขตกว้างขวาง ทั้งในด้านสาระเนื้อหา รวมตลอดจนเป็นสิ่งที่ช่วยให้ลัทธิการเมืองนำมาใช้เป็นประโยชน์เพื่อกำหนดระบบการเมืองแห่งลัทธิการเมืองนั้น ๆ ข้อคิดจากทฤษฎีการเมืองการปกครองจึงถือเสมือนเป็นข้อมูลและหลักเกณฑ์สำคัญประการหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างลัทธิการเมืองให้เกิดขึ้นได้

^{๗๗} สุขุม นวลสกุล และวิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ, *ทฤษฎีการเมืองสมัยโบราณและสมัยกลาง*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔), หน้า ๒.

๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์

ในสมัยพุทธกาล การปกครองสงฆ์ไม่ได้มีระเบียบแบบแผนอะไรมากนักและคณะสงฆ์ยังไม่ได้ดำรงสถานะการเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชนเช่นปัจจุบัน เพราะพุทธศาสนาเพิ่งเริ่มตั้งและท้าทายต่อความเชื่อในจารีตเดิมของศาสนาพราหมณ์ เจตจำนงในการออกบวชเกิดจากความเบื่อหน่ายและมุ่งหาจุดหลุดพ้นทางโลก แต่โดยเนื้อแท้การปกครองสงฆ์ในสมัยพุทธกาลมีลักษณะความเป็นประชาธิปไตยและเป็นสังคมที่เสมอภาค พระสงฆ์ทุกรูปมีหน้าที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย พระเถระผู้เป็นอุปัชฌาย์อาจารย์มีหน้าที่ปกครองสาธุศิษย์ของตน แต่ในสังฆกรรมทั้งปวง สงฆ์ยอมเป็นใหญ่ไม่เลือกที่จะเป็นอาจารย์หรือสาธุศิษย์ เมื่อมีกิจสงฆ์เกิดขึ้นจะต้องมีการประชุมสงฆ์และถือมติเอกฉันท์เป็นหลัก เนื่องจากพระสงฆ์สาวกยังไม่มากนักความเสี่ยงอันเกิดจากข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์จึงมีน้อย ดังปรากฏหลักฐานในพระไตรปิฎกพระสงฆ์ที่ล่วงละเมิดสิกขาบทอยู่เนื่อง ๆ มีเพียงกลุ่มพระสงฆ์ฉัพพัคคีย์ หลักที่ใช้ในการปกครองมีเพียงพระธรรมวินัย ไม่จำเป็นต้องอาศัยพระราชอำนาจจากพระเจ้าแผ่นดิน หรือผู้ปกครองรัฐให้ออกกฎหมายบังคับสั่งสมณฑล ฝ่ายอาณาจักรมีหน้าที่ถวายศาสนูปถัมภ์แต่ด้านเดียว^{๗๘}

การปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน มีการพัฒนาเป็นลำดับจากการได้มีการตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ในรัชกาลที่ ๕ และในรัชกาลที่ ๘ มีตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. ๒๔๘๔ กำหนดรูปแบบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย จนมาถึงสมัยรัชกาลที่ ๙ ปัจจุบันมีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์อีกสองฉบับ คือ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๕ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มีการจัดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่ชัดเจนและเป็นสัดส่วนในการบริหารงานคณะสงฆ์มากยิ่งขึ้น และมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการปกครองไปพร้อมกับความเจริญ และมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการปกครองคณะสงฆ์ เชื่อว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ และเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยาวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม โดยให้พระอุปัชฌาย์และเจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกชั้นมีจิตสำนึกรับผิดชอบควบคุมสอดส่องดูแล และส่งเสริม โดยถือหลักเป้าหมาย ๕ ข้อ คือ

- ๑) เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพ
- ๒) เพื่อรับทราบปัญหาข้อขัดแย้ง
- ๓) เพื่อขอร้องให้ช่วยกันทำงานตามอำนาจหน้าที่
- ๔) เพื่อติดตามมาชี้แจงเพิ่มเติมและดูงานตามที่ตั้ง

^{๗๘} คณิศร และสุบรรณ จันทบุตร, ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดหนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี, (กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗.

๕) เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะนำไปแก้ไขปรับปรุงกิจการคณะสงฆ์ให้ดีขึ้น^{๗๙}

การบริหารองค์การชาวพุทธควรกระจายอำนาจให้มากขึ้นแม้แต่การปกครองคณะสงฆ์ก็ไม่จำเป็นต้องเลียนแบบระบบราชการที่ชักช้าไม่ทันการและคณะสงฆ์อาจจะคิดระบบการปกครองให้มุ่งพัฒนาให้วัดแต่ละวัด ให้เข้มแข็งเป็นที่พึ่งของชุมชนอย่างแท้จริง จากนั้นวัดทั้งหลายก็ต้องสร้างเครือข่ายโยงใยร่วมกันทำงานทั่วประเทศ ทั้งพยายามลดขั้นตอนสายบังคับบัญชาที่ซ้ำซ้อนไม่ทันการ โดยปรับปรุงระบบพระสังฆาธิการหรือทำเอนจินีเรียริงให้กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับชั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาสส่วน ความหมายของคำว่า “การปกครอง” หมายถึง การกิจที่วัดโดยภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสหรือคณะเจ้าปกครองดำเนินการสอดส่องดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ ที่อยู่ในวัดหรือในการปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งประกาศของมหาเถรสมาคมหรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช การกิจด้านนี้ครอบคลุมไปถึงการที่พระภิกษุได้ทำหน้าที่ปกครองทุกระดับ นับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่(หน) นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่ภิกษุทำหน้าที่พระกรรมวาจาจารย์เป็นพระอุปชฌาย์ในการอุปสมบทกุลบุตร หรือการจัดระบบการเป็นอยู่ในสังคมสงฆ์เน้นการบำบัดทุกข์บำรุงสุขเป็นหลักภายใต้วิธีการ ๓ วิธี คือ

๑) นิคคหวิธี คือ การข่มคนที่ควรข่มหรือตำหนิคนที่ควรตำหนิ

๒) ปัคคหวิธี คือ การยกย่องคนที่ควรยกย่อง

๓) ปวารณวิธี คือ เปิดโอกาสให้ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือนสั่งสอนตนได้คือให้ตักเตือนกันและกัน

ทั้งนี้โดยอาศัยเครื่องมือ ๓ ประการ ได้แก่ พระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้และบัญญัติไว้แล้ว กฎหมายบ้านเมืองที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดให้ใช้อำนาจทางรัฐสภาให้ตราขึ้นไว้ตามกระบวนการนิติบัญญัติเพื่อจัดระเบียบและบังคับการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย และขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีอันดีงามที่

การปกครองตามความหมายในพระพุทธ ศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษา การปกครองและความสงบเรียบร้อยที่จะเกิดจากการปกครองนั้น มิใช่เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัยคือสภาพเอื้อเพื่อให้แต่ละบุคคลบรรลุตามจุดหมายแห่งการศึกษาหรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษา จึงถือเป็นคติได้ว่าการปกครองที่มีขึ้นนั้นเป็นเรื่องของการศึกษาและเพื่อการศึกษาทั้งสิ้น ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษา ก็ต้องปกครองด้วยอำนาจ เมื่อปกครองด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปรปักษ์ ที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้ การปกครองแบบใช้อำนาจจึงก่อให้เกิดปัญหา เพราะจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับ ไม่ใช่การปกครองแบบพยายามสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลว นั่นเอง^{๘๐}

^{๗๙} พระธรรมวรนายก (โอภาส นิลฺลิตฺติเมธี), **ธรรมปริทัศน์ ๔๖**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๕๙.

^{๘๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **นิติศาสตร์แนวพุทธ**, พิมพ์ครั้งที่ ๗. (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวัย, ๒๕๕๓), หน้า ๔๕-๔๖.

การปกครองเป็นงานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งนี้ คำว่า การปกครอง แปลว่า การควบคุมดูแลรักษาควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ที่ควรอยู่^{๘๑} งานปกครองเป็นงานนำ เป็นงานหลักซึ่งกว้างขวางยิ่งใหญ่อะเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลาย และเป็นงานที่ทำไม่เสร็จ ต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่สถานการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา ถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างไร งานอื่น ๆ ก็จะดำเนินไปอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารลักษณะอื่น ๆ ก็ดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน^{๘๒}

บริบทนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาการศึกษาไว้ ๒ ด้าน คือ ด้านการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย ซึ่งได้แก่ การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการโดยไม่ขัดต่อหลักพระธรรมวินัยอันเป็นธรรมนูญการปกครอง และด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ ซึ่งได้แก่ การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการโดยอนุโลมตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ดังนั้น จึงได้ประมวลสาระสำคัญดังกล่าวตามลำดับดังนี้

๓.๓.๑ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ “การปกครองตามหลักพระธรรมวินัย” ผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การปกครองของทุกประเทศในโลกจำเป็นต้องมีกฎหมายเป็นหลักสำคัญในการปกครองประเทศ กฎหมายหลักที่เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศนั้น ๆ ได้แก่ รัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทของกฎหมายทั้งหลาย กฎหมายใดที่ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญ กฎหมายนั้นถือเป็นโมฆะ ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงเป็นกฎหมายธรรมนูญการปกครองที่วางหลักทั่วไปแห่งอำนาจสูงสุดในประเทศ เช่นเดียวกันกับการปกครองคณะสงฆ์ของพระพุทธเจ้า ทรงวางพระธรรมวินัยไว้เป็นธรรมนูญสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์ และทรงให้ความสำคัญกับพระธรรมวินัยนี้อย่างมาก ดังที่ทรงได้ตรัสปจฉิมวาจาจากพระอาณนที่ไว้ก่อนที่จะปรินิพพานว่า

“อาณนทฺ บางทีพวกเธอคิดว่า ปาพจน์มีพระศาสดาล่วงลับไปแล้ว พวกเราไม่มีพระศาสดา ข้อนี้นั้นพวกเธอไม่พึงเห็นอย่างนั้น ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไปแล้ว ก็จักเป็นพระศาสดาของเธอทั้งหลาย”^{๘๓}

^{๘๑} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๘๗.

^{๘๒} พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินฺโน), ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปี พระพุทธวรญาณ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๐.

^{๘๓} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๔.

ภายหลังพุทธปรินิพพานแล้วคราวหนึ่ง วัสสการพราหมณ์ได้สนทนากับพระอานนท์เกี่ยวกับพระสาวกที่ได้ทรงแต่งตั้งไว้ให้เป็นตัวแทนพระองค์เมื่อทรงล่วงลับไป ความว่า

“ไม่มี และแม้แต่ภิกษุที่สงฆ์แต่งตั้ง ที่ภิกษุเถระจำนวนมากแต่งตั้งเตรียมไว้ล่วงหน้าก่อนพุทธปรินิพพานก็ไม่มี แต่กระนั้น ดูก่อนพราหมณ์ พวกเรามีอะไรที่พึงพำนัก พวกเรามีที่พึงพำนัก คือมีธรรมเป็นที่พึงพำนัก ดูก่อนพราหมณ์ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงรู้ผู้ทรงเห็นพระองค์นั้นทรงบัญญัติไว้ ปาฏิโมกข์ที่ทรงแสดงแล้วมีอยู่ ซึ่งเมื่อถึงวันอุโบสถพวกข้าพเจ้ามีจำนวนเท่าใด อาศัยเขตคามหนึ่งอยู่ทั้งหมดทุกรูปนั้นก็ประชุม ณ ที่เดียวกัน ครั้นแล้วจะเชิญภิกษุรูปที่ทรงจำปาฏิโมกข์ได้คล่องให้สวดแสดง ปราภฏภิกษุมิอาบัติคือมีโทษที่ล่วงละเมิดอาตมาทั้งหลายจะปรับโทษให้เธอปฏิบัติตามธรรม ตามคำอนุศาสน์ การที่เป็นดังนี้จะชื่อว่าพวกภิกษุทั้งหลาย ทำการปรับโทษก็หาไม่ได้ ธรรม (ต่างหาก) ปรับโทษ”^{๘๔}

พุทธพจน์นี้ แสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงประสงค์ให้พระธรรมวินัยเป็นธรรมนุญสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์นั่นเอง และแม้ในปัจจุบันนี้รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์จะคล้ายคลึงกับการปกครองของทางฝ่ายราชอาณาจักร คือมีการใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นกฎหมายบังคับใช้ และวางระเบียบแบบแผนในการปกครองคณะสงฆ์ แต่กฎหมายเหล่านั้นต้องบัญญัติขึ้นโดยเอื้อต่อพระธรรมวินัย กล่าวคือ ไม่ขัดหรือแย้งกับพระธรรมวินัย และหากมีกฎหมายคณะสงฆ์หรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ใดที่ออกมาบังคับใช้โดยขัดกับพระธรรมวินัยซึ่งเป็นธรรมนุญสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์กฎหมายต่าง ๆ เหล่านั้น ก็จะถือเป็นโมฆะ^{๘๕}

วินัย คือ ระเบียบแบบแผน กฎเกณฑ์แบบต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นโดยอาศัยหลักธรรม คำสอนนั้น และเพื่อให้คำสอนหรือหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้นั้น ให้เกิดผลเป็นจริงเป็นจังขึ้นมาแล้ว ก็ถือว่าการนำสู่จุดหมายของพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า วินัยหรือศีลจึงเป็นคุณสมบัติของคนเป็นสภาพการฝึกฝนพัฒนาที่อยู่ในตัวคน^{๘๖}

พระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงประชุมสงฆ์พิจารณาบัญญัติขึ้นนับแต่ช่วงตอนกลางแห่งการอุบัติขึ้นของพระพุทธศาสนาเป็นต้นมา ไม่มีการจัดเป็นหมวด ไม่มีการจัดลำดับความสำคัญ และไม่มีการจัดเรียงลำดับข้อ ต่อเมื่อมีการสังคายนาครั้งที่ ๑ ภายใต้การนำของพระมหากัสสปเถระจึงได้มีการพิจารณาจัดแบ่งออกเป็นหมวด ๆ เรียงลำดับความสำคัญโดยแบ่งออกเป็นข้อ ๆ รวมเรียกว่า พระวินัย^{๘๗} คือ สิกขาบทสำหรับภิกษุ ๒๒๗ ข้อ^{๘๘} สำหรับภิกษุณี ๓๑๑ ข้อ^{๘๙}

^{๘๔}ม.อ. (ไทย) ๑๔/๗๙-๘๔/๘๕-๙๕.

^{๘๕}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๔๕๕-๔๕๖.

^{๘๖}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), นิติศาสตร์แนวพุทธ, หน้า ๖๑.

^{๘๗}คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, หน้า ๒๒-๒๓.

^{๘๘}วิ.ม. (ไทย) ๒/๖๕๕/๔๒๗.

^{๘๙}วิ.ม. (ไทย) ๓/๑๒๓๔/๒๓๑.

ในช่วงต้นสมัยพุทธกาลยังไม่มีการบัญญัติวินัย เพราะจำนวนพระภิกษุสงฆ์มีน้อย และทุก ๆ รูปต่างก็ตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด ต่างสำนึกดีว่า อะไรเป็นสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำ แต่เมื่อจำนวนพระภิกษุเพิ่มมากขึ้น การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นสังคมคฤหัสถ์หรือบรรพชิตก็ตาม ถ้าไม่ฝึกฝนตนเองให้อยู่ในประเพณีวัฒนธรรมที่สังคมนั้น ๆ กำหนดไว้ ย่อมจะก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งได้ เพราะต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเรียบเรียงกฎเกณฑ์กติกาที่คนส่วนใหญ่ยอมรับมาใช้เป็นแนวปฏิบัติ ซึ่งสามารถควบคุมความประพฤติของสมาชิกในหมู่คณะให้เป็นไปในทางเดียวกัน ก่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงามในสังคมนั้น ๆ

พระวินัยนี้เป็นหลักที่พระพุทธองค์ไม่ได้บัญญัติเอาไว้ล่วงหน้า แต่การบัญญัติกฎเกณฑ์อะไรลงไปบัญญัติตามสิ่งที่ได้เกิดขึ้นจริง เมื่อสิ่งใดเกิดขึ้นแต่เป็นสิ่งที่ไม่สมควรแล้วจึงบัญญัติห้าม^{๙๐} สิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเป็นข้อห้ามมิให้ภิกษุและภิกษุณีประพฤติล่วงละเมิด ซึ่งมีบทกำหนดโทษหรือปรับอาบัติแก่ผู้ประพฤติก่อล่วงละเมิด ถ้าเป็นการบัญญัติสิกขาบทครั้งแรก เรียกว่า มูลบัญญัติ หรือ พระบัญญัติ ถ้าบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมให้กับสิกขาบทนั้น ๆ เพื่อให้มีความรัดกุมมากยิ่งขึ้น หรือผ่อนผันให้เหมาะสมแก่การกระทำความผิด สิกขาบทที่ทรงบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมนี้ เรียกว่า อนุบัญญัติ^{๙๑} มีตัวอย่าง ดังนี้

สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ครั้งนั้น พวกภิกษุณีพาศิ^{๙๒} เข้าหมู่บ้านในเวลาวิกาล นั่งในที่ประชุม สนทนานิรตลกต่าง ๆ ความว่า

^{๙๐} พุทธสาสิกข (เจื้อม อินทปณฺญ), **หลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓.

^{๙๑} แสง อุดมศรี, **พระวินัยปิฎก ๑ ว่าด้วยมหาวิภังค์หรือภิกขุวิภังค์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๗.

^{๙๒} ภิกษุ ๖ รูป ได้แก่ พระปันทุกะและพระโลหิตกะ เป็นคณาจารย์อยู่ที่กรุงเวสาลี พระเมตติยะและพระภุมมชกะ เป็นคณาจารย์อยู่ที่กรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ พระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะ เป็นคณาจารย์อยู่ที่กัฐาสิริชนบท แคว้นกาสิ.

“คนทั้งหลายพากันดำหนิ ประณาม โทษนาว่า ไฉนพระสมณะ
 เชื้อสายศากยบุตรจึงเข้าหมู่บ้านในเวลาวิกาล นั่งในที่ชุมนุม สนทนาดิรัจฉาน
 กถาต่างๆ คือ (๑) ราชกถา เรื่องพระราชา (๒) โจรกถา เรื่องโจร (๓) มหามัตตก
 ถา เรื่องมหาอมาตย์ (๔) เสนากถา เรื่องกองทัพ (๕) ภัยกถา เรื่องภัย (๖) ยุทธ
 กถา เรื่องการรบ (๗) อันนกถา เรื่องข้าว (๘) ปานกถา เรื่องน้ำ (๙) วัตตกถา
 เรื่องผ้า (๑๐) สยนกถา เรื่องที่นอน (๑๑) มาลากถา เรื่องพวงดอกไม้ (๑๒) คันธ
 กถา เรื่องของหอม (๑๓) ญาติกถา เรื่องญาติ (๑๔) ยานกถา เรื่องยาน (๑๕) คาม
 กถา เรื่องหมู่บ้าน (๑๖) นิคมกถา เรื่องนิคม (๑๗) นครกถา เรื่องเมือง (๑๘)
 ชนบทกถา เรื่องชนบท (๑๙) อิตถีกถา เรื่องสตรี (๒๐) ปุริสกถา เรื่องบุรุษ (๒๑)
 กุมารกถา เรื่องกุมาร (๒๒) กุมารีกถา เรื่องกุมารี (๒๓) สุรกถา เรื่องคนกล้าหาญ
 (๒๔) วิสีขากถา เรื่องตรอก (๒๕) กุมภฏฐานกถา เรื่อง ทำน้ำ (๒๖) ปุพพเปต
 กถา เรื่องคนที่ล่วงลับไปแล้ว (๒๗) นานัตตกถา เรื่องเบ็ดเตล็ด (๒๘) โลกกชาয়ิก
 เรื่องการคาดเกี่ยวกับโลก (๒๙) สมุททักชาয়ิก เรื่องการคาดเดาเกี่ยวกับทะเล
 (๓๐) อิติภวาวกถา เรื่องความเจริญและความเสื่อม (๓๑) อรัญญกถา เรื่องป่า
 (๓๒) ปัพพตกถา เรื่องภูเขา เหมือนพวกคฤหัสถ์ที่ยังบริโภคมกามเล่า”^{๔๓}

พระพุทธเจ้าทรงเรียกประชุมสงฆ์เพราะเรื่องนี้เป็นเหตุและดำเนินขั้นตอนตาม
 แบบแผนแล้วจึงทรงบัญญัติสิกขาบทว่า ก็ ภิกษุใดเข้าหมู่บ้านในเวลาวิกาล ต้องอาบัติ
 ปาจิตตีย์

(อนุบัญญัติที่ ๑) ความว่า

“สมัยนั้น ภิกษุหลายรูปเดินทางไปกรุงสาวัตถี แคว้นโกศล เข้าไปใน
 หมู่บ้านตำบลหนึ่งในเวลาเย็น คนทั้งหลายเห็นภิกษุเหล่านั้นจึงได้อาราธนาว่า
 ท่านผู้เจริญ นิมนต์ท่านทั้งหลายเข้าไปเถิด ครั้งนั้น ภิกษุเหล่านั้นมีความยำเกรง
 ว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงห้ามการเข้าหมู่บ้านในเวลาวิกาล” จึงไม่ยอมเข้าไป
 พวกโจรได้ปล้นภิกษุเหล่านั้น ครั้นภิกษุเหล่านั้นไปถึงกรุงสาวัตถี ได้แจ้งเรื่องนั้น
 ให้ภิกษุทั้งหลายทราบ ภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้
 ทรงทราบ พระพุทธเจ้าทรงปรารภเหตุ บัญญัติสิกขาบทเพิ่มเติมว่า อนึ่ง ภิกษุใด
 ไม่บอกกล่าวแล้วเข้าหมู่บ้านในเวลาวิกาล ต้องอาบัติปาจิตตีย์”^{๔๔}

^{๔๓}วิ.ม.หา. (ไทย) ๒/๕๐๘/๕๙๙-๖๐๐.

^{๔๔}วิ.ม.หา. (ไทย) ๒/๕๐๘/๖๐๑.

(อนุบัญญัติที่ ๒) ความว่า

“สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งเดินทางไปกรุงสาวัตถี แคว้นโกศล เข้าไปในหมู่บ้านตำบลหนึ่งในเวลาเย็น คนทั้งหลายเห็นภิกษุนั้นจึงได้อาราธนาตั้งนี้ว่า ท่านผู้เจริญ นิมนต์ท่านทั้งหลาย เข้าไปเถิด ครั้นนั้น ภิกษุมีความยำเกรงว่า “พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงห้ามการเข้าหมู่บ้านในเวลาวิกาลโดยมิได้บอกลา จึงไม่ยอมเข้าไป พวกโจรได้ปล้นภิกษุนั้น ครั้นภิกษุนั้นไปถึงกรุงสาวัตถี ได้แจ้งเรื่องนั้นให้ภิกษุทั้งหลายทราบ ภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระพุทธเจ้าทรงปรารภเหตุ บัญญัติสิกขาบทเพิ่มเติมว่า อนึ่ง ภิกษุใดไม่บอกลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าหมู่บ้านในเวลาวิกาล ต้องอาบัติปาจิตตีย์”^{๔๕}

(อนุบัญญัติที่ ๓) ความว่า

“สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งถูกงูกัด ภิกษุอีกรูปหนึ่งจะเข้าหมู่บ้านด้วยคิดว่า จะไปนำไฟมา แต่ครั้นแล้วมีความยำเกรงอยู่ว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงห้ามการไม่บอกลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าหมู่บ้านในเวลาวิกาล จึงไม่ยอมเข้าไป แล้วนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระพุทธเจ้าทรงปรารภเหตุ บัญญัติสิกขาบทเพิ่มเติมว่า อนึ่ง ภิกษุใดไม่บอกลาภิกษุที่มีอยู่แล้ว เข้าหมู่บ้านในเวลาวิกาล ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่มีเหตุจำเป็นรีบด่วนเช่นนั้น”^{๔๖}

จากเนื้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงทราบว่า เมื่อไรจะถึงเวลาที่จะบัญญัติสิกขาบท เวลาที่บัญญัติก็ต่อเมื่อมีเหตุการณ์ความเสียหายเกิดขึ้นแก่คณะสงฆ์ และความเสียหายเหล่านั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ

- ๑) พระศาสนาได้ตั้งมานานพอสมควรแล้ว และมีอาสวัฏฐานิยธรรมเกิดขึ้นแก่คณะสงฆ์
- ๒) องค์คณะสงฆ์ใหญ่โตขึ้น และมีอาสวัฏฐานิยธรรมเกิดขึ้นแก่คณะสงฆ์
- ๓) มีลาภสักการะเกิดขึ้นมากมาย และมีอาสวัฏฐานิยธรรมเกิดขึ้นแก่คณะสงฆ์
- ๔) หมู่พระภิกษุเป็นพหุสูตร และมีอาสวัฏฐานิยธรรมเกิดขึ้นแก่คณะสงฆ์

เมื่อมีเหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นเมื่อไหร่ ก็จะก่อให้เกิดปัญหาความเสียหายเกิดขึ้นแก่คณะสงฆ์และมีประชาชนติเตียนว่า ไม่ดีไม่งาม ไม่เป็นไปเพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระศาสนา จนความนั้นมาถึงพระพุทธเจ้า เมื่อนั้นเองพระพุทธเจ้าก็จะทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามการกระทำเช่นนั้น แต่ก่อนถึงเวลาดังกล่าว ความเป็นอยู่ของพระภิกษุในระบอบที่ไม่มีการบัญญัติสิกขาบท จึงเป็นอยู่ได้โดยไม่มีกฎหรือข้อบังคับ วินัยมีอยู่โดยหลักการอย่างเป็นไปเอง วินัยมีอยู่แล้วทั้ง ๆ ที่ไม่มีสิกขาบท มีแต่เพียงหลักการและข้อนัดหมายหรือข้อความ หมายรู้ร่วมกันตามหลักการนั้น

^{๔๕}วิ.ม.หา. (ไทย) ๒/๕๑๐/๖๐๑-๖๐๒.

^{๔๖}วิ.ม.หา. (ไทย) ๒/๕๑๑/๖๐๒.

ตอนแรกมีวินัยโดยไม่มีสิกขาบท พระก็อยู่กันได้ด้วยดีโดยถือหลักการปฏิบัติไปตามหลักการ มีหลักการเป็นเครื่องรักษาควบคุม ดังปรากฏว่าในวันอุโบสถเมื่อพระภิกษุทั้งหลายประชุมกัน พระพุทธเจ้าก็ทรงแถลงหลักการของพระศาสนาเป็นการทบทวนว่าพระพุทธานุศาสนามีอุดมการณ์อย่างนี้ มีหลักการอย่างนี้ ทรงปฏิบัติเช่นนี้ตลอดมาเป็นเวลา ๒๐ ปี จนกระทั่งเมื่อมีการบัญญัติสิกขาบท จึงทรงบัญญัติให้ภิกษุทั้งหลายประชุมกันทบทวนตรวจสอบความประพฤติด้วยสิกขาบทเหล่านั้น^{๙๗} กระบวนการบัญญัติสิกขาบทของพระพุทธเจ้า มีดังนี้

๑) เมื่อใดความเสียหายเกิดขึ้น เมื่อนั้นพระองค์ทรงบัญญัติสิกขาบท ห้ามประพฤติเช่นนั้น เป็นอย่าง ๆ ไป

๒) ตั้งแล้วไม่เลิกลอน แต่จะเพิ่มหรือแก้ไขให้เหมาะแก่ที่จะประพฤติได้ ถ้ายังหลวมอยู่ไม่พอจะห้ามความเสียหายนั้นเด็ดขาด ทรงบัญญัติรัดซ้ำเข้าไปอีก ถ้าตึงนักก็แก้ไขหย่อน ลงมา

๓) ตั้งแล้วไม่เลิกลอน แต่เพิ่มอนุบัญญัติพระบัญญัติที่ตั้งไว้ครั้งแรก เรียกว่า มูลบัญญัติ ข้อที่ทรงเพิ่มเติมทีหลัง เรียกว่า “อนุบัญญัติ”^{๙๘}

วินัยหรือสิกขาบทนี้ประกอบด้วยสิกขาบทต่าง ๆ มากมาย มีทั้งข้อกำหนดเกี่ยวกับ ความเป็นอยู่ส่วนตัว ข้อกำหนดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก คือพระภิกษุด้วยกัน และความสัมพันธ์ระหว่างคนภายนอก เช่น ศฤงษณ์ทั้งหลายตลอดจนการปฏิบัติต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ระเบียบว่าด้วยการปกครองและการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของสงฆ์ เป็นต้น แม้ภิกษุณีที่ทรงตั้งขึ้นภายหลังก็ทรงบัญญัติสิกขาบทต่าง ๆ ขึ้นเป็นวินัยเช่นกัน ส่วนผู้ที่สมัครจะเข้าเป็นสมาชิกแต่ยังมีคุณสมบัติบางอย่างไม่ครบถ้วน ก็อาจจะรับเข้ามาเป็นสามเณรหรือสามเณรีก่อน โดยมีฐานะและสิทธิแห่งความเป็นสมาชิกยังไม่สมบูรณ์ และได้ทรงบัญญัติสิกขาบทไว้เป็นเครื่องกำกับความประพฤติ ๑๐ ข้อ ซึ่งรวมอยู่ในประมวลกฎหมายที่เรียกว่าวินัยนั้น^{๙๙} ดังนั้น การบัญญัติวินัยในแต่ละข้อ พระพุทธองค์มิได้ทรงบัญญัติตามพระทัยของพระองค์แต่อย่างใด แต่ จะทรงคิดถึงประโยชน์ที่จะพึงเกิดขึ้นตามความมุ่งหมายของวินัย คือการจัดระบบความเป็นอยู่สร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศตลอดจนระบบความสัมพันธ์ในการทำกิจกรรมทุกอย่างให้เป็นสภาพเอื้อต่อการที่แต่ละบุคคลผู้เข้ามาสู่ชุมชนนี้จะมีโอกาส จะเรียนรู้พัฒนาตนเองให้ดีขึ้น^{๑๐๐}

วัตถุประสงค์ที่ทรงบัญญัติพระวินัยเป็นบรรทัดฐานในการอยู่ร่วมกันของสังคมสงฆ์ เกิดจากเหตุที่พระพุทธเจ้าทรงปรารถนาหรือประโยชน์ ที่ทรงประสงค์ในการทรงบัญญัติสิกขาบทแก่พระสงฆ์สาวก คือ

^{๙๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **สลายความขัดแย้ง-สังคมศาสตร์ที่ยั่งยืนถึงธรรมชาติ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๑๑๒-๑๑๓.

^{๙๘} อนุบัญญัติ คือ บทแก้ไขเพิ่มเติม ดุราลัยละเอียดใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนธัชการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๔๙๐.

^{๙๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ**, หน้า ๔๓๓.

^{๑๐๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๓.

๑) ว่าด้วยประโยชน์แก่สงฆ์หรือส่วนรวม

๑.๑) สงฆ์สกุตตาย เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ คือ เพื่อความเรียบร้อยดีงามแห่งสงฆ์ พระองค์ทรงชี้แจงให้มองเห็นคุณโทษแห่งการประพฤตินั้น ๆ ชัดเจนแล้วจึงทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้น โดยความเห็นชอบร่วมกัน

๑.๒) สงฆ์ผาสุตตาย เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ หรือเพื่อความสำราญแห่งหมู่

๒) ว่าด้วยประโยชน์

๒.๑) ทูมมงฺกนํ ปุคฺคลํ นิคฺคหยา เพื่อชม หรือเพื่อกำจัดบุคคลผู้เก้อยาก คือเพื่อกำราบคนผู้มีความเกียจคร้านมีความประพฤติดีทราม

๒.๒) เปสฺลํ ภิภฺขุณฺ ฆาสุวิหาราย เพื่อความอยู่เป็นผาสุกแห่งภิกษุผู้มีศีลดีงามเป็นที่รัก

๓) ว่าด้วยประโยชน์แห่งความบริสุทธิ์ หรือแก่ชีวิต ทั้งทางกาย วาจา ใจ

๓.๑) ทิฏฐิธมฺมิกานํ อาสวานํ สํวราย เพื่อปิดกั้นและเพื่อกำจัดอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน คือเพื่อระงับปิดกั้นทางอันเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อน ที่จะมาภายในหรือภายนอก

๓.๒) สมฺปรากยิกานํ อาสวานํ ปฏิฆาตตาย เพื่อบำบัด และเพื่อกำจัดอาสวะทั้งหลาย อันจะบังเกิดในอนาคต คือเพื่อแก้ไขมิให้เกิดความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อน ที่จะมาภายในหรือภายนอก

๔) ว่าด้วยประโยชน์แก่ประชาชน

๔.๑) อปฺปสนฺนํ ปสาทย เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส

๔.๒) ปสนฺนํ ภิชฺยภาวาย เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว

๕) ว่าด้วยประโยชน์แก่พระศาสนา

๕.๑) สทฺธมฺมญฺ รุติยา เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม

๕.๒) วินยฺนคฺคหยา เพื่ออนุเคราะห์วินัย คือทำให้มีบทบาทสำหรับใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการจัดระเบียบของหมู่สงฆ์ เพื่อความสนับสนุนความมีวินัย ให้นักแน่น มั่นคงยิ่งขึ้น

โดยปกติพระภิกษุสงฆ์ผู้ละเมิดพระวินัยพึงมีโทษจากการล่วงละเมิดสิกขาบท ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แล้ว ที่เรียกว่า อาบัติ แปลว่า ความต้อง โดยทรงปรับโทษไว้หนักและเบา ตามสมควรแก่ความผิด อาบัติมีโทษ ๒ ทาง คือ

๑) โลกวัชชะ คือ อาบัติที่มีโทษทางโลก หมายถึง สิกขาบทบางข้อภิกษุต้องเข้าแล้วมีโทษทางพระบัญญัติด้วย และผิดกฎหมายบ้านเมืองด้วย เช่น ฆ่าคนตาย เป็นต้น หรือไม่ผิดกฎหมายบ้านเมือง แต่เมื่อภิกษุทำแล้วถูกชาวบ้านติเตียน เช่น ดื่มสุรา เป็นต้น

๒) ปณณตติวัชชะ คือ อาบัติที่มีโทษทางพระบัญญัติอย่างเดียว ภิกษุทำแล้วไม่ผิดกฎหมายบ้านเมือง และไม่ถูกติเตียน เช่น ห่มจีวรที่ไม่พินทุ เป็นต้น^{๑๐๑}

^{๑๐๑} คณาจารย์สำนักพิมพ์เสียงเสียง, บุรณาการแผนใหม่ นักรธรรมชั้นตรี, (กรุงเทพมหานคร: เสียงเสียง, ๒๕๔๖), หน้า ๔๐๔-๔๐๘.

พระพุทธเจ้าทรงกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนหรือล่วงละเมิดสิกขาบทที่ทรงบัญญัติ ไว้อย่างชัดเจน และในการบัญญัติสิกขาบทแต่ละครั้งมีขั้นตอนดังนี้คือ เมื่อเกิดเรื่องขึ้นภายในคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าตรัสให้ประชุมสงฆ์ ตรัสถามภิกษุผู้ก่อเหตุให้ถูกรับแล้ว ทรงชี้โทษแห่งการประพฤตินั้น และตรัสอานิสงส์แห่งการสำรวมระวังแล้วจึงทรงตั้งพระบัญญัติห้ามมิให้ภิกษุทำอย่างนั้นอีกต่อไป แต่หากมิได้ทรงบัญญัติไว้เป็นข้อห้ามมิให้ภิกษุล่วงละเมิด ภิกษุผู้ประพฤติเสียหายในกรณีนั้นๆ จะไม่มีโทษหรือมีต้องอาบัติ ซึ่งทางพระวินัยเรียกว่า อาทิกัมมิกะ คือ ได้รับการยกเว้นไม่เป็นอาบัติ เพราะกระทำการนั้นเมื่อยังไม่มีสิกขาบทบัญญัติห้ามไว้

พระวินัยเป็นเครื่องมือในการควบคุมคุณภาพของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงประสงค์ให้พระธรรมวินัยเป็นธรรมนุญสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์ตนเอง และแม้ในปัจจุบันนี้รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์จะคล้ายคลึงกับการปกครองของทางฝ่ายราชอาณาจักร คือ มีการใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นกฎหมายบังคับใช้ และวางระเบียบแบบแผนในการปกครองคณะสงฆ์ แต่กฎหมายเหล่านั้นต้องบัญญัติขึ้นโดยเอื้อต่อพระธรรมวินัย กล่าวคือ ไม่ขัดหรือแย้งกับพระธรรมวินัย และหากมีกฎหมายคณะสงฆ์หรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ใดที่ออกมาบังคับใช้โดยขัดกับพระวินัยซึ่งเป็นธรรมนุญสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์ กฎหมายต่างๆ เหล่านั้น ก็จะถือเป็นโมฆะ

การลงโทษซึ่งมีทั้งทางธรรมและทางวินัยนี้ มีบทบัญญัติความประพฤติดูอยู่แล้ว และถือเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นด้วย อาทิ เรื่องการลงพรหมทัณฑ์ต่อพระฉนณะ ซึ่งมีความเยอหยิงว่าตนเป็นผู้ปฏิบัติอุปัฏฐากพระพุทธเจ้าในสมัยที่ยังทรงพระเยาว์กระทั่งออกบวช เป็นเหตุให้พระฉนณะไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครูอาจารย์ ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้พระฉนณะรู้จักสำนึกในการกระทำของตนเอง พระพุทธเจ้าจึงตรัสให้มีการลงพรหมทัณฑ์ ด้วยการไม่ให้ผู้ใดพูดคุย หรือกล่าวตักเตือนอะไรเลยแก่พระฉนณะ โดยตรัสกับพระอานนท์ก่อนที่จะเสด็จปรินิพพานว่า “อานนท์ เมื่อเราล่วงไป สงฆ์พึงลงพรหมทัณฑ์แก่ภิกษุฉนณะ ด้วยการที่ว่า แม้ภิกษุฉนณะจะพึงพูดได้ตามต้องการ แต่ภิกษุไม่พึงว่ากล่าวตักเตือนพราสอนเธอ”^{๑๐๒}

สรุปได้ว่า การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาลมีเพียงพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเพื่อเป็นระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ กรอบแนวทางสำหรับประพฤติกปฏิบัติในสังคมสงฆ์ เพื่อความเรียบร้อยดีงามเป็นแบบแผนอย่างเดียวกันสำหรับการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ และในการบัญญัติพระวินัยหรือสิกขาบทนี้ พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงกำหนดไว้อยู่ก่อนแล้ว กล่าวคือ ทรงบัญญัติขึ้นตามเหตุการณ์ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่คณะสงฆ์ในแต่ละคราว โดยพระพุทธองค์จะทรงประชุมสงฆ์เพื่อสอบถามเรื่องราวที่เกิดขึ้น แล้วจึงทรงบัญญัติสิกขาบทท่ามกลางมติเห็นชอบของที่ประชุมสงฆ์ และในการบัญญัติสิกขาบทหรือพระวินัยของพระพุทธเจ้าเพื่อเป็นเครื่องกำกับความประพฤติของพระสงฆ์สาวกในแต่ละครั้ง พระพุทธองค์ไม่ได้บัญญัติขึ้นตามพระทัยของพระองค์ แต่จะทรงบัญญัติขึ้นเพื่อประโยชน์แก่หมู่สงฆ์ด้วยวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ซึ่งหลักพระธรรมวินัยนี้เป็นเสมือนธรรมนุญสูงสุดของการปกครองคณะสงฆ์ที่พระสงฆ์ยังคงยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดจวบจนกาลปัจจุบัน

^{๑๐๒} ฐ.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๕.

๓.๓.๒ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ “การปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช” ผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

นอกจากพระภิกษุสงฆ์จะต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอันเป็นธรรมนุญสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์แล้วยังต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์อีกด้วย การตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์นี้มีมาใน พ.ศ. ๒๔๔๕ รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ โดยพระองค์ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ขึ้นบังคับใช้ ซึ่งนับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ การปกครองคณะสงฆ์ที่มีกฎหมายกำหนดบังคับ มีลักษณะเป็นธรรมนุญ เพราะมีการจัดการปกครองไว้เป็นหมวดหมู่ ที่น่าสังเกตคือคณะรัฐบาลต้องอาศัยคณะสงฆ์โดยเฉพาะคณะสงฆ์ในต่างจังหวัดช่วยจัดการศึกษาของชาติตามโครงการปฏิรูปการศึกษาให้ทันสมัย ดังนั้น การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยนั้น จึงสอดคล้องและสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล ฝ่ายพุทธจักรจึงมีการปกครองคู่กันกับฝ่ายอาณาจักร เหตุผลข้อนี้ปรากฏอยู่ในประกาศ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ว่า ด้วยเมื่อรัตนโกสินทร์ศก ๑๑๗ ได้โปรดให้พระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ไปจัดการศึกษาตามอารามในหัวเมือง และได้อาราธนาพระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นวิชรญาณวโรรส ที่สมเด็จพระราชาคณะเจ้าคณะใหญ่ให้ทรงรับภาระธุระดำเนินการนั้นในฝ่ายสมณะ และได้โปรดให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงดำรงราชานุภาพทรงรับหน้าที่อุดหนุนนั้นในส่วนเจ้าหน้าที่พนักงานฝ่ายฆราวาส ความแจ้งอยู่ในประกาศจัดการเล่าเรียนในหัวเมือง ซึ่งได้ออกเมื่อ ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๑๗ นั้นแล้ว พระสงฆ์เถรานุเถระ และเจ้าพนักงานในฝ่ายฆราวาสได้ช่วยกันจัด และอำนวยการตามพระราชดำริ ด้วยความสามารถและอุตสาหะอันเป็นที่พอพระราชหฤทัย ได้เห็นผลความเจริญในการเล่าเรียนตลอดจนความเรียบร้อยในการปกครองสงฆ์จนผลขึ้นโดยลำดับมา บัดนี้ ทรงพระราช ดำริเห็นว่า ถึงเวลาอันสมควรจะตั้งเป็นแบบแผนการปกครองคณะสงฆ์ให้มั่นคงเรียบร้อยแล้ว จึงได้ทรงโปรดให้ตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ขึ้น เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ร.ศ. ๑๒๒ ความแจ้งอยู่ในพระราชบัญญัตินั้นแล้ว^{๑๐๓}

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับนี้ใช้บังคับถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ ประเทศไทยใช้การปกครองประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ดังนั้น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองของฝ่ายอาณาจักรจึงเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองของฝ่ายพุทธจักรเพื่อให้สอดคล้องกับการปกครองของฝ่ายอาณาจักรนั้นด้วย คณะรัฐบาลในสมัยนั้นจึงได้ดำเนินการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ. ๒๔๘๔ ขึ้นบังคับใช้ โดยยกเลิกการปกครองที่ใช้พระราชบัญญัติเดิม ฉบับ ร.ศ. ๑๒๑ ในวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ และคณะรัฐบาลได้ออกแถลงการณ์ชี้แจงเหตุผลในการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ. ๒๔๘๔ ว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ได้รับความเห็นชอบของคณะสงฆ์และได้ผ่านสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วโดยราบรื่น ความสำคัญในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ก็คือได้จัดการปกครองคณะสงฆ์ให้อนุโลมระบบการปกครองบ้านเมืองเท่าที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัย

^{๑๐๓} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, หน้า ๓๔-๓๕.

กระทั่งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ใน พ.ศ. ๒๕๐๕ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี มีเจตนารมณ์ให้การปกครองคณะสงฆ์สอดคล้องกับนโยบายการปกครองของรัฐบาล ที่เห็นว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่กำหนด ให้มีการถ่วงดุลอำนาจ แท้จริงคือความล่าช้า ขาดประสิทธิภาพในการบริหารการปฏิบัติงานกว่าพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ดังนั้น คณะรัฐมนตรีจึงลงมติแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญ ตามที่ระบุเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๕ นี้ ว่า การจัดดำเนินกิจการคณะสงฆ์ มิใช่เป็นกิจการอันแบ่งแยกอำนาจการดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์ เพื่อการถ่วงดุลอำนาจเช่นที่เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบันและโดยระบบ เช่นว่านั้นเป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินการ จึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ ให้สมเด็จพระสังฆราช องค์สกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมาย และพระธรรมวินัย ทั้งนี้ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา^{๑๐๔}

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มีผลใช้บังคับมาเป็นเวลานาน ๓๐ ปี ต่อมาจึงมีการแก้ไขเพิ่มเติมใน พ.ศ. ๒๕๓๕ แต่ก็ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงอะไรมากนัก เพราะโครงสร้างการบริหารและการปกครองยังอยู่เหมือนเดิม ส่วนพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นผลมาจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ที่มีผลใช้บังคับมาอย่างยาวนาน ทำให้บทบัญญัติบางมาตราต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงเพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเป็นการแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ จำนวน ๑๖ มาตรา และเพิ่มเติมจำนวน ๙ มาตรา สำหรับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๙ ตอนที่ ๑๖ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๓๕ โดยมีบัญญัติไว้ในตัวบทว่า คณะสงฆ์ทั้งหมดหรือพระภิกษุสามเณรทุกรูปต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคมซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน โดยไม่มีข้ออ้างหรือข้อยกเว้นใด ๆ ดังมีบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๐ ว่า คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม^{๑๐๕} และในกรณีไม่มีสมเด็จพระสังฆราชหรือสมเด็จพระสังฆราชไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือไม่อาจทรงปฏิบัติหน้าที่ได้ตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ได้กำหนด ให้แต่งตั้งหรือเลือกสมเด็จพระราชาคณะเพียงรูปเดียวซึ่งปรากฏเหตุขัดข้องจนเกิดความไม่สงบเรียบร้อยในการปกครองคณะสงฆ์ และวงการพุทธศาสนิกชน และอาจถึงขั้นนำไปสู่ความไม่ปลอดภัยสาธารณะ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากความแตกแยกไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่คณะสงฆ์ จึงกำหนดให้มีผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชในรูปองค์คณะ เพื่อความสงบเรียบร้อยยิ่งขึ้นและสร้างสมานฉันท์เพิ่มขึ้นอีกวิธีการหนึ่ง^{๑๐๖}

^{๑๐๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑.

^{๑๐๕} กนก แสนประเสริฐ, *ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์*, หน้า ๖.

^{๑๐๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕.

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้แบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ เป็น ๒ ส่วนใหญ่ ๆ คือ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ดังที่ตราไว้ในมาตรา ๒๐ ทวิ ว่า เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ การแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่ ให้เป็นไปตาม หลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายเถรสมาคม^{๑๐๗}

กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วย ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ได้ ระบุให้เจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ผู้ปกครองใน ๕ เขตการปกครอง ดังนี้

(๑) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ภาค ๒ ภาค ๓ ภาค ๑๓ ภาค ๑๔ และภาค ๑๕

(๒) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔ ภาค ๕ ภาค ๖ และภาค ๗

(๓) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๘ ภาค ๙ ภาค ๑๐ ภาค ๑๑ และภาค ๑๒

(๔) เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๖ ภาค ๑๗ และ ภาค ๑๘

(๕) เจ้าคณะใหญ่หนธรรมยุต ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาคทุกภาค^{๑๐๘}

อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ ที่ระบุไว้ในกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วย ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ มีดังนี้

ข้อ ๗ เจ้าคณะใหญ่มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตหนของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาคหรือ มีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะ และเจ้าอาวาส ตลอดจนถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใน บังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

^{๑๐๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖.

^{๑๐๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๕.

ข้อ ๘ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะใหญ่ หรือเจ้าคณะใหญ่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม รักษาการแทนเจ้าคณะใหญ่ ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะใหญ่ เมื่อได้ปฏิบัติตามความตามวรรคต้นแล้ว ให้ดำเนินการเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ภายในเวลาไม่เกิน ๑ ปี ให้ผู้รักษาการเจ้าคณะใหญ่มีอำนาจ หน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะใหญ่

ข้อ ๙ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ ให้มีเลขานุการเจ้าคณะใหญ่ ๒ รูป ทำหน้าที่การเลขานุการ

ในส่วนของการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค มีระบุไว้ตามความในมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ว่า การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้มีพระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้น ตามลำดับดังต่อไปนี้

- (๑) เจ้าคณะภาค
- (๒) เจ้าคณะจังหวัด
- (๓) เจ้าคณะอำเภอ
- (๔) เจ้าคณะตำบล

เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะนั้นๆ ก็ได้^{๑๐๙}

เจ้าคณะภาค มีอำนาจหน้าที่ ดังที่มีระบุไว้ในกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) ข้อ ๑๐ ว่า เจ้าคณะภาคมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นจังหวัด

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณร ผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๑๑๐}

^{๑๐๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖-๗.

^{๑๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๖.

เจ้าคณะจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ ดังที่มีระบุไว้ในกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ข้อ ๑๕ ว่า เจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎหมายเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะอำเภอ

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณร ผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๑๑๑}

เจ้าคณะอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ ดังที่มีระบุไว้ในกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ข้อ ๒๐ ว่า เจ้าคณะอำเภอมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎหมายเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง คำวินิจฉัย ชั้นเจ้าคณะตำบล

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณร ผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๑๑๒}

^{๑๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๗.

^{๑๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๘.

เจ้าคณะตำบล มีอำนาจหน้าที่ ดังที่มีระบุไว้ในกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ข้อ ๒๕ ว่า เจ้าคณะตำบลมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตตำบลของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎหมายเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าอาวาส

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๑๑๓}

เจ้าอาวาส มีอำนาจหน้าที่ ดังระบุไว้ใน พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ ดังนี้

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

(๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

(๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมายเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

(๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

(๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล^{๑๑๔}

มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้

(๑) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด

(๒) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด

(๓) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิด คำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎหมายเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม^{๑๑๕}

^{๑๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๙-๘๐.

^{๑๑๔} พระวิสุทธิกัทรธาดา (ประสิทธิ์ พุทฺธมฺสี), พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายเถรสมาคม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๘๔.

^{๑๑๕} กนก แสนประเสริฐ, ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์, หน้า ๙.

โดยนัยนี้ ผู้ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการทุกระดับชั้น พึงมีคุณสมบัติตามที่ระบุไว้ใน กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ซึ่งได้กำหนดคุณสมบัติทั่วไปของพระสังฆาธิการไว้ ๗ ข้อ ดังนี้

- ๑) มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
- ๒) มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง
- ๓) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
- ๔) เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์
- ๕) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
- ๖) ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน
- ๗) ไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

พระสังฆาธิการจะพ้นจากตำแหน่งได้ในกรณีรณภาพ หรือพ้นจากความเป็นพระภิกษุ หรือลาออก หรือย้ายออกไปนอกเขตที่ตนมีสำนักอยู่ หรือให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่ โดยถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่ ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่^{๑๑๖}

นอกจากนี้ ยังมีคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งในการแต่งตั้งพระสังฆาธิการ ตามที่ระบุไว้ในกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ มีดังนี้

๑) การแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ นอกจากจะต้องมีคุณสมบัติทั่วไปแล้ว จะต้อง มีพรรษาพ้น ๓๐ และมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่ารองสมเด็จพระราชาคณะ

๒) การแต่งตั้งเจ้าคณะภาคจะต้องมีคุณสมบัติทั่วไปแล้วจะต้องมีพรรษาพ้น ๒๐ พรรษา และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือมีสมณศักดิ์ ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นเทพ หรือเป็นพระราชาคณะซึ่งเป็นพระคณาจารย์เอกหรือเป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค

๓) การแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดจะต้องมีคุณสมบัติทั่วไปแล้ว จะต้อง มีพรรษาพ้น ๑๐ พรรษา กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ หรือเป็นพระคณาจารย์โทขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๖ ประโยค

๔) การแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอ จะต้อง มีคุณสมบัติทั่วไปแล้ว จะต้อง มีพรรษาพ้น ๑๐ พรรษา กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่า ๔ ปี หรือมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้น สัณฺญาบัตร์ หรือเป็นพระคณาจารย์ตรีขึ้นไป หรือมีเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๔ ประโยค

๕) การแต่งตั้งเจ้าคณะตำบล จะต้อง มีคุณสมบัติทั่วไปแล้ว จะต้อง มีพรรษาพ้น ๕ พรรษา กับมีสำนักอยู่ในเขตอำเภอนั้น และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในตำบลนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่า ๔ ปี หรือเป็นพระภิกษุมีสมณศักดิ์ หรือเป็นพระคณาจารย์ หรือเป็นเปรียญธรรมหรือนักธรรมเอก

^{๑๑๖} สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือพระสังฆาธิการ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (ราชบุรี: สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๕), หน้า ๒๖๔-๒๖๕.

๖) การแต่งตั้งเจ้าอาวาสที่เป็นพระอารามราษฎร์ จะต้องมีความสมบูรณ์ทั่วไปแล้ว จะต้องมีความพรหม ๕ พระพรหม และเป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้น

๗) การแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ต้องมีความสมบูรณ์โดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง คือ ต้องมีความพรหม ๑๐ พระพรหม เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอกต้องมีความสมควรดีไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นราช สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท ต้องมีความสมควรดีไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี ต้องมีความสมควรดีไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก ส่วนพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ต้องมีความพรหม ๑๐ พระพรหม เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์^{๑๑๗}

ปัจจุบันรูปแบบของโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์นั้น พระภิกษุสงฆ์ต้องเอื้อเพื่อต่อกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช โดยเคร่งครัด^{๑๑๘}

สรุปได้ว่า การปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ เป็นการบูรณาการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือเกื้อกูลพระธรรมวินัย บทบัญญัติในบางมาตราต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังกล่าวนี้น บทบาทของพระสังฆาธิการในการกิจการปกครองดูแลคณะสงฆ์ในปกครองของตนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งถือเป็นพระสังฆาธิการที่มีความสำคัญและใกล้ชิดกับประชาชนอย่างมาก จึงต้องมีหน้าที่ในการบำรุงรักษาไว้ เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ทั้งยังต้องคอยอำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศลตามที่สมควร ดังกล่าวนี้น ทำให้พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นต้องอาศัยอำนาจเพื่อใช้ในการควบคุมดูแลและบริหารสั่งการ ให้การปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นไปได้อย่างเรียบร้อยดีงาม อย่างไรก็ตาม การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบันคงถือตามพระธรรมวินัยเป็นหลัก ถึงแม้ว่าคณะสงฆ์จะมีความสัมพันธ์ระหว่างศาสนจักรกับอาณาจักร การพึ่งอำนาจของรัฐน่าจะเป็นการสร้างความคิดดีดีให้กับพระธรรมวินัยและความบริสุทธิ์แห่งพระศาสนา ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาไปตามนานาอารยประเทศ ถึงกระนั้น พระสงฆ์ก็ยังอยู่บนกรอบแห่งพระธรรมวินัยเดียวกัน นั่นเอง

^{๑๑๗} กนก แสนประเสริฐ, **ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์**, หน้า ๒๖๕-๒๗๑.

^{๑๑๘} พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีระปญโญ), **อธิบายนกฎหมายมหาเถรสมาคม**, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรศาสนการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓๓-๑๓๔.

๒.๔ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อำเภอสามร้อยยอต จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งมีรายละเอียดข้อมูลพื้นที่วิจัย ดังนี้

สามร้อยยอต เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตั้งอยู่ทางตอนกลางของจังหวัด^{๑๑๙} คณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอต จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นเขตปกครองอำเภอทางคณะที่ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเขตปกครองอำเภอสามร้อยยอต จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สืบเนื่องจากการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๓/๒๕๕๑ เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๑ โดยเลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (นิคม จานิสสร) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ได้มีลิขิต ที่ จญ.ก. ๘/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๑ แจ้งตามรายงานของเจ้าคณะภาค ๑๕ ว่า เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้รายงาน ว่า ทางราชอาณาจักรได้มีพระราชกฤษฎีกาตั้ง กิ่งอำเภอสามร้อยยอต อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็น อำเภอสามร้อยยอต จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๐ และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๖ ก เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ เพื่อประโยชน์แก่การปกครองและการให้บริการของรัฐแก่ประชาชน ดังกล่าวนี้นี้ เจ้าคณะใหญ่หนกลางพิจารณาแล้ว เห็นว่า เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ สมควรยก อำเภอสามร้อยยอต จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ขึ้นเป็นเขตปกครองอำเภอทางคณะสงฆ์ อนุโลมตามฝ่ายราชอาณาจักร ตามบัญญัติ ข้อ ๕ แห่งกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค โดย การนี้ ได้รับความเห็นชอบจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการเจ้าสังกัดตามลำดับจนถึงเจ้าคณะใหญ่หนกลาง จึงมีบัญชาให้นำเสนอมหาเถรสมาคมเพื่อโปรดพิจารณา ดังกล่าวนี้นี้ ที่ประชุมพิจารณาแล้วลงมติอนุมัติให้ยก อำเภอสามร้อยยอต จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ขึ้นเป็นเขตปกครองอำเภอทางคณะสงฆ์^{๑๒๐} ปัจจุบัน อำเภอสามร้อยยอต จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มี พระครูปัญญาชยาภรณ์ (ชัยชนะ ขวนปญโญ) ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ โดยมีวัดและพระสังฆาธิการ (ระดับเจ้าอาวาส) ในเขตปกครอง ดังนี้

ตารางที่ ๒.๒ วัดและเจ้าอาวาสเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอต จังหวัดประจวบคีรีขันธ์^{๑๒๑}

ที่	วัด	เจ้าอาวาส	ตำบล
๑	ศาลาลีย์	พระครูสถิตกัลยาณคุณ	ศาลาลีย์
๒	ศรีทุ่งทอง	พระอธิการวินัย จันทโชโต	ศาลาลีย์

^{๑๑๙} วิกิพีเดีย พจนานุกรมเสรี, “อำเภอสามร้อยยอต”, [ออนไลน์] < [https:// th.wikipedia.org/wiki/อำเภอสามร้อยยอต](https://th.wikipedia.org/wiki/อำเภอสามร้อยยอต) >, [๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๙].

^{๑๒๐} มหาเถรสมาคม, “มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๓/๒๕๕๑ มติที่ ๘๘/๒๕๕๑ เรื่องขอยกอำเภอสามร้อยยอต จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ขึ้นเป็นเขตปกครองอำเภอทางคณะสงฆ์”, [ออนไลน์] < <http://www.mahathera.org/> >, [๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๙].

^{๑๒๑} สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอต, สถิติภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด อำเภอสามร้อยยอต จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภาค ๑๕ พุทธศักราช ๒๕๗๐, (ประจวบคีรีขันธ์: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอต, ๒๕๖๐), หน้า ๑-๕. (ถ่ายเอกสารเย็บเล่ม).

ตารางที่ ๒.๒ (ต่อ)

ที่	วัด	เจ้าอาวาส	ตำบล
๓	เนินกรวด	พระครูพิพัฒน์วิริยากร	ศาลาลัย
๔	หนองเป่าปี	พระวินัย มหาปญโญ	ศาลาลัย
๕	ตาลเจ็ดยอด	พระมหาจันทงค์ จรณธมโม	ไร่เก่า
๖	เขาถ้ำ	พระครูศรีธรรมภาณินันท์	ศิลาลอย
๗	หนองตาแต้ม	พระใบฎีกาบรรจบ ฉนทสุทโธ	หนองตาแต้ม
๘	หนองหญ้าปล้อง	พระมหาบุญชู กิตติญาโณ	ศิลาลอย
๙	หนองแก	พระครูสุภจิตตาทิรม	ศิลาลอย
๑๐	หน้าเขาโป่งเหนือ	พระครูศรีจันทโชติ	ศิลาลอย
๑๑	ใหม่ลาดวิถี	พระอธิการชาติ รตนโชโต	ศิลาลอย
๑๒	สันติวิเวก	พระมหาสมบัติ โชติปัญโญ	ไร่ใหม่
๑๓	ถ้ำเกาะไผ่	พระใบฎีกาสุเทพ ปญญาวุโธ	ไร่ใหม่
๑๔	สามร้อยยอด	พระครูปัญญาชาธารณ์	ไร่เก่า
๑๕	ธรรมรังสี	พระครูโสภณธรรมพิทักษ์	ไร่ใหม่
๑๖	บ้านหนองแก	พระครูจารุมิสกวรรณ	ไร่ใหม่
๑๗	ไร่ใหม่สามัคคี	พระอธิการสมชาย กิตติญาโณ	ไร่ใหม่
๑๘	นิโครธาราม	พระอธิการธงณรงค์ ธมมโชโต	ไร่ใหม่
๑๙	ทุ่งประดู่	พระครูโกศลพิทยารณ์	ไร่ใหม่
๒๐	พุ	พระครูวิสุทธิธรรมานุรักษ์	สามร้อยยอด
๒๑	หนองข้าวเหนียว	พระครูปลัดไพศาล โรจนวิโส	สามร้อยยอด
๒๒	บ้านใหม่	พระครูวิสุทธิสังวรกิจ	สามร้อยยอด
๒๓	หุบตาโครต	พระครูโสภณธารงค์กิตติ์	สามร้อยยอด
๒๔	บางปู	พระครูสีลจันทราภรณ์	สามร้อยยอด

สรุปได้ว่า คณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นเขตปกครองอำเภอทางคณะสงฆ์ ตามบัญญัติ ข้อ ๕ แห่งกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ. ๒๕๓๕) เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๐ และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๖ ก เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ ปัจจุบัน มี พระครูปัญญาชาธารณ์ (ชัยชนะ ขวนปญโญ) ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ และมี วัดในปกครอง ได้แก่ วัดสามร้อยยอด วัดศาลาลัย วัดศรีทุ่งทอง วัดเนินกรวด วัดหนองเป่าปี วัดตาลเจ็ดยอด วัดเขาถ้ำ วัดหนองตาแต้ม วัดหนองหญ้าปล้อง วัดหนองแก วัดหน้าเขาโป่งเหนือ วัดใหม่ลาดวิถี วัดสันติวิเวก วัดถ้ำเกาะไผ่ วัดธรรมรังสี วัดบ้านหนองแก วัดไร่ใหม่สามัคคี วัดนิโครธาราม วัดทุ่งประดู่ วัดพุ วัดหนองข้าวเหนียว วัดบ้านใหม่ วัดหุบตาโครต และวัดบางปู

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “การปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” โดยมีรายละเอียด ตามลำดับ ดังนี้

๒.๕.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “การพัฒนา” พบว่า มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ ได้แก่

ศักดิ์ดา ภาคจันทิก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” จากผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุมีความเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๓.๖๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านปัญญา : การพัฒนาปัญญา (๓.๗๐) รองลงมา คือด้านสมาธิ : การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ (๓.๖๘) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านศีล : การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม (๓.๖๕, S.D.= ๐.๖๐๘) ตามลำดับ สำหรับผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระภิกษุต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พระภิกษุที่มีอายุ วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม แตกต่างกัน มีความเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐาน ส่วนพระภิกษุที่มีพรรษา และวุฒิการศึกษาทางธรรม แตกต่างกัน มีความเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมแตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธเป็นไปตามสมมติฐาน และ ๓) ข้อเสนอแนะของพระภิกษุเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า (๑) ด้านศีล การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรมพระสังฆาธิการควรสนับสนุนให้พระสงฆ์ในการปกครองหมั่นศึกษาในการท่องพระปาติโมกข์และความหมายให้มากขึ้น ควรให้พระสงฆ์ช่วยเป็นหูเป็นตาแทนพระวินยาธิการเพื่อความสงบเรียบร้อยด้านการปฏิบัติวินัยของพระภิกษุสามเณร และควรจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับโทษของการฉันอาหารที่เป็นเนื้อสัตว์ดิบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข (๒) ด้านสมาธิ การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจพระสังฆาธิการควรให้กำลังใจในการศึกษาและแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของการศึกษา พระสังฆาธิการควรให้ความสนใจในการอบรมสั่งสอนพระสงฆ์ในการปกครอง รวมไปถึงจุดเล็กจุดน้อยที่อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อจิตใจของพระสงฆ์ และควรจัดหากิจกรรมเบา ๆ ให้พระสงฆ์บวชใหม่ได้ปฏิบัติเพื่อการปรับตัวที่ค่อยเป็นค่อยไป (๓) ด้านปัญญา : การฝึกฝนพัฒนาปัญญาพระสังฆาธิการควรฝึกฝนให้พระสงฆ์ในการปกครองได้หมั่นเวียนการเป็นผู้นำการทำวัตรสวดมนต์เพื่อความชำนาญ พระสังฆาธิการควรมีการพูดคุยสั่งสอนเรื่องการเรียนพระธรรมวินัยแก่พระสงฆ์มากยิ่งขึ้น^{๑๒๒}

^{๑๒๒} ศักดิ์ดา ภาคจันทิก, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

พันตำรวจโทจิณกุล หลวงอภัย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนาธรรมของศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๖ จังหวัดนครสวรรค์” จากผลการวิจัยพบว่า ๑) การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักธรรมที่นำไปใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนาธรรมของศูนย์ฝึกอบรม ตำรวจภูธรภาค ๖ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีวิธีการของตนเองไม่ว่าองค์การใดก็ตามสามารถเลือกสรรวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามความเหมาะสมกับหน่วยงานของตนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ในขณะเดียวกันการเริ่มต้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มุ่งเน้น ๓ กิจกรรมที่สำคัญคือ การฝึกอบรม เป็นการเรียนรู้เพื่อมุ่งเน้นการทำงานในปัจจุบัน การศึกษา เป็นการเรียนรู้เพื่อมุ่งเน้นการทำงานในอนาคต การพัฒนาเป็นการเรียนรู้ที่มีได้มุ่งเน้นการทำงาน แต่มุ่งถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ไปในทางที่ดีขึ้นและในทางพระพุทธศาสนามีหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ หลักภาวนา หมายถึง การเจริญ และในทางพระพุทธศาสนามีหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ หลักภาวนา หมายถึง การเจริญการทำให้เป็น ให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนา ซึ่งมีอยู่ ๔ ประการ คือ กายภาวนา คือ การพัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักปฏิบัติต่ออินทรีย์ทั้งห้าในทางที่เป็นคุณ และพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ศิลภาวนา คือ การพัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ด้วยดีเกื้อกูลแก่กัน จิตตภาวนา คือ การพัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย ปัญญาภาวนา คือ การพัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลส และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา ๒) ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนาธรรมของศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๖ จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (๓.๓๙) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชั้นกายภาวนา (๓.๔๘) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชั้นจิตภาวนา (๓.๓๐) ๓) ปัญหาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนาธรรมของศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๖ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ขาดแรงกระตุ้น ที่จะพัฒนาคุณภาพการทำงานของตนให้เจริญก้าวหน้าอย่างเห็นได้ชัดเจน ขาดทักษะในการใช้งานเทคโนโลยีและสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากร ทำให้บุคลากรไม่ได้รับข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในอันจะทำให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อการเรียนการสอน ไม่ค่อยมีการฝึกอบรมวิชาการเฉพาะด้านให้บุคลากรจึงขาดความชำนาญในการปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ ไม่ค่อยมีการพัฒนาบุคลากรด้านจิตใจ และข้อเสนอแนะในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนาธรรมของศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๖ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ควรมีกิจกรรมกระตุ้นให้บุคลากรตั้งใจปฏิบัติหน้าที่เต็มความสามารถ และควรเสริมขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากรด้านอื่น และจัดฝึกอบรมวิชาการเฉพาะด้านเพิ่มหรือนำบุคลากรที่ชำนาญมาทำงานให้เหมาะสมกับตำแหน่ง มีการพัฒนาบุคลากรโดยเน้นด้านจิตใจมากกว่าด้านวัตถุ จัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับคุณธรรม หรือมีกิจกรรมที่ปลูกจิตสำนึก และส่งเสริมให้อบรมสมาธิวิปัสสนาในหน่วยงานหรือที่วัด^{๑๒๓}

^{๑๒๓} พันตำรวจโทจิณกุล หลวงอภัย, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนาธรรมของศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๖ จังหวัดนครสวรรค์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

พระมหาจรัญ พุทฺธสิริ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม” จากผลการวิจัยพบว่า (๑) ระดับการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม โดยภาพรวม พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑) เมื่อ พิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัด นครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม ด้านเมตตาทายกรรม พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก (๔.๑๓) ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดา คลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม ด้านเมตตาจาริกกรรม พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก (๔.๑๑) ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดา คลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม ด้านเมตตาโมกกรรม พระสงฆ์มีความคิดเห็น ต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก (๔.๑๐) ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะ สงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม ด้านสาธารณโภคิ พระสงฆ์มีความ คิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก (๔.๐๕) ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ คณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม ด้านศีลสามัญญดา พระสงฆ์มี ความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก (๔.๑๗) ระดับการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม ด้านทิสสามัญญดา พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก (๔.๐๙) (๒) การเปรียบเทียบ ความคิดเห็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสา รานียธรรม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิ การศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ จำนวนพรรษา วุฒิ การศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ (๓) ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม คือ ปัญหาการวางตัว ให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ ปัญหาการพูดจาด้วยเหตุด้วยผล ปัญหาการเปิดโอกาสให้พระสงฆ์และ กรรมการวัดมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ปัญหาการแบ่งงานตามความเหมาะสมเป็นธรรมแก่ ทุกคน ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่โดยรักษาระเบียบวินัย และปัญหาการประชุมแก้ไขปัญหาร่วมกันเพื่อให้ งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ส่วนข้อเสนอแนะในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม คือ ควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว ควรมีมนุษยสัมพันธ์ พูดจาดี มีอัธยาศัยไมตรีดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ควรพูดจาและทำงานด้วยการเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของทุก คน ควรพัฒนาวัดด้วยความจริงใจโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและควรมี การทำงานเป็นทีม^{๑๒๔}

^{๑๒๔} พระมหาจรัญ พุทฺธสิริ, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอดาคลี จังหวัด นครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

รุ่งนิภา พัฒนพฤษชาติ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการพัฒนาเด็กตามทัศนะของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)” จากผลการวิจัยพบว่า ๑) ด้านแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก พระพุทธศาสนาเห็นว่าเด็กนั้น ก็คือมนุษย์คนหนึ่ง ที่ประกอบไปด้วยร่างกาย (รูป) และจิตใจ (นาม) การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามหลักพระพุทธศาสนาจึงต้องพัฒนาทั้งสองส่วนนี้ ให้เกิดการสมดุลกัน โดยมีคุณธรรมเป็นแกนของการพัฒนาทุกด้าน กระบวนการพัฒนาคุณธรรมดังกล่าวข้างต้น ก็คือการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยใช้หลักของศีล สมาธิ และปัญญา หลักของศีล คือ การฝึกหัดอบรมกาย และวาจา ให้เด็กพูดดี ทำดี ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยดี หลักการของสมาธิ เป็นการฝึกอบรมด้านจิตใจ ให้มีความคิดแน่วแน่ตั้งใจจริง นั่นคือ มีความเพียร มีสมาธิในการเรียน และหลักของปัญญา จะฝึกหัดอบรมให้เด็กมีความเห็นที่เป็นสัมมาทิฐิ ประเด็นการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้พัฒนาอย่างถูกต้องนั้น พระพุทธศาสนาถือว่าคุณธรรมเป็นพื้นฐานทางจิตใจ ซึ่งนำไปสู่การกระทำที่ถูกต้อง และชอบธรรมต่อไป ๒) การพัฒนาเด็กตามทัศนะของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) มีลักษณะสำคัญคือ การพัฒนาเด็กของท่านมีความสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนามนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา โดยกระบวนการที่ท่านนำมาประยุกต์ใช้ มีลักษณะที่บูรณาการมาจากหลักการของพระพุทธศาสนา อันได้แก่หลักของไตรสิกขา ที่ประกอบด้วย หลักของศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อให้การพัฒนาเด็กนั้น เป็นไปได้อย่างมีสัดส่วน กล่าวคือ ทางด้านร่างกายนั้น ใช้หลักของศีล ในการเลี้ยงดูเด็ก โดยการเริ่มตั้งแต่ให้ยึดหลักของความพอเหมาะพอดีในการเลี้ยงดูเด็ก การให้อาหาร การให้พักผ่อน เป็นต้น ส่วนทางด้านจิตใจ จะยึดหลักของสมาธิ การบริหารจัดการให้บริสุทธิ์ คือ การสอนให้เด็กหัดนั่งสมาธิแบบง่ายๆ ลดละอกุศล การฝึกสมาธิเพื่อช่วยให้จิตมีความบริสุทธิ์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็ก ส่วนทางด้านปัญญานั้น ท่านจะยึดหลักโดยการสอนให้เด็กรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล ใช้เหตุผลในการดำรงชีวิต ท่านได้ใช้หลักการในการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยเน้นถึงองค์รวมทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและบุคคล ที่แวดล้อมด้วย โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นแกนกลางในการพัฒนาทุกด้าน และ ๓) วิธีการประยุกต์หลักการพัฒนาเด็กมาใช้ในสังคมปัจจุบัน คือ บทบาทของสถาบันต่างๆ ในสังคมที่จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาเด็ก เช่น สถาบันครอบครัว (บทบาทและหน้าที่ของพ่อแม่) สถาบันการศึกษา (บทบาทและหน้าที่ของครูอาจารย์) สถาบันศาสนา (บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์) ทั้ง ๓ สถาบัน สามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ได้ โดยเป็นต้นแบบด้วยการนำมาประพฤติปฏิบัติ ตลอดจนการจัดผ่านกิจกรรมและโครงการต่างๆ ร่วมด้วย ส่วนสถาบันทางสังคมนั้น บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ในสังคม ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก โดยการพัฒนาออกมาในรูปแบบของสื่อ และการจัดกิจกรรมการกุศลที่ไม่มุ่งเน้น ผลตอบแทน เพื่อจูงใจให้เด็กมีทัศนคติและเห็นความสำคัญของการประพฤติตนเป็นคนดีของสังคม สุดท้ายประเด็นของการคบมิตรนั้น เป็นหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง (ผู้ปกครอง) ควรให้การอบรมสั่งสอน การเป็นแบบอย่างที่ดี ประพฤติตนเป็นกัลยาณมิตร คอยชี้แนะให้แก่เด็กและเยาวชนดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง โดยการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานะและบทบาทของตน เพื่อมุ่งให้เด็กและเยาวชนของชาติเป็นบุคคลที่เก่ง ดี และมีความสุขของสังคมต่อไป^{๑๒๕}

^{๑๒๕} รุ่งนิภา พัฒนพฤษชาติ, “การศึกษาการพัฒนาเด็กตามทัศนะของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

พระมหาวิชัย ยติชโย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาวัดนาคเป็นสำนักปฏิบัติธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” จากผลการวิจัยพบว่า ๑) รูปแบบสถานที่ที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรมตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่า สถานที่ปฏิบัติธรรมที่เหมาะสม คือ เสนาสนะอันสงัด ได้แก่ ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าทึบ ที่กลางแจ้ง ลอมฟาง ที่สงัดมีเสียงน้อย มีเสียงอึกทึกน้อย ไม่มีคนสัญจรไปมา ไม่มีคนพลุกพล่าน นอกจากนั้นอาจเป็นเสนาสนะ ๕ ชนิด ได้แก่ วิหาร เรือนมุงแถบเดียว เรือนชั้น เรือนโล้น และถ้ำที่สร้างขึ้น ขณะปฏิบัติธรรมผู้ปฏิบัติพึงได้รับความเหมาะสมสัปปายะ ๗ เว้นจากอัสปายะ ๗ ประการ อันได้แก่ อาवास(ที่อยู่อาศัย) โจรคาม(หมู่บ้านหรือท้องถิ่นที่ จะไปบิณฑบาต) ภัตตะ (ถ้อยคำพูด) บุคคล (บุคคล) โภชนะ (อาหาร) อุตฺ (อากาศ) อิริยาปถ (นั่ง นอน ยืน เดิน) หรือ ๕ ประการ คือเสนาสนสัปปายะ คือ อาวาส (ที่อยู่) อาหารสัปปายะ คือ โภชนะ ธมมัส สวนสัปปายะ คือ ภัตตะ (การพูดคุย) บุคคลสัปปายะ คือ บุคคล และอุตฺสัปปายะ คือ อุตฺเพื่อเป็นที่สะดวกสบายต่อการเจริญภาวนา นอกจากนี้ยังมีเครื่องสนับสนุน ๕ ประการให้บรรลุผลสำเร็จ ได้แก่ มีศีลบริสุทธิ การได้ฟังธรรมและการได้สอบถามปริกษาธรรมจากผู้อื่นซึ่งเป็นกัลยาณมิตร สมณะและวิปัสสนาที่ผู้ปฏิบัติต้องทำให้เกิดขึ้น ดังนั้น รูปแบบที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม คือ สัปปายะ ๗ และการมีกัลยาณมิตรเป็นเครื่องสนับสนุน ๒) จากการศึกษาภายใต้ CIPPI Model และ SWOT Analysis พบว่า การพัฒนาวัดให้เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรมให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยสำคัญ ได้แก่ (๑) ความพร้อมในการพัฒนาของวัด คณะสงฆ์ ชุมชน (๒) การวางแผนพัฒนาวัดให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมจะต้องคำนึงถึงสถานที่ (อาวาส) ที่บิณฑบาต (โจรคาม) อาหาร (โภชนะ) บรรยาอากาศ (อุตฺ) ความพร้อมและความเข้าใจของบุคลากร (บุคคล) (๓) ความชัดเจนในการกำหนดหลักสูตรและการกระบวนการอบรมที่ผู้มาปฏิบัติแล้วจะสามารถได้รับประโยชน์ รวมถึงนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาวัดเป็นสำนักปฏิบัติธรรม (ภัตตะ) (๔) การจัดทำแผนของโครงการจะต้องสนับสนุนการศึกษาอบรมปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบและมีความสอดคล้องในคัมภีร์พระพุทธศาสนา (อิริยาปถ) (๕) ความศรัทธาและความเชื่อมั่นของผู้ปฏิบัติธรรมที่มีต่อสำนักปฏิบัติธรรม นอกจากนี้ผลจากการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า ทศนคติของบุคคลภายนอกที่มีต่อการพัฒนาวัดและความร่วมมือร่วมแรงกันของสมาชิกในวัด เป็นปัจจัยความสนับสนุนที่สำคัญต่อความสำเร็จ ๓) จากผลการวิจัย รูปแบบของสถานที่ที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรม คือ สัปปายะ๗ ได้แก่ อาวาสสัปปายะ โจรสัปปายะ ภัตสัปปายะ บุคคลสัปปายะ โภชนสัปปายะ อุตฺสัปปายะ อิริยาปถสัปปายะ และมีกัลยาณมิตรเป็นเครื่องสนับสนุน วัดนาคมีคุณลักษณะสัปปายะ ๗ และกัลยาณมิตรซึ่งเป็นคุณลักษณะครบถ้วนดังในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ตามที่มหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนด และมีข้อเสนอแนะ คือ การศึกษาสำนักปฏิบัติธรรมของวัดต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ตามที่มหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนด ทั้งเป็นประโยชน์สำหรับท่านผู้สนใจและผู้มุ่งนำไปปฏิบัติสำหรับตนและผู้อื่นได้เป็นอย่างดีเพื่อความเข้าใจการปฏิบัติธรรม และการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน^{๑๒๖}

^{๑๒๖} พระมหาวิชัย ยติชโย, “ศึกษาการพัฒนาวัดนาคเป็นสำนักปฏิบัติธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

สุกัร ทุมทอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาอินทรีสังวรในพระพุทธศาสนาเถรวาท” จากผลการวิจัยพบว่า ๑) อินทรีสังวร หมายถึง การปิดกั้น การห้าม การป้องกัน การระมัดระวัง ไม่ให้จิตถูกฉุดตึงออกไปสนใจอารมณ์อันจะเป็นเหตุให้เกิดอกุศล และยังหมายถึงการคุ้มครองรักษาจิตให้อยู่กับหลักอันมั่นคงไว้ ทำให้จิตรอดพ้นจากการถูกรบกวนด้วยกิเลสต่าง ๆ เมื่อมีการรับรู้อารมณ์ หรือเรียกว่า ความคุ้มครองทวาร อินทรีสังวรนั้นมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ทำให้มีการฝึกจิต ทำให้เป็นผู้มีศีลดี ทำให้ชีวิตอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข และมีความสำคัญต่อการปฏิบัติธรรมเพื่อความหลุดพ้น โดยเป็นหมวดธรรมในภาคปฏิบัติ เป็นเหตุทำให้สุจริต ๓ สมบูรณ์ เกิดสมาธิ เกิดปัญญา จนถึงความสิ้นไปแห่งทุกข์ได้ ในทางพระพุทธศาสนานั้น ผู้ที่ได้พัฒนาอินทรีสังวรมาจนสมบูรณ์แล้วได้แก่ พระอรหันต์ ท่านได้ผ่านการฝึกฝนพัฒนามาจนกระทั่งเกิดอัสวักขยญาณ มีวิชา รู้แจ้ง อริยสัจสมบูรณ์แล้ว หมดกิเลสโดยสิ้นเชิงแล้ว ท่านจึงปิดกั้นกิเลสไม่ให้เกิดขึ้นเมื่อมีการรับรู้อารมณ์ต่าง ๆ ได้ทุกอารมณ์ เป็นผู้ที่มีปัญญาวางเฉยต่อสังขารทั้งหลายที่ปรากฏทางทวารทั้ง ๖ ได้ชื่อว่าผู้ที่มีอินทรีสังวรอย่างสมบูรณ์ ส่วนพระอริยเจ้าลำดับรองลงมายังไม่สมบูรณ์ เพราะยังมีความยินดียินร้ายในบางอารมณ์ได้ มากน้อยตามกำลังสติปัญญา ส่วนปุถุชนย่อมมีความยินดียินร้ายเกิดขึ้นในอารมณ์มากมาย ต้องอาศัยการป้องกันให้ห่างไกลจากกิเลส โดยการสำรวมระวังการกระทำ คำพูด ความคิด การเลือกอารมณ์ การมีเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบันที่เหมาะสมเอาไว้เพื่อไม่ให้ใจหวนกลับไปหาความสุขจากการเสพอารมณ์ ตลอดจนการฝึกฝนทำกรรมฐานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสมาธิและเกิดปัญญา ให้ห่างไกลจากกิเลสต่าง ๆ ๒) อินทรีสังวรมีประโยชน์ ทำให้ได้รับความสุขอันประณีตปราศจากกิเลสรบกวน และเป็นประโยชน์ต่อการฝึกปฏิบัติในธรรมวินัย สำหรับพระภิกษุสามเณรก็มีประโยชน์มาก ทำให้สามารถอยู่ในเพศพรหมจรรย์ได้นาน เป็นเหตุให้เจริญงอกงามในธรรมวินัย มีคุณธรรมต่าง ๆ เป็นบุญเขตอันยอดเยี่ยม หากขาดอินทรีสังวรแล้ว จะนำความทุกข์มาให้มากมาย และมีอกุศลติดเข้ามารบกวนมากจนอยู่ไม่เป็นสุข สำหรับพระภิกษุก็ทำให้กลายเป็นผู้มัวเมาในกามคุณ ๕ เป็นเหตุให้ต้องลาสิกขาไป เสื่อมจากประโยชน์ที่มุ่งหมายจากการบวช เมื่อตายไปก็เป็นเหตุให้เกิดในอบายภูมิได้ ๓) วิธีปฏิบัติอินทรีสังวรอันยอดเยี่ยมในพระธรรมวินัยนั้น พระพุทธองค์ทรงมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาอินทรีให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด คือ มีปัญญาเห็นความจริงของสังขารทั้งปวง เรียกว่าอินทรีภาวนา องค์ธรรมหลักที่ใช้ในการฝึกหัด คือ มีสติ มีความรู้ตัว ไม่หลงลืมเตรียมพร้อมอยู่เสมอ อุบายวิธีในการฝึกให้มีอินทรีสังวร เช่น การปฏิบัติกรรมฐาน การไม่ยึดถือในमितและอนุพยัญชนะ เลือกอารมณ์ หลบหลักอารมณ์ เผชิญหน้าอย่างมีสติ การปฏิบัติตามวินัยอย่างเคร่งครัด และโยนิโสมนสิการ เป็นต้น อินทรีสังวรนั้นมีความเกี่ยวข้องกับหลักธรรมอื่น ๆ เช่น ไตรสิกขา ปฏิจสุมุปาบท และสติปัญฐาน เป็นต้น ๔) แนวทางในการนำหลักอินทรีสังวรมาประยุกต์ในสังคมไทย คือ ให้ใช้ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจอย่างถูกต้อง มีความสำรวมระวังทางทวารทั้ง ๖ ไม่หลงยินดียินร้ายไปตามอารมณ์ รู้จักบังคับควบคุมตนเอง ไม่ทำตามความอยากและกิเลสต่าง ๆ เริ่มต้นด้วยการฟังคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เกิดสัมมาทิฐิ รู้จักความจริงและวิธีปฏิบัติต่อความจริงตามหลักอริยสัจ รู้จักสุขที่ควรกลัวและไม่ควรกลัว ส่งเสริมการปฏิบัติสมาธิภาวนาเพื่อพัฒนาจิต และให้การศึกษาที่ถูกต้อง^{๑๒๗}

^{๑๒๗} สุกัร ทุมทอง, “ศึกษาการพัฒนาอินทรีสังวรในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

พลอาสาสมัคร อนุกุล บุญรักษา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวะ ๔ ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑” จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน ๑๗๕ นาย คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๔ มีอายุระหว่าง ๔๖-๕๕ จำนวน ๖๘ นาย คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๒ มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน ๑๓๔ นาย คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๔ มีชั้นยศนายทหารประทวนจำนวน ๑๒๖ นาย คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๑ และมีอายุราชการตั้งแต่ ๒๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๖๗ นาย คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๗ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวะ ๔ ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑ ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านกายภาวนา ด้านศีลภาวนา ด้านจิตตภาวนา และ ด้านปัญญาภาวนา พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๘๔ และเมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า (๑) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวะ ๔ ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑ ด้านกายภาวนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๗ เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่ ท่านตระหนักถึงความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่ไม่สำรวมระวัง ทางกาย วาจา ใจ ที่มีต่อตนเองและผู้อื่น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๓ รองลงมาคือ ท่านปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงเป้าหมายขององค์กรเป็นหลัก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๖ และ ท่านปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงเป้าหมายขององค์กรเป็นหลัก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๒ (๒) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวะ ๔ ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑ ด้านศีลภาวนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๖ เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่ ท่านมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงานอย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๗ รองลงมาคือ ทำงานด้วยความซื่อสัตย์ และยึดมั่นในศีลธรรมจริยธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๔ และ ท่านปฏิบัติงานตามกฎระเบียบและข้อบังคับอย่างเคร่งครัด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐ (๓) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวะ ๔ ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑ ด้านจิตตภาวนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๑ เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่ ท่านปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจและอดทนต่อหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๒ รองลงมาคือ ท่านมีความมั่นใจว่าได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่และดีที่สุดค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๖ และท่านมีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนางานให้บรรลุเป้าหมายอย่างดีที่สุดค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๕ (๔) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวะ ๔ ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑ ด้านปัญญาภาวนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๖ เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่ ท่านสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๙ รองลงมาคือ ท่านให้อภัยกับผู้ที่ทำผิดและสรรเสริญผู้ที่ทำความดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๐ และ ท่านรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๐ กล่าวโดยสรุป คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวะ ๔ ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑ ทั้ง ๔ ด้าน ที่กล่าวมาข้างต้นแล้วพอสรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวะ ๔ ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑ อยู่ในระดับมาก^{๑๒๘}

^{๑๒๘} พลอาสาสมัคร อนุกุล บุญรักษา, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวะ ๔ ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

สุนทร ผาสุข ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลเมืองตากลี อำเภอดากลี จังหวัดนครสวรรค์” จากผลการวิจัยพบว่า (๑) การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลเมืองตากลี อำเภอดากลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๙) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านฉันทะ ความพอใจ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๙) ด้านวิมังสา การใช้ปัญญาใคร่ครวญหาเหตุผล (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๐) ด้านวิริยะ ความเพียร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๙) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านจิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๘) (๒) การเปรียบเทียบการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลเมืองตากลี อำเภอดากลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่งงาน และรายได้ของบุคลากร ที่ต่างกัน มีผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลเมืองตากลี อำเภอดากลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๓) ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลเมืองตากลี อำเภอดากลี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ ไม่ตรงกับความรู้ความสามารถของบุคลากร และบุคลากรไม่มีความเสียสละที่จะปฏิบัติหน้าที่ นอกเหนือจากงานที่ได้รับมอบหมาย อีกทั้งยังขาดแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานทำให้งานบางอย่างช้า ขาดความสามัคคีรวมแรงรวมใจในการปฏิบัติงาน ขาดความรับผิดชอบ เอาใจใส่ต่อการให้บริการแก่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอ และการปฏิบัติงานของบุคลากรไม่ค่อยรอบคอบและขาดการป้องกันความผิดพลาดในการทำหน้าที่เสมอ และ (๔) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลเมืองตากลี อำเภอดากลี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การมอบหมายงานให้บุคลากรต้องให้ตรงต่อความรู้ความสามารถ ต้องสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน มีการประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรเห็นความสำคัญของงานในองค์กร และบุคลากรควรเสียสละรวมแรงรวมใจกันปฏิบัติงานนอกเหนืองานประจำเพื่อประโยชน์ขององค์กร ควรเอาใจใส่รับผิดชอบต่อตำแหน่งหน้าที่ในการบริหารประชาชน จัดให้มีการอบรมความรู้ความเข้าใจสร้างแรงจูงใจต่อบุคลากรให้มีจิตอาสาบริการประชาชนและมีการจัดการประชุมเพื่ออบรมความรู้ความสามารถให้แก่บุคลากร เพื่อให้จะได้พัฒนาวิธีการในการป้องกันความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของบุคลากร^{๑๒๙}

สรุปได้ว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญ ซึ่งเกิดจากความตั้งใจหรือมีเจตนาของการกระทำเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยต้องเป็นการบูรณาการอย่างสมดุลระหว่างข้อจำกัด และสิ่งแวดล้อม โดยไม่แยกส่วนกัน เป็นการพัฒนาที่สนองความต้องการในปัจจุบัน โดยไม่ส่งผลให้เกิดความเดือนร้อนในอนาคต จึงต้องอาศัยทุนทางสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรเป็นปัจจัยนำเข้า ผ่านกระบวนการทางการจัดการ โดยอาศัยเทคนิคการจัดการทรัพยากร จึงจะเกิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

^{๑๒๙} สุนทร ผาสุข, “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลเมืองตากลี อำเภอดากลี จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

๒.๕.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับการปกครอง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “การปกครอง” พบว่า มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ ได้แก่

ประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การเมืองการปกครองในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า การเมืองการปกครอง หมายถึง การปกครองดูแลแผ่นดินที่เป็นอาณาเขตของรัฐของตน รวมถึงการดูแลบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชากรชาวยุทธ์ที่อาศัยอยู่ภายในแผ่นดิน เป็นวิธีการดูแลบริหารรัฐในด้านต่าง ๆ เพื่อจัดการให้มนุษย์อยู่กันอย่างเป็นธรรมและเป็นระเบียบ ในทัศนะของพระพุทธศาสนา โลกเจริญขึ้น เหล่าสัตว์จุติจากพรหมโลกชั้นอาภัสสราพรหม ต่อมา อวิชชาปิดบังจึงทำให้เกิดความโลภและมีความขัดแย้งกัน จึงกำเนิดรัฐและการอุบัติขึ้นของมหาสมมตราช ซึ่งเราจะสามารถเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการเมืองการปกครองได้จากบริบทต่าง ๆ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนามี ๓ บริบท คือ (๑) บริบททางการเมือง (๒) บริบททางสังคม และ (๓) บริบททางเศรษฐกิจ โดยบริบททางการเมืองนั้นมีทั้งความหมายของรัฐ การกำเนิดและวิวัฒนาการของรัฐ ความสำคัญของรัฐ ความสัมพันธ์ภายในรัฐ สงครามระหว่างแคว้น อำนาจในการปกครอง ความหมายของอธิปไตย ๓ และผู้ปกครอง มีโครงสร้างทางสังคมที่เป็นนักรบ นักบวช และ สามัญชน จนในที่สุดกลายมาเป็นระบอบวรรณะที่มีกษัตริย์เป็นชนชั้นปกครอง สภาพเศรษฐกิจสมัยพุทธกาล เป็นการผสมผสานระหว่างการค้าเลี้ยงสัตว์ และกสิกรรมเป็นหลัก หลักธรรมที่ใช้ในการปกครองเหมาะสมกับการเป็นอยู่ในสมัยนั้น เช่นหลักทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ จักรวรรดิวัตร ๑๒ ประการ สังคหวัตถุ ๔ ประการ อคติ ๔ ประการ ใช้สำหรับชนชั้นผู้นำ หลักธรรมที่ใช้และประพจน์ร่วมกัน ทั้งชนชั้นผู้ปกครอง ผู้สนองงาน ข้าราชการบริวารและประชากรชาวยุทธ์ เช่น ทิศา ๖ และ จริต ๖ รูปแบบการบริหารรัฐกิจในคัมภีร์พระพุทธศาสนาแบ่งเป็น ๒ รูปแบบ คือ (๑) แบบราชาธิปไตย และ (๒) แบบสามัคคีธรรม ซึ่งมี ๓ ประเด็น คือ (๑) ความหมาย (๒) อธิปไตย และ (๓) หลักการปกครอง โดยการปกครองแบบราชาธิปไตยนี้เป็นระบบการเมืองการปกครองของไทยในอดีต เรียกว่า สมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระมหากษัตริย์มีอำนาจสิทธิ์ขาดในการบริหารประเทศ เมืองที่เป็นศูนย์กลางในปกครองในสมัยพุทธกาลมี ๔ รัฐ ได้แก่ มคธ โกศล วังสะ และ อวันตี การปกครองแบบสามัคคีธรรม ปัจจุบันเราเรียกว่า ประชาธิปไตย คือ รัฐวชิธี วิธีการบริหารรัฐกิจในคัมภีร์พระพุทธศาสนามี ๒ วิธี คือ (๑) วิธีการบริหารรัฐกิจ ในส่วนข้าราชการบริวารและ (๒) วิธีการบริหารรัฐกิจในส่วนประชากรชาวยุทธ์ ทั้งส่วนคฤหัสถ์ (ที่มีใช้ข้าราชการบริวาร) และส่วนสมณสงฆ์ ซึ่งมี ๔ ประเด็น คือ (๑) ความหมาย (๒) การได้รับตำแหน่งหรือการแบ่งกลุ่มการปกครอง (๓) บทบาทและหน้าที่ และ (๔) คุณธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา สำหรับการประยุกต์รูปแบบและวิธีการบริหารรัฐกิจมาใช้ในสังคมปัจจุบัน เช่น พระราชาทรงให้ความสำคัญแก่พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ในปัจจุบัน เช่น ทางคณะรัฐบาลต้องให้ความสำคัญและ ปรึกษาปัญหากับคณะสงฆ์ การประยุกต์หลักธรรมในการบริหารรัฐกิจแบบสามัคคีธรรมของแคว้นวัชชีมาใช้ในระบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข^{๑๓๐}

^{๑๓๐} ประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์, “การศึกษาวิเคราะห์การเมืองการปกครองในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

พันตำรวจตรี สุรศักดิ์ ขำเนตร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตยในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ธรรมาธิปไตย คือ มีธรรมเป็นใหญ่หรือจะหมายความว่า การถือธรรมเป็นใหญ่ เป็นหลักในการบริหารจัดการ ซึ่งมาจากศัพท์ว่า ธรรม+อธิปไตย ความหมายในที่นี้ คือแนวคิดใช้ธรรมเป็นสำคัญไม่ว่าจะเป็นระบอบ หรือตัวผู้บริหาร ก็จำเป็นต้องมีธรรมนำการบริหารจัดการทั้งสิ้น ธรรมาธิปไตยเป็นแนวความคิดที่ถือธรรมเป็นหลักชัยแห่งการบริหาร จัดการบ้านเมืองหรือองค์กรให้มีความเจริญก้าวหน้ามั่นคง สร้างความสามัคคีปรองดองคนในชาติและเป็นที่ยอมรับของคนทุกฝ่าย ผู้เข้ามาสู่อำนาจจะต้องเป็นผู้ที่มีธรรม โดยธรรม และเพื่อธรรม การปกครองระบบนี้จึงไม่ใช่ทฤษฎีที่ว่าด้วยระบบการปกครอง อย่างเช่นระบบการปกครองทั่ว ๆ ไปในปัจจุบันอย่างที่ชาวตะวันตกเข้าใจกัน ซึ่งอาศัยความถูกต้อง ความดี หรือเหตุผล (๒) หลักการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจ หรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนในการบริหารท้องถิ่นตามหลักการที่ว่าถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรของตนเอง อันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง โดยให้องค์กรอันมิได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาล มีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในเขตอำนาจของตนและมีโครงสร้างการบริหารองค์กร คือ หลักการวางแผน หลักการจัดองค์การ หลักการบังคับบัญชา หลักการประสานงาน และหลักการควบคุมในการปฏิบัติงานนั้น ซึ่งการบริหารเป็นการร่วมกันทำงานอย่างเป็นกระบวนการกลุ่มบุคคล โดยใช้ทรัพยากรการบริหารเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน และสิ่งสำคัญจะต้องทราบถึงประโยชน์ ข้อจำกัดและอุปสรรคของการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์การ และ (๓) การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตยในพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น พบว่า ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ตามนโยบายที่กำหนดไว้ในโครงสร้างการบริหารแต่ก็เกิดปัญหาในภาพรวมไม่ว่าการวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชา การติดต่อประสานงาน และการควบคุมเกิดความไม่สมดุล จึงทำการบริหารงานตอบสนองความต้องการของประชาชนไม่ทั่วถึงและเกิดการร้องเรียนในหลาย ๆ แห่งซึ่งเกิดจากการบริหารงานไม่ชัดเจนตามภาระงาน ฉะนั้น ถ้านำหลักธรรมาธิปไตยมาบูรณาการและประยุกต์ใช้จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่สำหรับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่พร้อมทั้งมีความซื่อสัตย์ ประชาชนก็เกิดศรัทธาและความเชื่อมั่นในการทำงาน นั้นหมายความว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนรวมในเชิงนโยบายก่อนแล้ว เพราะหลักธรรมาธิปไตยคือการบริหารที่ยึดส่วนรวมเป็นหลักพร้อมกับการมีเหตุผล ทุกฝ่ายสามารถแสดงออกได้ นอกจากนั้นแล้ว ผู้บังคับบัญชาก็ต้องฟังผู้ใต้บังคับบัญชาด้วย เมื่อภายในองค์กรเกิดการบริหารงานด้วยคุณธรรม จริยธรรมทุกอย่างที่เป็นภาระงานทั้ง ๕ ด้านก็จะถูกนำมาปฏิบัติเชื่อมโยงกันก็จะทำให้ประชาชนที่เป็นผู้มารับบริการเกิดความพอใจและประทับใจสุดท้ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ประสบผลสัมฤทธิ์ด้านการบริหารองค์กรตามแผนงานและนโยบายที่กำหนดไว้ทุกประการ^{๓๓๑}

^{๓๓๑} พันตำรวจตรี สุรศักดิ์ ขำเนตร, “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตยในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

พระอุเทน ปริมุตโต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์” จากผลการวิจัยพบว่า ๑) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๑๓๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๕ เพศหญิง จำนวน ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๕ มีอายุ ๓๐-๔๐ ปี จำนวน ๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๙ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๑๕๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๒ ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน ๑๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๘ และส่วนใหญ่มิรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๘ ๒) ความคิดเห็นของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อภาวะผู้นำ ในอำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับดังนี้ ด้านความเป็นผู้รู้จักตน ด้านความเป็นผู้รู้จักกาล ด้านความเป็นผู้รู้จักประมาณ ด้านความเป็นผู้รู้จักบริษัท ด้านความเป็นผู้รู้จักเหตุ และ ด้านความเป็นผู้รู้จักผล ยกเว้น ด้านความเป็นผู้รู้จักบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง ๓) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธโดยภาพรวมแตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเป็นผู้รู้จักกาล และด้านความเป็นผู้รู้จักบริษัท แตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง พบว่า โดยภาพรวม ผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีตำแหน่งต่างกัน มีภาวะผู้นำเชิงพุทธ ในอำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แตกต่างกันทุกด้าน ๔) ปัญหาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ส่วนข้อเสนอแนะ พบว่า ส่วนใหญ่ผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่ทราบสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงของชุมชนนั้น ๆ เท่าที่ควร ลักษณะการทำงานของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจน และทำงานโดยไม่คำนึงถึงผลลัพธ์ที่จะตามมา ผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่นบางส่วนยังยึดติดกับอำนาจการปกครองสมัยก่อน ส่วนใหญ่จะไม่คำนึงถึงหน้าที่ที่ตนปฏิบัติและมักจะปิดหน้าที่ความรับผิดชอบให้คนอื่น ผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยึดติดกับเวลาการทำงาน เมื่อหมดเวลางาน งานที่ยังค้างค้ายังไม่เสร็จก็ยังคงคาอยู่อย่างเดิม ผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่นบางคนรู้จักชุมชนอย่างดีแต่เมื่อเห็นปัญหาของชุมชนกับไม่มีแนวทางในการแก้ไขปัญหา ทำให้ชุมชนไม่เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น และผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่นบางชุมชนยังมีปัญหาเกี่ยวกับด้านบุคคลมากโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยของการเที่ยวและอารมณ์รุนแรงชอบมั่วสุมตามสถานที่ต่าง ๆ ^{๑๓๒}

^{๑๓๒} พระอุเทน ปริมุตโต, “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

เจริญ รุ่งแสงจันทร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทด้านการปกครองหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ” จากผลการวิจัยพบว่า ๑) ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ทั้ง ๔ ด้าน สรุปได้ดังนี้ บทบาทด้านการปกครองของผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการวางแผน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐) ด้านการจัดการองค์กร อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑) ด้านการวางแผนกำลังคน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๐) ด้านการประสานงาน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๓) ด้านการควบคุมประเมินผล อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕) ๒) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทด้านการปกครองของผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการปกครองของผู้ใหญ่บ้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนจำแนกตามอายุ และอาชีพ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการปกครองของผู้ใหญ่บ้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และ ๓) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทด้านการปกครองหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ผู้ใหญ่บ้านควรเพิ่มบทบาทด้านการให้การศึกษาผู้ใหญ่ที่เกี่ยวกับการใช้วิถีชีวิตแบบพึ่งพาตนเองและแบบรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายขึ้นในชุมชนจัดตั้งกองทุนหรือเสริมสร้างการหารายได้ให้กับลูกบ้านในชุมชนของตนเองและควรมีแผนนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาฝีมือความรู้ความสามารถของลูกบ้านในแต่ละด้านและส่งเสริมความรู้เรื่องพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรม ควบคู่ให้กับลูกบ้านตัวเอง ควรมีนโยบายส่งเสริมให้มีการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับความรู้และงานอาชีพต่างๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชนหรือหมู่บ้านที่ตนเองปกครองดูแลอยู่เพื่อพัฒนาศักยภาพให้กับประชาชนชาวบ้านลูกบ้านแต่ละคนที่มีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกันในแต่ละด้านและผลักดันส่งเสริมพัฒนาสนับสนุนให้เป็นแผนนโยบายส่งเสริมให้ชาวบ้านได้มีรายได้พอใช้จ่ายภายในครัวเรือนของตนเองอย่างพอเพียงต่อความต้องการ อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง ควรอุทิศตนเองเพื่อการรับใช้ประชาชนของตนเองในพื้นที่อย่างเต็มที่และอย่างสุดความสามารถของตนเอง ควรอุทิศตนเองทำงานในภาระหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายและสมกับได้รับความไว้วางใจมาจากลูกบ้านให้มาเป็นผู้นำชุมชนของตนเองและต้องทำตัวให้เป็นผู้นำชุมชนผู้นำท้องถิ่นที่สามารถเป็นที่พึ่งพาให้กับประชาชนหรือลูกบ้านได้และต้องคอยเป็นผู้นำพาทางด้านจิตวิญญาณ นำหลักธรรมคำสอนในศาสนาไปพัฒนาจิตใจตนเองให้เป็นตัวอย่างที่ดีต่อลูกบ้านให้ลูกบ้านเกิดความรู้สึกศรัทธาอย่างเป็นผู้ตามที่ดีให้มากที่สุด ผู้ใหญ่บ้านควรติดตามประเมินผลงานประจำ ปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และควรมีการจัดการทางงบประมาณเสริม หาผู้อุปถัมภ์หลัก จัดกิจกรรมต่าง เช่น การทอดผ้าป่าหมู่บ้าน เป็นต้น^{๑๓๓}

^{๑๓๓}เจริญ รุ่งแสงจันทร์, “บทบาทด้านการปกครองหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

นายนครินทร์ แก้วโชติรุ่ง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก” จากผลการวิจัยพบว่า ๑) เมื่อจำแนกตามแนวคิดที่ปรากฏในอินเดีย รูปแบบการปกครองแบบราชาธิปไตยนั้น มีทั้งตามแบบพราหมณ์และแบบพุทธ และผู้ที่มีบทบาทสำคัญก็คือผู้ปกครองที่เป็นพระมหากษัตริย์หรือพระราชา เนื่องจากการมีพระราชอำนาจสิทธิ์ขาดในการเป็นผู้ปกครองของรัฐหรือแคว้นต่าง ๆ แต่เพียงพระองค์เดียว สำหรับบุคคลอื่น ๆ มีข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งต่าง ๆ มีปุโรหิต อำมาตย์ และเสนาบดีเป็นต้น ความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนา ตลอดจนอาณาเขตของรัฐหรือแคว้น จัดเป็นองค์ประกอบสำคัญซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ราชาธิปไตยในรัฐหรือแคว้นนั้น ๆ มีอำนาจหรือมีความเข้มแข็งขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการมีอำนาจสิทธิ์ขาดของผู้ปกครองจะเป็นสิ่งที่โดดเด่นในการปกครองแบบราชาธิปไตย แต่สิ่งที่ทำให้ราชาธิปไตยดำรงมั่นคงอยู่ได้นอกจากการมีอำนาจและความจงรักภักดีของข้าราชการบริพารแล้ว ยังต้องอาศัยการมีธรรมะด้วย ไม่ว่าจะเป็นธรรมะตามหลักคำสอนของศาสนาพราหมณ์หรือธรรมะตามตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาก็ตาม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้นำหรือผู้ปกครองในระบอบราชาธิปไตยได้รับการยอมรับและสามารถดำรงอยู่ในอำนาจได้อย่างยาวนาน ๒) หลักการของการปกครองแบบราชาธิปไตยได้แก่ หลักธรรมต่าง ๆ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้จำนวนมากเพื่อเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งในการใช้อำนาจของผู้ปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองแบบราชาธิปไตยมีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่เพียงผู้เดียว และหลักการของการปกครองแบบสามัคคีธรรมมีหลักการปกครองที่สำคัญคืออุปทานิยธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อสร้างความสามัคคี และหลักธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง ส่วนหลักการของการปกครองของคณะสงฆ์นั้นมีพระธรรมวินัยเป็นหลักการปกครองสำคัญ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดีภายใต้การอุปถัมภ์ของพระธรรมวินัย ๓) รูปแบบการปกครองของคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเป็นรูปแบบการปกครองเฉพาะตน มีพัฒนาการมาตามลำดับและดำเนินไปภายใต้พระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงและบัญญัติไว้แล้ว ในช่วงต้นพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงปกครองด้วยพระองค์เองในฐานะที่ทรงเป็นพระธรรมราชา ด้วยอำนาจแห่งธรรมที่พระองค์ตรัสรู้แล้วนั่นเอง แม้ต่อมาจะมอบอำนาจในบางเรื่องให้แก่พระสงฆ์สาวก แต่ภายหลังเมื่อมีพระสงฆ์สาวกเพิ่มจำนวนมากขึ้น ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องวางระเบียบแบบแผนหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ จึงต้องทรงบัญญัติสิกขาบทคือพระวินัยขึ้นสำหรับสังคมสงฆ์และในที่สุดก็ทรงกระจายอำนาจไปให้แก่สงฆ์ โดยให้สงฆ์นั้นเป็นใหญ่ในการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญ ทั้งสังฆกรรมและการตัดสินอธิกรณ์ต่าง ๆ ภายใต้พระธรรมวินัยอันพระองค์ทรงแสดงและบัญญัติไว้แล้วนั่นเอง แต่ในระดับส่วนบุคคลทรงมอบอำนาจการปกครองให้แก่อุปัชฌาย์และอาจารย์ชั้นอีกระดับหนึ่ง เพื่อให้คอยดูแลอบรมสั่งสอน สัทธิวิหาริกและอันเตวาสิกของตนเองอย่างใกล้ชิด เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียแก่หมู่คณะด้วยเหตุดังกล่าว รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในบางกรณีจึงใช้อำนาจของสงฆ์ดำเนินการ เช่น การบรรพชาอุปสมบท การตัดสินอธิกรณ์ และบางกรณีก็ใช้อำนาจส่วนบุคคลดำเนินการ เช่น อุปัชฌาย์อาจารย์ลงโทษประณามสัทธิวิหาริกหรืออันเตวาสิกได้ดังนั้น รูปแบบการปกครองของคณะสงฆ์จึงมีรูปแบบเฉพาะตน ตามที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวางระเบียบแบบแผนไว้ให้ดำเนินไปภายใต้ธรรมและวินัยที่ทรงแสดงและบัญญัติไว้แล้วนั่นเอง^{๑๓๔}

^{๑๓๔} นายนครินทร์ แก้วโชติรุ่ง, “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

พระมหาดัง มหิสรุ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ด้านการปกครองของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า หลักจริยศาสตร์ด้านการปกครองที่ปรากฏในพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นหลักการปกครองเกี่ยวกับความประพฤติของมนุษย์ซึ่งเป็นผู้ตัดสินความถูกต้อง ข้อสำคัญการปกครองจึงอยู่ที่ความเป็นมนุษย์ เพราะมนุษย์มีองค์ประกอบทางร่างกาย และจิตใจ ในการตัดสินความถูกต้อง ดีชั่ว ซึ่งถือเป็นหลักการปกครองตามหลักพระพุทธศาสนาที่อาศัยหลักธรรมในพัฒนาทางสังคม เพื่อให้เกิดความสงบสุข หลักธรรมการปกครองที่ปรากฏในพุทธปรัชญาเถรวาท ได้แก่ หลักทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร ราชสังคหวัตถุ ๔ พรหมวิหาร ๔ อธิปไตย ๓ อปริหานิยธรรม ๗ และสัปปุริสธรรม ๗ หลักจริยศาสตร์ด้านการปกครองของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ตามหลักศิลาจารึก หลักที่ ๑ มีทั้งหมด ๔ ด้าน ซึ่งได้แสดงเรื่องราวที่อุดมด้วยคุณค่าทางด้านการปกครอง ทั้งในด้านนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ภาษา วรรณคดี ศาสนา และจารีตประเพณี รายละเอียดในด้านที่ ๑ กล่าวถึงการปกครองในการช่วยเหลือชาวสุโขทัยให้อยู่เย็นเป็นสุขด้วยการให้มีอิสระในการค้าขาย ด้านที่ ๒ กล่าวถึงการให้ทาน รักษาศีล ด้านที่ ๓ กล่าวถึงความเชื่อทางศาสนาความตั้งตนยึดมั่นในพระราชศรัทธาต่อศาสนาพุทธ และด้านที่ ๔ ทรงใช้สติปัญญาในการอบรมสั่งสอนให้ความรู้กับประชาชนชาวสุโขทัยทุกหมู่เหล่า การวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ด้านการปกครองของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชตามแนวพุทธปรัชญา ซึ่งได้ปรากฏในหลักศิลาจารึกหลักที่ ๑ ใน ๔ ด้าน พบว่า ในแต่ละด้านนั้นได้กล่าวถึงจริยศาสตร์การปกครองของพ่อขุนรามแห่ง ความว่า ด้านที่ ๑ พระองค์ทรงมีความกตัญญูต่อบิดามารดา และมีความเมตตาต่อชาวสุโขทัย ในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นผู้ปกครองของชาวสุโขทัย ทำให้มองเห็นถึงจริยศาสตร์การปกครองตามหลักพุทธปรัชญา คือ หลักพรหมวิหารธรรม ด้านที่ ๒ พบว่า พระองค์ทรงให้ชาวสุโขทัยรู้จักการไถ่บุญทาน และรักษาศีล ทำให้ทราบถึงหลักการปกครองตามหลักพุทธปรัชญาในหลักทศพิธราชธรรม ด้านที่ ๓ พระองค์ทรงประกอบความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา และตั้งตนไว้ในทางที่ชอบประกอบด้วยคุณความดีอยู่เสมอโดยการชักชวนชาวสุโขทัยร่วมกันทำความดี ซึ่งเข้าในหลักพุทธปรัชญาหลักสัปปุริสธรรม และด้านที่ ๔ พระองค์ทรงเป็นครูผู้สอนด้วยการสงเคราะห์ให้ความรู้ทางภาษา และส่งเสริมพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ทำให้ทราบถึงการปกครองตามหลักพุทธปรัชญาตามหลักราชสังคหวัตถุ ดังนั้น จึงอาจจะกล่าวได้ว่า หลักจริยศาสตร์การปกครองของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเป็นการสะท้อนให้เห็นคุณค่า อันเกิดจากพุทธปรัชญา ที่ทำให้เกิดความสงบสุขต่อการอยู่ร่วมกัน เพราะการปกครองที่ประกอบด้วยคุณธรรมย่อมจะส่งผลให้เกิดสันติภาพปราศจากความขัดแย้งทางสังคม และเป็นผลดีต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติภาพและสันติสุขตลอดไป^{๓๓๕}

สรุปได้ว่า การปกครอง หมายถึง การดูแล การคุ้มครอง การบริหาร ให้บ้านเมือง สังคม ประเทศชาติสามารถอยู่ด้วยกันได้อย่างเป็นระบบระเบียบ เพื่อให้เกิดความสงบสุขอย่างแท้จริง เพื่อร่วมกันสร้างประโยชน์และความสุข มิใช่รวมกำลังกันเพื่อทำลายหรือสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น หรือเพื่อการแข่งขันเพื่อแสวงหาอำนาจ ซึ่งส่งผลกระทบทั้งต่อตนเองและต่อสังคมส่วนรวมหรือส่วนใหญ่ของสังคม

^{๓๓๕} พระมหาดัง มหิสรุ (ทองหล่อ), “การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ด้านการปกครองของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

๒.๕.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “การปกครองคณะสงฆ์” พบว่า มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ ได้แก่

พระมหาอุบล จรธมโม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาการปกครองในพุทธปรัชญาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า ธรรมชาติของมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาท แบ่งองค์ประกอบของชีวิตมนุษย์ออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนร่างกาย กับ ส่วนของจิตใจ (รวมถึงธรรมชาติย่อยอีก ๔ ส่วน คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ) ส่วนร่างกาย ร่างกายของมนุษย์เกิดจากผลของกรรมและวิญญาน เนื้อตัวของรูปเกิดจากการรวมตัวกันเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติอันเป็นพื้นฐาน เรียกว่า ธาตุ ๔ หรือมหาภูตรูป ๔ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ส่วนจิตหรือวิญญาน ของมนุษย์เกิดจากสังขารคือการปรุงแต่งโดยธรรมชาติเดิม ที่ถูกหล่อหลอมด้วยกิเลส จิตมีลักษณะไร้รูป ไม่มีขนาด ไม่มีน้ำหนัก ไม่กินที่ ต้องการที่อยู่อาศัย ทำหน้าที่รับรู้อารมณ์ สังสมนามธรรมทั้งฝ่ายดีฝ่ายชั่วจิตหรือวิญญานของมนุษย์นั้นเป็นธรรมชาติที่รู้แจ้ง เมื่อมีอารมณ์มากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย เช่น อาศัยตากับรูปกระทบกันเกิดจักขุวิญญาน เป็นต้น ธรรมชาติของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง ต้องประกอบด้วยขันธ ๕ คือ รูปกับนาม เพราะธรรมชาติถูกสร้างให้มันเปลี่ยนแปลงสภาพด้วยการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป ตามกฎของไตรลักษณ์ คือ ความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เป็นต้น สำหรับปรัชญาการปกครองของนักปรัชญาตะวันตกให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องปรัชญาการปกครองเป็นหลักสำคัญ เช่น หลักการปกครองและเป็นผู้ปกครอง เน้นที่ความสงบสุขของประชาชนเป็นหลัก รูปแบบการปกครองแต่ละรูปนั้นไม่มีความเท่าเทียมกัน เพราะการบริหารของผู้ปกครองว่าจะปรับใช้ รูปแบบใดเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ส่วนทัศนะของ มาเคียวเวลลี คือ มนุษย์โดยธรรมชาติ มีความเห็นแก่ตัวเป็นพื้น เมื่อได้โอกาสต้องใช้เล่ห์เหลี่ยมทุกวิถีทาง จะด้วยวิธีการใด ๆ ก็ตาม เพราะมนุษย์มีความชั่วร้ายโดยสันดาน ที่เต็มไปด้วยตัณหา ความทะเยอทะยาน เพราะธรรมชาติสร้างมนุษย์มาเพื่อครอบครองสิ่งที่อยู่เหนือความถูกต้อง มาเคียวเวลลีได้รับฉายาจากการให้ทัศนะทางการเมืองแบบสิงโตและสุนัขจิ้งจอก เพราะมนุษย์มีความเห็นแก่ตัวโหดร้ายอยู่แล้ว ผู้ปกครองจึงนำรูปแบบของการปกครอง แบบสิงโตและสุนัขจิ้งจอกมาใช้ในการปกครอง การปกครองตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเน้น ธรรมชาติของมนุษย์เป็นสำคัญ อำนาจในการปกครอง รูปแบบการปกครอง จริยธรรมการปกครอง หลักธรรมสำหรับนักปกครองตามหลักพุทธะปรัชญา ผู้ปกครองต้องมีคุณธรรมในการปกครองตามแบบธรรมาธิปไตย กล่าวคือ ปกครองด้วยความถูกต้อง ความจริง มีศีลธรรม มีความยุติธรรม อำนวยประโยชน์และความสงบสุข แก่ผู้ใต้ปกครอง นอกจากนั้นในพระพุทธศาสนามีระบบการปกครองแบบสามัคคีธรรม ดังนั้นจะเห็นได้ในรัชวัชชี ของพวกลิฉนวิ ซึ่งเป็นระบบการปกครองที่นำไปปรับใช้ได้ทั้งทางโลกและทางธรรม ตามทัศนะของ พุทธทาสภิกขุ ที่เน้นว่ารูปแบบการปกครองจะดีหรือตกต่ำต้องขึ้นอยู่กับผู้ปกครองซึ่งตั้งอยู่ในธรรม คือ ปกครองอย่างถูกต้อง ดีงาม ยุติธรรม อาจารย์ปรีชา ช่างขวัญยืน กล่าวว่าปรัชญาการปกครอง ต้องประกอบด้วยรูปแบบที่ดี เหมือนปรัชญาการปกครองของพระพุทธเจ้านำหลักพระธรรมวินัยมาใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งทำให้การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปได้อย่างเหมาะสม^{๑๓๖}

^{๑๓๖} พระมหาอุบล จรธมโม, “การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาการปกครองในพุทธปรัชญาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุมะโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองในอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๒๑-๓๐ ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๘ มีพรรษาต่ำกว่า ๕ พรรษา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๓ มีตำแหน่งพระลูกวัดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๓ วุฒิการศึกษาทางธรรม ไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๘ วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๕ มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๘๑.๓ และ ๒) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล หลักที่ใช้ในการบริหารครั้งนั้น คือ พระธรรมวินัย พระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์โดยธรรมาธิปไตย กล่าวคือ ทรงแสดงธรรมและบัญญัติพระวินัย เพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพระพุทธานุสาปัจจุบันการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นไปตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ ข้อที่ ๕ ว่าด้วยเรื่องการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้แก่ หน้าที่การปกครองคณะสงฆ์ต้องถือเป็นฐานะหน้าที่ เพราะการที่คณะสงฆ์และการพระศาสนา หรือเพราะเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนามี ๖ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ๓) ระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองในอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๙๓ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองในอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับมากทุกข้อ และ ๔) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระภิกษุ ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองในอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พระภิกษุที่มีอายุ พรรษา ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ และวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองในอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน ส่วนพระภิกษุที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาทางสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองในอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และ ๓) ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองในอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า พระสงฆ์บางรูปไม่เข้าใจพระธรรมวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์ และผู้ปกครองขาดการเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณร มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางกฎระเบียบและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทาง การปกครอง เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ การอบรมพระ ภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและการอบรมในเรื่องพระธรรมวินัย จรรยา มารยาทในการปฏิบัติอันเกี่ยวเนื่องด้วยพิธีหรือแบบอย่างที่ดี และมีการดูแลพระสงฆ์ภายในวัดอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกันและเป็นธรรม รวมทั้งการยกย่องพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบในกิจวัตรอย่างสม่ำเสมอ^{๑๓๗}

^{๑๓๗} พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุมะโร), “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองในอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม)” จากผลการวิจัยพบว่า (๑) การปกครองคณะสงฆ์โดยใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม) พบว่า ๑) ด้านเมตตา พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม) ปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ด้วยความมีเมตตา พุ่มเทเสี่ยสละมีน้ำใจงาม มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความปรารถนาดีต่อสถาบันชาติ สถาบันพระพุทธศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ตลอดจนมีความเมตตาทุกโอกาสต่อคณะสงฆ์ผู้ได้บังคับบัญชาที่สนองกิจการงานของคณะสงฆ์ทุกด้านอย่างเป็นรูปธรรมมีประสิทธิภาพ โดยปรารถนาดีต่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก สร้างความสามัคคีปรองดองในหมู่คณะสงฆ์ได้เป็นอย่างดี ๒) ด้านกรุณา พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม) ปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ด้วยความกรุณาปราณีให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือ ให้โอกาสให้การส่งเสริม ให้การอบรม ชี้แนะแนวทางการปฏิบัติงานแก่ผู้ได้บังคับบัญชาอยู่เสมอ หมั่นคอยติดตามผลประเมินผลงานเสมอ ไม่ทอดทิ้งหน้าที่ ไม่ทอดทิ้งผู้ได้บังคับบัญชา ยามใดที่งานคณะสงฆ์ติดขัดมีปัญหาอุปสรรค ท่านจะกรุณาชี้แนะและช่วยแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคให้ด้วยความกรุณาปราณีเสมอ ๓) ด้านมุทิตา พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม) ปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ด้วยการสนับสนุนสร้างขวัญกำลังใจ จูงใจ ให้รางวัลแก่ผู้ได้บังคับบัญชาอย่างเหมาะสม และมีความยินดีกับผู้ได้บังคับบัญชาเมื่อประสบความสำเร็จก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ท่านเห็นผู้ได้บังคับบัญชาเปรียบเสมือนบุตรหลานญาติพี่น้องท่าน จึงมีมุทิตาจิตกับทุกคนอย่างเสมอภาค และ ๔) ด้านอุเบกขา พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม) ปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ด้วยความยุติธรรม เป็นกลางตามหลักพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ประกาศ มติมหาเถรสมาคม อย่างตรงไปตรงมา เว้นจากอคติ ไม่ลำเอียงและใช้อารมณ์ โดยท่านหมั่นประชุมชี้แจงตกลงทำความเข้าใจกับคณะสงฆ์ในเรื่องกิจการงานคณะสงฆ์ในทุก ๆ ด้าน และจะใช้มติสงฆ์เป็นข้อสรุปของคณะสงฆ์ในการปฏิบัติงานเสมอ และ (๒) การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน พบว่า ๑) ด้านเมตตา เจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับพึงมีกัลยาณจิตมีความปรารถนาดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนา ต่อบุคลากรของคณะสงฆ์เป็นหลักสำคัญ ตั้งแต่การมอบนโยบายและแผนงานในกิจการงานคณะสงฆ์ในทุก ๆ ด้าน ๒) ด้านกรุณา เจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ในทุกระดับต้องมีความกรุณาช่วยสงเคราะห์อนุเคราะห์ และพัฒนาในสิ่งที่ผู้ได้บังคับบัญชายังขาด เจ้าคณะผู้ปกครองต้องช่วยเติมให้เต็ม มีความกรุณาช่วยพัฒนาฝึกอบรม ชี้แนะแก่ผู้ได้บังคับบัญชาในหนทางที่ถูกต้องเหมาะสม ๓) ด้านมุทิตา เจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ในทุกระดับมีมุทิตาจิต มีความยินดีหวังดีต่อผู้ได้บังคับบัญชา และสนับสนุนส่งเสริมลูกคณะได้อย่างเหมาะสมกับผลงานด้วยการสร้างขวัญกำลังใจจูงใจและยินดีให้รางวัลเมื่อผู้ได้บังคับบัญชาประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน และ ๔) ด้านอุเบกขา เจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ในทุกระดับมีความยุติธรรม เที่ยงธรรม ตามหลักพระธรรมวินัย อันเป็นธรรมเนียมในการปกครองคณะสงฆ์ ในกรณีที่มีการรักษาความถูกต้อง ชอบธรรมตามหลักการและกฎเกณฑ์ ต้องเว้นจากอคติและรับรู้ รับฟัง วินิจพิจารณาวิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผลที่ถูกต้อง ไม่ใช่อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบธรรม^{๑๓๘}

^{๑๓๘} พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ, “การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม)”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

พระครูพิพัฒนจริยาภรณ์ (สาโชติ อาภาธโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า (๑) การปกครอง หรือ การควบคุมและส่งเสริมความเรียบร้อยดังมานี้ เป็นบทบาทหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ผู้ดำรงตำแหน่งทางการปกครอง ที่จะต้องดูแลพระภิกษุ สามเณร ตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องเรียบร้อยดังตามหลักพระธรรมวินัย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม และกฎหมายบ้านเมืองด้วย (๒) พระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีสถานะภายในวัดเป็นลูกวัด จำนวน ๒๐๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๗.๒๙ มีอายุ ๕๐-๖๐ ปี จำนวน ๗๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๖๖ มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา จำนวน ๗๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๔๗ มีวุฒิการศึกษาสามัญต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๐๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๐๒ และมีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นตรี ๖๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๗๘ (๒) ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๐ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ด้านการปกครอง อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๑ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีข้อที่อยู่ในระดับมาก ๒ ข้อ ได้แก่ การให้ความสำคัญในการระงับอธิกรณ์และวินิจฉัยปัญหาเพื่อยุติเหตุเรื่องราวหรือลงนิคหกรรมตามพระธรรมวินัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๑ และการตรวจเยี่ยมให้ความรู้ อบรม แนะนำผู้อยู่ในการปกครองให้ตั้งอยู่ในพระธรรมวินัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๘ ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ (๓) สถานภาพส่วนบุคคลในด้าน สถานะภายในวัด อายุ และพรรษา มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลในด้าน วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ (๔) ปัญหา อุปสรรค ด้านการปกครอง พบว่า ผู้ปกครองคณะสงฆ์ในแต่ละระดับชั้น ขาดการออกไปเยี่ยมเยียน ดูแล ให้คำปรึกษา บำรุงขวัญกำลังใจ แก่ผู้ใต้ปกครองในสังกัดของตน การปฏิบัติในปัจจุบันเป็นเพียงการรอคอยให้ผู้ใต้ปกครองประสบปัญหา แล้วจึงลงพื้นที่มาสะสางปัญหานั้นๆ ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาจึงไม่เข้าใจปัญหาโดยถ่องแท้ เนื่องจากขาดความเข้าใจในสถานการณ์ของพื้นที่นั้น ๆ กฎระเบียบภายในแต่ละวัด ออกโดยผู้ปกครองเพียงผู้เดียว ไม่มีการประชุม ปรึกษาหารือ ผู้ใต้ปกครอง การร่วมประชุมกันมีน้อย การประชุมเพื่อพบปะ ปรึกษาหารือ กิจการคณะสงฆ์มีน้อย ไม่เพียงพอ ไม่ทันกับสถานการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้น และ (๕) ข้อเสนอแนะด้านการปกครอง พบว่า ผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับชั้น ควรลงพื้นที่เพื่อดูแล ให้คำปรึกษา และบำรุงขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้ปกครองเป็นประจำ การออกกฎระเบียบภายใน นอกจากต้องเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยแล้ว ผู้ปกครองควรจัดประชุมโดยให้ผู้ใต้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการบัญญัติ กฎ ระเบียบ แสดงทัศนะ แล้วจึงตั้งโดยใช้มติในที่ประชุมและควรจัดประชุมคณะสงฆ์ในระดับอำเภอเป็นประจำทุกเดือน^{๑๓๙}

^{๑๓๙} พระครูพิพัฒนจริยาภรณ์ (สาโชติ อาภาธโร), “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุธมฺมปญฺโญ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักกติกุขอปรีหานิยธรรม ๗ ของคณะสงฆ์อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี” จากการสำรวจ และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์นั้น จากผลการวิจัยพบว่า การวิจัยแบ่งได้ออกเป็น ๓ ส่วน ส่วนแรกคือ ศึกษาความคิดเห็น ซึ่งผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักกติกุขอปรีหานิยธรรม ๗ ว่าอยู่ในระดับ “มาก” (๔.๓๐ จาก ๕) และพิจารณาผลแยกตามหัวข้อธรรมย่อยทั้ง ๗ ข้อก็พบว่า หัวข้อที่เกี่ยวกับการให้ความเคารพผู้อาวุโสกว่า และหัวข้อที่เกี่ยวกับการประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน ได้รับคะแนนความคิดเห็นในระดับ “มากที่สุด” (๔.๖๓ และ ๔.๖๐) นอกนั้นอีก ๕ หัวข้อย่อยแม้มีคะแนนไม่ค่อยต่างกัน แต่จัดอยู่ในระดับที่ “มาก” ทุกหัวข้อ โดยมีหัวข้อย่อยเกี่ยวกับการหมั่นประชุมเป็นเนืองนิตย์ และหัวข้อเกี่ยวกับการยินดีในเสนาสนะป่า มีคะแนนน้อยที่สุด (๓.๘๓ และ ๓.๘๘) ส่วนที่สองศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความคิดเห็น พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความแตกต่างของความคิดเห็นอย่างมีนัยสำคัญเด่นชัดคือ ปัจจัยด้านการศึกษาสามัญ (sig.= .30) ส่วนปัจจัยด้านการศึกษาทางธรรม(sig.=.014) และปัจจัยด้านพื้นที่การปกครอง (sig. = .01) แม้ผลทางสถิติจะระบุว่าส่งผลให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ แต่เนื่องจากการกระจุกตัวของกลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาสามัญถึงร้อยละ ๕๘.๒ อยู่ในพื้นที่ปกครองเดียวกันคือตำบลท่าขนุน เขต ๒ จึงทำให้ไม่สามารถสรุปได้ว่าเป็นเพราะทั้ง ๒ ปัจจัยส่งผลรวมกัน หรือเป็นเพราะปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงอย่างเดียวหรือไม่ ซึ่งต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป จึงจะสามารถสรุปได้ ส่วนปัจจัยด้านอายุ แม้มีผลต่อความคิดเห็นอย่างมีนัยสำคัญ (sig. = .001) แต่เมื่อพิจารณาดูว่าการกระจุกตัวของประชากรที่อายุ ๒๐-๓๐ ปี ในช่วงพรรษาไม่เกิน ๕ พรรษาอย่างมากผิดปกติ และเมื่อพิจารณาช่วงเวลาการเก็บข้อมูลที่อยู่ในช่วงเข้าพรรษา จึงอนุมานได้ว่า ช่วงเวลาดังกล่าวมีกลุ่มตรบวชมาใหม่เป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดกลุ่มพระใหม่ที่ยังไม่ค่อยได้ศึกษาเล่าเรียนธรรม มากกว่าในช่วงเวลาที่ไม่มีอยู่ในพรรษา จึงส่งผลให้พระบวชใหม่ ที่อยู่ในกลุ่มอายุ ๒๐-๓๐ ปีดังกล่าว มีความคิดเห็นที่แตกต่างจากพระเก่าที่ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ ๓๐- ๔๐ อย่างมีนัยสำคัญ (sig. = .001) จึงยังไม่อาจสรุปได้ว่าปัจจัยด้านอายุ มีผลต่อความคิดเห็น จนกว่าจะมีการศึกษาเพิ่มเติมในช่วงนอกพรรษา และส่วนที่สาม ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักกติกุขอปรีหานิยธรรม ๗ ของคณะสงฆ์อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี คือ ๑) ควรมีการประเมินผลการบริหารงานของพระสังฆาธิการ โดยให้คณะสงฆ์ นอกพื้นที่เป็นผู้ดำเนินการประเมินอย่างเป็นกลาง ๒) ควรจัดกิจกรรม สัมมนา อบรม เพื่อให้เกิดการพบปะกันระหว่างพระภิกษุ ๓) เจ้าอาวาสควรให้การสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลี และทางโลก แก่พระภิกษุ-สามเณร อย่างเต็มความสามารถ ๔) ส่งเสริมให้เจ้าอาวาสเปิดรับความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการวัด โดยนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาวัดให้มากขึ้น เป็นต้น ๕) ควรมีการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ระหว่างวัดและชุมชน ๖) ควรดูแล สอดส่องพระภิกษุ-สามเณร ภายในวัดอย่างทั่วถึง^{๑๔๐}

^{๑๔๐} พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุธมฺมปญฺโญ), “การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักกติกุขอปรีหานิยธรรม ๗ ของคณะสงฆ์อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล หลักที่ใช้ในการบริหารครั้งนั้น คือ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ทรงใช้ระบบการบริหารแบบพ่อปกครองลูกประกอบด้วยสันติวิธีธรรมหรือสามัคคีธรรม ให้สิทธิเสรีภาพเสมอกันไม่เลือกชนชั้นวรรณะ โดยอาศัยการนับอายุพรรษาในการนับระดับชั้นอาวุโส มีพระพุทเจ้าทรงเป็นประมุขสงฆ์ ทรงเป็นประธานในการตัดสินวินิจฉัยวางกรอบแนวการปกครองคณะสงฆ์ให้อยู่ในรูปแบบที่พระพุทธองค์ทรงกำหนดไว้ด้วยหลักพระธรรมวินัย ถึงแม้ว่ากาลเวลาจะล่วงเลยไปหลังจากพระพุทธองค์ปรินิพพานไปแล้ว คณะสงฆ์ในยุคอื่นๆ ก็ยังยึดถือหลักพระธรรมวินัยเป็นข้อบัญญัติเกณฑ์กำหนดตัดสิน ให้ดำเนินไปด้วยหลักประชาธิปไตยโดยยึดหลักเสียงข้างมากเป็นมติเอกฉันท์ กล่าวโดยรวมในสมัยพุทธกาลนั้นได้กำหนดรูปแบบและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ คือ การบวช พระธรรมวินัย การศึกษา และการเผยแผ่ ส่วนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ มีกระบวนการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี และการบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการบริหารไปสู่ความเจริญ และมี กฎหมายพระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ถือว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำ ในการบริหารคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติที่ดีงาม และเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม ปัจจุบันการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นไปตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ ข้อที่ ๕ ว่าด้วยเรื่อง การ ได้แก่ กิจการที่คณะสงฆ์จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระศาสนา หรือเพราะเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี ๖ ฝ่าย คือ การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๑ เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัญหาที่สำคัญได้แก่ พระสงฆ์บางรูปไม่เข้าใจพระธรรมวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์ และผู้ปกครองขาดการเปิดโอกาสให้พระภิกษุ สามเณร มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางกฎระเบียบและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทางปกครอง แนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ ควรมีการดูแลพระสงฆ์ภายในวัดอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกันและเป็นธรรม รวมทั้งมีการยกย่องและชมเชยพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบกิจวัตรอย่างสม่ำเสมอ^{๑๔๑}

^{๑๔๑} พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร), “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ๑) การปกครองเป็นการควบคุมและส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงาม ซึ่งเป็นในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณรในเขตปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติประกาศ และบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช นอกจากนี้ พระสังฆาธิการยังจะต้องทำหน้าที่ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคมกรรม การวินิจฉัยลงข้ออุทธรณ์คำสั่ง ตลอดจนการควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้เขตปกครองของตนชี้แจง แนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยพร้อมทั้งการตรวจตรา การประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน ๒) บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๐ และ ๓) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่า อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางบาลี และวุฒิการศึกษาทางสามัญ มีผลให้ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยทุกข้อที่ตั้งไว้ และ ๔) ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหา บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า ขาดพระที่มีความรู้ความสามารถในการให้ความรู้ในการปกครอง ผู้นำไม่ได้ให้ความสำคัญในด้านการปกครองอย่างเต็มที่แนวทางแก้ไข เลือกปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ขาดการเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด ผู้บริหารสั่งงานปฏิบัติการได้ไม่ค่อยสมบูรณ์ตามนโยบาย และขาดพระที่มีความรู้ความสามารถในการให้ความรู้ในการปกครอง แนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ ควรดูแลพระสงฆ์ให้ทั่วถึงและเสมอภาค ทั้งต้องสนับสนุนให้การศึกษากับพระภิกษุสงฆ์ในอำเภอนครชัยศรีเพื่อจะได้มีพระภิกษุสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นสรุปได้ว่า การปกครองไม่ว่าจะแบ่งออกเป็นรายด้านก็ด้านก็ตาม ซึ่งกล่าวโดยรวมแล้ว คือ การบริหารหมู่คณะ คือ การปกครองดูแล ตลอดทั้งแนะนำสั่งสอน อบรม พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ ที่มีที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัด ให้ประพฤติอยู่ในพระธรรมวินัย ตามกฎหมายของบ้านเมือง กฎข้อบังคับ ระเบียบคำสั่ง และการประกาศของมหาเถรสมาคม โดยกิจการด้านการปกครองนั้นถือว่าเป็น บทบาทภารกิจในการบริหารจัดการวัดด้านการปกครองในปัจจุบันนอกจากเจ้าอาวาสจะต้องคำนึงถึงพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมืองและกฎหมายคณะสงฆ์เป็นต้นแล้ว สิ่งที่สำคัญที่พึงตระหนัก คือความเจริญมั่นคงของวัด การพัฒนาวัดให้มีศักยภาพที่เอื้ออำนวยคุณประโยชน์ต่อประชาชน ชุมชนและสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกลไกการบริหารจัดการอย่างมีระเบียบและต้องการอย่างต่อเนื่อง^{๑๔๒}

^{๑๔๒} พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร), “บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

พระครูปลัดอาทิตย์ อดุลเวที ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการเขตปกครองภาค ๒” ผลวิจัยพบว่า การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ทรงใช้หลักการปกครองโดยสามัคคีธรรมเป็นที่ตั้ง ให้ความเสมอภาคในหมู่คณะ ทรงมอบหมายภาระหน้าที่ในการบริหารคณะสงฆ์แก่พระสาวกให้เหมาะสมกับฐานะตำแหน่งหน้าที่ที่ยกย่องตามฐานะ แต่พระพุทธองค์ก็ได้ทรงมอบความเป็นใหญ่ในการปกครองให้กับใคร นอกจากพระธรรมวินัยที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้แล้ว ภายหลังพุทธกาลการบริหารปกครองคณะสงฆ์ยังยึดพระธรรมวินัยเป็นหลัก แต่มีรูปแบบการบริหารปกครองที่สอดคล้องกับของฝ่ายบ้านเมืองในยุคสมัยนั้น ๆ ปัจจุบันนี้ การปกครองคณะสงฆ์ไทยนอกจากจะยึดหลักพระธรรมวินัยแล้ว ยังอิงอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และมติเถรสมาคม ในการสนับสนุนส่งเสริมการบริหารคณะสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยดีงามในหมู่คณะสงฆ์และป้องกันภัยอันตรายจากภายนอกที่จะเกิดขึ้นกับองค์กรคณะสงฆ์ ส่วนแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ ก็ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม เอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัย อิงอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และมติมหาเถรสมาคม เป็นแนวทางส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้าน วัด ราชการ และที่สำคัญคือ สามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารการจัดการปกครองคณะสงฆ์ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้ ๑) ด้านการปกครอง ส่งเสริมให้คณะสงฆ์มีส่วนร่วมในการบริหาร พัฒนาบุคลากรคณะสงฆ์ให้มีความรู้ในด้านต่างๆ ส่งเสริมคนดีมีความสามารถได้ทำงาน สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เข้มแข็ง ๒) ด้านการศึกษา ส่งเสริมพัฒนาให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ด้านปริยัติธรรม เป็นผู้นำสังคมด้านการศึกษา ๓) ด้านการเผยแผ่ ส่งเสริมผลิตบุคลากรให้เผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ซึ่งจากวิสัยทัศน์และแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมดังกล่าว ทำให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ มีความพึงพอใจต่อแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ ดังนี้ ๑) มีแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ผสมผสานแนวคิดที่เหมาะสมทั้งคฤหัสถ์และคหิณธรรม ๒) มีบุคลิกภาพและจริยาวัตรที่น่าเลื่อมใส อ่อนน้อมถ่อมตน มีความเป็นผู้นำน่าเคารพยำเกรงของผู้ใต้บังคับบัญชา และ ๓) มีทีมงานที่เข้มแข็ง สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลก่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญของคณะสงฆ์ต่อไป^{๑๔๓}

สรุปได้ว่า การปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบันได้นำพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย เป็นการบูรณาการหลักพุทธธรรมนำการปกครอง มีกฎหมายเป็นธรรมนูญ มีพระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย บทบัญญัติในบางมาตราต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป ให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบันคงถือตามพระธรรมวินัยเป็นหลัก ถึงแม้ว่าคณะสงฆ์จะมีความสัมพันธ์ระหว่างศาสนจักรกับอาณาจักร การพึ่งอำนาจของรัฐน่าจะเป็นการสร้าง ความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพระธรรมวินัยและความบริสุทธิ์แห่งพระศาสนา ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาไปตามนานาอารยประเทศ ถึงกระนั้น พระสงฆ์ก็ยังอยู่บนกรอบแห่งพระธรรมวินัยเดียวกัน นั่นเอง

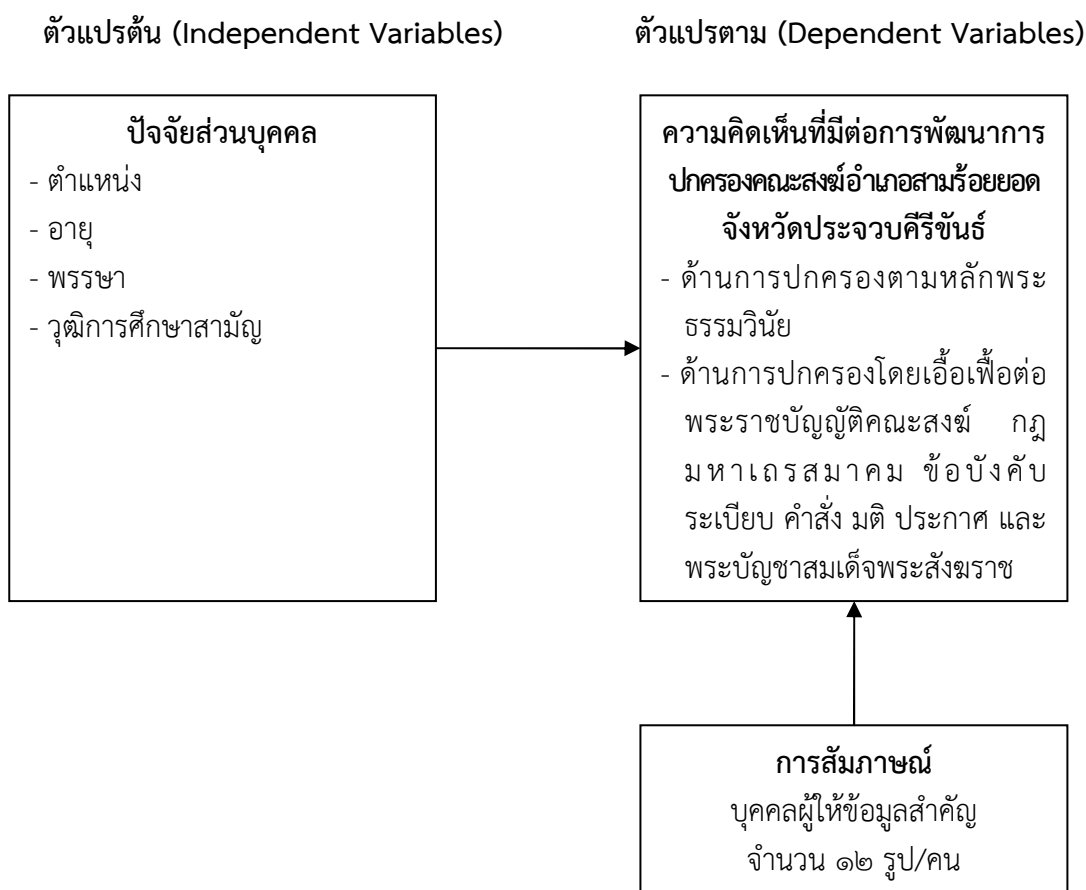
^{๑๔๓} พระครูปลัดอาทิตย์ อดุลเวที, “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการเขตปกครองภาค ๒”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” โดยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ที่ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง อายุ พรรษา และวุฒิการศึกษาสามัญของพระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถาม

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยผู้วิจัยสังเคราะห์จากแนวคิด/ทฤษฎีของ **พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีรปญโญ)**^{๑๔๔} ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย และ ๒) ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ดังแสดงในแผนภาพที่ ๑

แผนภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

^{๑๔๔} พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีรปญโญ), อธิบายกฎหมายมหาเถรสมาคม, หน้า อนุโมทนกถา.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” นี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

๑) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการรวบรวมข้อมูลวิจัยภาคสนาม (Field Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการจัดเก็บข้อมูลตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

๓.๒.๑ เชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการรวบรวมข้อมูลวิจัยภาคสนาม (Field Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

๑) ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน ๒๘๘ รูป^๑

^๑สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด, สถิติภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภาค ๑๕ พุทธศักราช ๒๕๖๐, (ประจวบคีรีขันธ์: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด, ๒๕๖๐), หน้า ๑-๒. (ถ่ายเอกสารเย็บเล่ม).

๒) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มมาจากราชการ โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)^๒ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน ๐.๐๕ หรือความเชื่อมั่นร้อยละ ๙๕ ดังนี้

สูตร	n	=	$\frac{N}{1 + N(e)^2}$
เมื่อ	n	คือ	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	คือ	ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย
	e	คือ	เปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง (0.05)
แทนค่า	n	=	$\frac{288}{1 + 288(0.05)^2}$
		=	167.44 หรือ 168 รูป

จากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยมีประชากรเป็นพระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน ๒๘๘ รูป จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๖๘ รูป จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยแบ่งประชากรออกเป็น ๔ กลุ่ม ตามสังกัดตำบลคณะสงฆ์ แล้วจึงแบ่งจำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ๑๖๘ รูป ออกเป็น ๔ กลุ่ม ตามสัดส่วน โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม ดังนี้^๓

สูตร	n_i	=	$\frac{N_i}{N} \times n$
เมื่อ	n_i	คือ	จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหน่วย
	N_i	คือ	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
	N	คือ	จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย
	n	คือ	จำนวนประชากรในแต่ละหน่วย

ตัวอย่าง การขนาดกลุ่มตัวอย่างจากพระสงฆ์ ตำบลไร่เก่า-ไร่ใหม่ จำนวน ๑๒๙ รูป ได้แก่

$$n_i = \frac{168}{288} \times 129$$

$$= 75.25 \text{ หรือ } 75 \text{ รูป}$$

จากนั้นจึงใช้การสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อสุ่มตัวอย่างจากพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ตามขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณ รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ ๓.๑

^๒ คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สถิติเบื้องต้นและการวิจัย: Basic Statistics and Research, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒๘.

^๓ กัลยา วานิชย์บัญชา, สถิติสำหรับงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๙.

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างพระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์
อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามสังกัดตำบลคณะสงฆ์

ที่	ตำบล	ประชากร (รูป)	กลุ่มตัวอย่าง (รูป)
๑	ตำบลไร่เก่า-ไร่ใหม่	๑๒๙	๗๕
๒	ตำบลศาลาล้อย	๔๗	๒๘
๓	ตำบลศิลาลอย	๓๘	๒๒
๔	ตำบลสามร้อยยอด	๗๔	๔๓
	รวม	๒๘๘	๑๖๘

๓.๒.๒ เชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จำนวน ๑๒ รูป/คน ประกอบด้วย

พระเทพสิทธิวิมล (เอียด สุนโต)	เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
พระราชรัตนวิสุทธิ (ชำนาญ เขมนนโท)	รองเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
พระศรีปริยัติเมธี (สงวน ปณณาสิริ)	เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
พระครูศรีธรรมมาภินันท์ (อภิเชก มุตตจิตโต)	เจ้าคณะตำบลศิลาลอย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
พระครูวิสุทธิธรรมานุรักษ์ (เฉลิม สุขีโว)	เจ้าคณะตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
พระครูสถิตกัลยาณคุณ (เทียน จิตเวโท)	เจ้าคณะตำบลศาลาล้อย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
พระครูกิตติญาณพิสุทธิ (สมชาย กิตติธนาโณ)	เจ้าอาวาสวัดไร่ใหม่ อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
พระมหาบุญกิต สุวณโณ	เลขานุการเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นายเสถียร เหล่าคนคำ	ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นายเกริกชัย ขาดีไทยไตรงรงค์	วัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นายสววย เปรมมล	ไวยาวัจกรวัดธรรมรังสี อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นางลำเพย ศิวีไล	กรรมการวัดหุบตาโคตร อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดังนี้

๓.๓.๑ เชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ และลักษณะของเครื่องมือ ดังนี้

๑) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางการกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการสร้างเครื่องมือการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๒ สร้างเครื่องมือการวิจัยตามกรอบแนวคิด โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นตอนที่ ๓ นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ ๔ นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

ขั้นตอนที่ ๕ ปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ ๖ จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

๒) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

๒.๑) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

๒.๒) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบตามลำดับ และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน ประกอบด้วย

พระสมุทรขันธ์โสภณ, ดร.

พระครูวิสุทธาจารย์, ดร.

อาจารย์ประจำหลักสูตร

พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

อาจารย์ประจำหลักสูตร

พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พระครูวาทีวรัณณ, ดร.

อาจารย์ประจำหลักสูตร

พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตฺโต, ดร.

อาจารย์ประจำหลักสูตร

พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ.ดร.

อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)^๔ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ ๑.๐๐

๓) การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับพระสงฆ์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน ๓๐ รูป เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๗๘๐๙ จากนั้นจึงได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย ตามลำดับ

๔) ลักษณะของเครื่องมือ

แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวม ๒ ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ดังนี้

๑) ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัยมีคำถามจำนวน ๑๕ ข้อ

๒) ด้านการปกครองโดยเอื้อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช มีคำถามจำนวน ๑๕ ข้อ

^๔เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๓-๒๔๔.

มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง ความคิดเห็น อยู่ในระดับ มากที่สุด

๔ หมายถึง ความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก

๓ หมายถึง ความคิดเห็น อยู่ในระดับ ปานกลาง

๒ หมายถึง ความคิดเห็น อยู่ในระดับ น้อย

๑ หมายถึง ความคิดเห็น อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

สำหรับในตอนที่ ๒ นี้มี การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์^๕ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายถึง ระดับความคิดเห็น มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายถึง ระดับความคิดเห็น มาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายถึง ระดับความคิดเห็น ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open Ended Question)

๓.๓.๒ เชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยนำไปใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวข้างต้น โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๔) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อนำมาวิเคราะห์

^๕ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธา การพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

๓.๔.๑ เชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการรวบรวมข้อมูลวิจัยภาคสนาม (Field Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง มีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑) ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการขออนุมัติหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) ผู้ศึกษาวิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปยังพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลทำการศึกษาวิจัย

๓) ผู้ศึกษาวิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองพร้อมผู้ช่วยการวิจัย

๓.๔.๒ เชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑) ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ คือ การเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่นัดสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก พร้อมเตรียมเอกสาร และศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง สมุดบันทึก และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

๒) ขั้นดำเนินการด้านเอกสาร คือ ผู้ศึกษาวิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปถึงผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย

๓) ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ การปฏิบัติการเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงไว้

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) ตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๓.๕.๑ เชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ได้จากแบบสอบถาม (Questionnaire) มีรายละเอียด ดังนี้

๑) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเลือกตอบ (Check List) สถิติวิจัยที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

๒) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) สถิติวิจัยที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance)

๓) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Question) วิเคราะห์เป็นความเรียงประกอบตาราง

๓.๕.๒ เชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ได้จากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีรายละเอียด ดังนี้

๑) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและมีความเชื่อมโยงกัน

๒) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” นี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการแปลความหมายข้อมูล ดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ t (t- distribution)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ F (F- distribution)
SS	แทน	ผลโดยรวมกำลังสอง (Sum of Square)
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมกำลังสอง (Mean Square)
Sig.	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Significances)
*	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕
**	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของพระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน ๑๖๘ รูป และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์จำนวน ๑๒ รูป/คน มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๔.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตาม ตำแหน่ง อายุ พรรษา และวุฒิการศึกษาสามัญ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n = ๑๖๘)		
ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑. ตำแหน่ง		
พระสังฆาธิการ	๓๐	๑๗.๘๖
พระภิกษุทั่วไป	๑๓๘	๘๒.๑๔
รวม	๑๖๘	๑๐๐.๐๐
๒. อายุ		
๒๐-๓๐ ปี	๓๖	๒๑.๔๓
๓๑-๔๐ ปี	๒๗	๑๖.๐๗
๔๑-๕๐ ปี	๓๔	๒๐.๒๔
๕๑-๖๐ ปี	๓๖	๒๑.๔๓
มากกว่า ๖๐ ปี	๓๕	๒๐.๘๓
รวม	๑๖๘	๑๐๐.๐๐
๓. พรรษา		
ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๕๔	๓๒.๑๔
๕-๑๐ พรรษา	๕๐	๒๙.๗๖
๑๑-๑๕ พรรษา	๑๒	๗.๑๔
๑๖-๒๐ พรรษา	๑๙	๑๑.๓๑
มากกว่า ๒๐ พรรษา	๓๓	๑๙.๖๔
รวม	๑๖๘	๑๐๐.๐๐
๔. วุฒิการศึกษาสามัญ		
ประถมศึกษา	๖๙	๔๑.๐๗
มัธยมศึกษาตอนต้น	๒๘	๑๖.๖๗
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	๔๒	๒๕.๐๐
ปริญญาตรี	๒๙	๑๗.๒๖
รวม	๑๖๘	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุทั่วไป จำนวน ๑๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๑๔ มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี และ ๕๑-๖๐ ปี จำนวน ๓๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๔๓ และมีวุฒิการศึกษาสามัญระดับ ประถมศึกษา จำนวน ๖๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๐๗

๔.๒ การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผลวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมและรายด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม

(n = ๑๖๘)

ด้าน	การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย	๔.๐๗	๐.๔๑๓	มาก
๒	ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช	๔.๐๖	๐.๔๐๓	มาก
ภาพรวม		๔.๐๗	๐.๓๘๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า พระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗ รองลงมาได้แก่ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๖ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย

(n = ๑๖๘)

ข้อ	ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีการยึดถือพระธรรมวินัยเป็นธรรมเนียมสูงสุดในการปกครอง	๔.๔๖	๐.๕๗๘	มาก
๒	มีการจัดให้พระภิกษุในปกครองลงอุโบสถกรรมฟังพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือน	๔.๐๕	๐.๗๖๘	มาก
๓	มีการจัดให้พระภิกษุ/สามเณรในปกครองทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็นตลอดทั้งปี	๔.๑๗	๐.๘๑๖	มาก
๔	มีการจัดประชุมพระภิกษุ/สามเณรในปกครองเพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย	๔.๐๙	๐.๗๐๘	มาก
๕	มีการสั่งสอนให้พระภิกษุ/สามเณรในปกครองนุ่งห่มให้เหมาะสมแก่สมณสาธูปตามหลักพระธรรมวินัย	๓.๘๘	๐.๘๖๐	มาก
๖	มีการสั่งสอนให้พระภิกษุ/สามเณรในปกครองให้ความเคารพกันตามลำดับพรรษา	๓.๙๖	๐.๗๙๖	มาก
๗	มีการสั่งสอนพระภิกษุ/สามเณรในปกครองปฏิบัติธรรมตามสมัยอันสมควร	๔.๐๖	๐.๘๓๑	มาก
๘	มีข้อบังคับกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะโดยไม่ขัดต่อหลักพระธรรมวินัย	๔.๑๑	๐.๘๓๖	มาก
๙	มีกระบวนการระงับอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นตามหลักพระธรรมวินัย	๔.๐๗	๐.๖๔๓	มาก
๑๐	มีกระบวนการวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้นแก่หมู่คณะโดยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย	๓.๙๘	๐.๗๓๔	มาก
๑๑	มีการลงนิคหกรรมหรือการลงโทษแก่พระภิกษุในปกครองโดยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย	๔.๑๕	๐.๗๘๑	มาก
๑๒	มีกระบวนการวินิจฉัยลงข้ออุทธรณ์โดยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย	๔.๑๔	๐.๗๔๕	มาก

ตารางที่ ๔.๓ (ต่อ)

(n = ๑๖๘)

ข้อ	ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑๓	มีการจัดระบบควบคุม ดูแล พระภิกษุ-สามเณรในปกครองให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด	๓.๙๘	๐.๘๓๐	มาก
๑๔	มีการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่พระภิกษุ/สามเณรในปกครองโดยธรรมตามสมควรแก่เหตุ	๓.๙๑	๐.๗๘๐	มาก
๑๕	มีการยึดถือพระธรรมวินัยเป็นหลักเกณฑ์ในการจัดระเบียบของหมู่สงฆ์โดยมุ่งหมายความสามัคคีของหมู่คณะเป็นสำคัญ	๔.๐๖	๐.๗๘๗	มาก
รวม		๔.๐๗	๐.๔๑๓	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า พระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ มีการยึดถือพระธรรมวินัยเป็นธรรมนุญสูงสุดในการปกครอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๙๖ รองลงมาได้แก่ ข้อ ๓ มีการจัดให้พระภิกษุ/สามเณรในปกครองทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็นตลอดทั้งปี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๗ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๕ มีการสั่งสอนให้พระภิกษุ/สามเณรในปกครองนุ่งห่มให้เหมาะสมแก่สมณสาธูปตามหลักพระธรรมวินัย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขต การปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ต่อการพัฒนาการ ปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดย เอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(n = ๑๖๘)

ข้อ	ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระ บัญชาสมเด็จพระสังฆราช	๔.๑๒	๐.๗๘๐	มาก
๒	มีการจัดประชุมพระภิกษุ/สามเณรเพื่อชี้แจงกฎ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชตาม วาระต่าง ๆ	๔.๐๒	๐.๗๙๓	มาก
๓	มีการควบคุมและส่งเสริมการดำเนินงานคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่ พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสา ธารณสงเคราะห์ให้เรียบร้อยดีงาม	๔.๑๒	๐.๖๙๙	มาก
๔	มีการออก กฎ ระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่ คณะโดยสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช	๓.๙๒	๐.๗๕๘	มาก
๕	มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎ ระเบียบในการอยู่ ร่วมกันเป็นหมู่คณะให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา	๔.๐๕	๐.๗๙๙	มาก
๖	มีการกำหนดบทลงโทษแก่ภิกษุได้ปกครองที่ฝ่าฝืน กฎ ระเบียบในการอยู่ร่วมกัน	๔.๐๕	๐.๘๑๐	มาก
๗	มีการตัดสินโทษแก่ภิกษุ/สามเณรได้ปกครองโดยไม่ ขัดต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระ บัญชาสมเด็จพระสังฆราช	๔.๑๘	๐.๗๙๒	มาก

ตารางที่ ๔.๔ (ต่อ)

ข้อ	ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๘	มีกระบวนการทำทัณฑ์บนหรือให้ขอมาโทษใน คราวที่บรรพชิตหรือคฤหัสถ์ประพฤติผิดคำสั่งที่สั่ง โดยชอบ	๔.๐๑	๐.๗๗๐	มาก
๙	มีการจัดการแก้ไขข้อขัดข้องของผู้ใต้บังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยชอบ	๔.๐๑	๐.๘๑๒	มาก
๑๐	มีการมอบหมายหน้าที่ในการจัดกิจกรรมศาสน สมบัติของวัดแก่วัดแก่วัดในปกครอง	๔.๑๔	๐.๗๙๙	มาก
๑๑	มีการอำนวยความสะดวกตามสมควรในการ บำเพ็ญกุศลแก่พุทธศาสนิกชน	๔.๐๔	๐.๗๖๙	มาก
๑๒	มีการตรวจการในเขตปกครองของตนโดยสม่ำเสมอ	๔.๐๙	๐.๘๓๒	มาก
๑๓	มีการประชุมคณะสงฆ์ประจำเดือนตามที่ผู้บัญชา เหนือตนจัดประชุมประจำอำเภอเนื่องนิตย	๔.๐๘	๐.๗๐๑	มาก
๑๔	มีกระบวนการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง มี ให้เกิดความเสียหายแก่การคณะสงฆ์และการพระ ศาสนา	๔.๐๑	๐.๖๙๒	มาก
๑๕	มีกระบวนการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ไม่ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันควร	๔.๑๓	๐.๘๐๑	มาก
รวม		๔.๐๖	๐.๔๐๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า พระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อย
ยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม
ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย
เท่ากับ ๔.๐๖

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑๐ มีการมอบหมายหน้าที่
ในการจัดกิจกรรมศาสนสมบัติของวัดแก่วัดแก่วัดในปกครอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๔ รองลงมา
ได้แก่ ข้อ ๑๕ มีกระบวนการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ไม่ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันควร อยู่
ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๓ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๔ มีการออก กฎ ระเบียบใน
การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะโดยสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ
คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ ตำแหน่ง อายุ พรรษา และวุฒิการศึกษา สามัญของพระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามสมมติฐานการวิจัย ทั้ง ๔ ข้อ ได้แก่

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอ สามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครอง คณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดลองตามค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) ในกรณีตัวแปรตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์
อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนา
การปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม
จำแนกตามตำแหน่ง

ตำแหน่ง	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
พระสังฆาธิการ	๓๐	๔.๐๔	๐.๓๐๕	มาก
พระภิกษุทั่วไป	๑๓๘	๔.๐๘	๐.๔๐๓	มาก
รวม	๑๖๘	๔.๐๗	๐.๓๘๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะ
สงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามตำแหน่ง อยู่ในระดับมาก มี
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗

ตารางที่ ๔.๖ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการ
ปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนก
ตามตำแหน่ง

ตำแหน่ง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
พระสังฆาธิการ	๓๐	๔.๐๔	๐.๓๐๕	-๐.๔๖๔	๐.๖๔๓
พระภิกษุทั่วไป	๑๓๘	๔.๐๘	๐.๔๐๓		

จากตารางที่ ๔.๖ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการ
พัฒนา การปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามตำแหน่ง

ตำแหน่ง	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
พระสังฆาธิการ	๓๐	๔.๐๘	๐.๓๖๖	มาก
พระภิกษุทั่วไป	๑๓๘	๔.๐๗	๐.๔๒๔	มาก
รวม	๑๖๘	๔.๐๗	๐.๔๑๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามตำแหน่ง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗

ตารางที่ ๔.๘ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามตำแหน่ง

ตำแหน่ง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
พระสังฆาธิการ	๓๐	๔.๐๘	๐.๓๖๖	๐.๑๔๐	๐.๘๘๙
พระภิกษุทั่วไป	๑๓๘	๔.๐๗	๐.๔๒๔		

จากตารางที่ ๔.๘ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา การปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามตำแหน่ง

ตำแหน่ง	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
พระสังฆาธิการ	๓๐	๔.๐๐	๐.๓๐๗	มาก
พระภิกษุทั่วไป	๑๓๘	๔.๐๘	๐.๔๒๐	มาก
รวม	๑๖๘	๔.๐๖	๐.๔๐๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามตำแหน่ง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๖

ตารางที่ ๔.๑๐ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามตำแหน่ง

ตำแหน่ง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
พระสังฆาธิการ	๓๐	๔.๐๐	๐.๓๐๗	-๑.๒๖๖	๐.๒๑๑
พระภิกษุทั่วไป	๑๓๘	๔.๐๘	๐.๔๒๐		

จากตารางที่ ๔.๑๐ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา การปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๒๐-๓๐ ปี	๓๖	๔.๓๐	๐.๔๘๙	มาก
๓๑-๔๐ ปี	๒๗	๔.๑๐	๐.๔๒๒	มาก
๔๑-๕๐ ปี	๓๔	๔.๐๑	๐.๓๑๕	มาก
๕๑-๖๐ ปี	๓๖	๓.๙๓	๐.๒๗๕	มาก
มากกว่า ๖๐ ปี	๓๕	๔.๐๑	๐.๓๐๒	มาก
รวม	๑๖๘	๔.๐๗	๐.๓๘๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗

ตารางที่ ๔.๑๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๒.๙๔๒	๔	๐.๗๓๕	๕.๔๔๓**	๐.๐๐๐
ภายในกลุ่ม	๒๒.๐๒๖	๑๖๓	๐.๑๓๕		
รวม	๒๔.๙๖๘	๑๖๗			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๒ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ดังนั้น จึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) ดังตารางที่ ๔.๑๓

ตารางที่ ๔.๑๓ การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์
อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ ด้วยวิธี
ผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ				
		๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑-๖๐ ปี	มากกว่า ๖๐ ปี
		๔.๓๐	๔.๑๐	๔.๐๑	๓.๙๓	๔.๐๑
๒๐-๓๐ ปี	๔.๓๐		๐.๒๐**	๐.๒๙**	๐.๓๗**	๐.๒๙**
๓๑-๔๐ ปี	๔.๑๐			๐.๐๙	๐.๑๗	๐.๐๙
๔๑-๕๐ ปี	๔.๐๑				๐.๐๘	๐.๐๐
๕๑-๖๐ ปี	๓.๙๓					-๐.๐๘
มากกว่า ๖๐ ปี	๔.๐๑					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๓ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม ในระดับมากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี, ๔๑-๕๐ ปี, ๕๑-๖๐ ปี และมากกว่า ๖๐ ปี อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๒๐-๓๐ ปี	๓๖	๔.๓๐	๐.๔๙๗	มาก
๓๑-๔๐ ปี	๒๗	๔.๑๓	๐.๔๗๒	มาก
๔๑-๕๐ ปี	๓๔	๔.๐๑	๐.๓๙๑	มาก
๕๑-๖๐ ปี	๓๖	๓.๙๖	๐.๓๐๓	มาก
มากกว่า ๖๐ ปี	๓๕	๓.๙๘	๐.๒๙๑	มาก
รวม	๑๖๘	๔.๐๗	๐.๔๑๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๔ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗

ตารางที่ ๔.๑๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๒.๘๖๒	๔	๐.๗๑๖	๔.๕๕๓**	๐.๐๐๒
ภายในกลุ่ม	๒๕.๖๑๖	๑๖๓	๐.๑๕๗		
รวม	๒๘.๔๗๘	๑๖๗			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๖ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ดังนั้น จึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) ดังตารางที่ ๔.๑๖

ตารางที่ ๔.๑๖ การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์
อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรม
วินัย จำแนกตามอายุ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant
Difference: LSD)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ				
		๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑-๖๐ ปี	มากกว่า ๖๐ ปี
		๔.๓๐	๔.๑๓	๔.๐๑	๓.๙๖	๓.๙๘
๒๐-๓๐ ปี	๔.๓๐		๐.๑๗	๐.๒๙*	๐.๓๔*	๐.๓๒*
๓๑-๔๐ ปี	๔.๑๓			๐.๑๒	๐.๑๗	๐.๑๕
๔๑-๕๐ ปี	๔.๐๑				๐.๐๕	๐.๐๓
๕๑-๖๐ ปี	๓.๙๖					-๐.๐๒
มากกว่า ๖๐ ปี	๓.๙๘					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๖ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการ
พัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลัก
พระธรรมวินัย ในระดับมากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี, ๕๑-๖๐ ปี และมากกว่า ๖๐ ปี อย่าง
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

ตารางที่ ๔.๑๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๒๐-๓๐ ปี	๓๖	๔.๓๑	๐.๕๐๕	มาก
๓๑-๔๐ ปี	๒๗	๔.๐๗	๐.๔๐๑	มาก
๔๑-๕๐ ปี	๓๔	๔.๐๑	๐.๓๐๕	มาก
๕๑-๖๐ ปี	๓๖	๓.๙๐	๐.๓๑๒	มาก
มากกว่า ๖๐ ปี	๓๕	๔.๐๔	๐.๓๕๘	มาก
รวม	๑๖๘	๔.๐๖	๐.๔๐๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๗ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๖

ตารางที่ ๔.๑๘ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๓.๑๘๙	๔	๐.๗๙๗	๕.๔๒๙**	๐.๐๐๐
ภายในกลุ่ม	๒๓.๙๓๕	๑๖๓	๐.๑๔๗		
รวม	๒๗.๑๒๔	๑๖๗			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๘ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ดังนั้น จึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) ดังตารางที่ ๔.๑๙

ตารางที่ ๔.๑๙ การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์
อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อ
พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ
และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามอายุ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด
(Least Significant Difference: LSD)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ				
		๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑-๖๐ ปี	มากกว่า ๖๐ ปี
		๔.๓๑	๔.๐๗	๔.๐๑	๓.๙๐	๔.๐๔
๒๐-๓๐ ปี	๔.๓๑		๐.๒๔**	๐.๓๐**	๐.๔๑**	๐.๒๗**
๓๑-๔๐ ปี	๔.๐๗			๐.๐๖	๐.๑๗	๐.๐๓
๔๑-๕๐ ปี	๔.๐๑				๐.๑๑	-๐.๐๓
๕๑-๖๐ ปี	๓.๙๐					-๐.๑๔
มากกว่า ๖๐ ปี	๔.๐๔					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๙ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ในระดับมากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี, ๔๑-๕๐ ปี, ๕๑-๖๐ ปี และมากกว่า ๖๐ ปี อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

**สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์
อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน**

ตารางที่ ๔.๒๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนา
การปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม
จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๕๔	๔.๑๘	๐.๔๔๗	มาก
๕-๑๐ พรรษา	๕๐	๔.๐๕	๐.๔๑๘	มาก
๑๑-๑๕ พรรษา	๑๒	๔.๐๓	๐.๑๙๓	มาก
๑๖-๒๐ พรรษา	๑๙	๓.๘๗	๐.๒๙๙	มาก
มากกว่า ๒๐ พรรษา	๓๓	๔.๐๔	๐.๒๖๖	มาก
รวม	๑๖๘	๔.๐๗	๐.๓๘๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๐ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครอง
คณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับ
มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗

ตารางที่ ๔.๒๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการ
ปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนก
ตามพรรษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๕๔๓	๔	๐.๓๘๖	๒.๖๘๕*	๐.๐๓๓
ภายในกลุ่ม	๒๓.๔๒๕	๑๖๓	๐.๑๔๔		
รวม	๒๔.๙๖๘	๑๖๗			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๑ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการ
พัฒนา การปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม แตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ดังนั้น จึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของ
ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) ดังตาราง
ที่ ๔.๒๒

ตารางที่ ๔.๒๒ การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์
อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามพรรษา ด้วย
วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

พรรษา	$\bar{X}$	พรรษา				
		ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๕-๑๐ พรรษา	๑๑-๑๕ พรรษา	๑๖-๒๐ พรรษา	มากกว่า ๒๐ พรรษา
		๔.๑๘	๔.๐๕	๔.๐๓	๓.๘๗	๔.๐๔
ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๔.๑๘		๐.๑๓	๐.๑๕	๐.๓๑*	๐.๓๑
๕-๑๐ พรรษา	๔.๐๕			๐.๐๒	๐.๑๘	๐.๐๑
๑๑-๑๕ พรรษา	๔.๐๓				๐.๑๖	-๐.๐๑
๑๖-๒๐ พรรษา	๓.๘๗					-๐.๑๗
มากกว่า ๒๐ พรรษา	๔.๐๔					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๒ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา มีความคิดเห็น
ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม ใน
ระดับมากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษา อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๕๔	๔.๑๙	๐.๔๖๔	มาก
๕-๑๐ พรรษา	๕๐	๔.๐๗	๐.๔๕๗	มาก
๑๑-๑๕ พรรษา	๑๒	๓.๙๖	๐.๒๔๗	มาก
๑๖-๒๐ พรรษา	๑๙	๓.๘๔	๐.๒๗๒	มาก
มากกว่า ๒๐ พรรษา	๓๓	๔.๐๖	๐.๓๐๓	มาก
รวม	๑๖๘	๔.๐๗	๐.๔๑๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๓ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗

ตารางที่ ๔.๒๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามพรรษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๘๙๑	๔	๐.๔๗๓	๒.๘๘๙*	๐.๐๒๔
ภายในกลุ่ม	๒๖.๕๘๗	๑๖๓	๐.๑๖๓		
รวม	๒๘.๔๗๘	๑๖๗			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๔ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา การปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ดังนั้น จึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) ดังตารางที่ ๔.๒๕

ตารางที่ ๔.๒๕ การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์
อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรม
วินัย จำแนกตามพรรษา ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant
Difference: LSD)

พรรษา	$\bar{X}$	พรรษา				
		ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๕-๑๐ พรรษา	๑๑-๑๕ พรรษา	๑๖-๒๐ พรรษา	มากกว่า ๒๐ พรรษา
		๔.๑๙	๔.๐๗	๓.๙๖	๓.๘๔	๔.๐๖
ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๔.๑๙		๐.๑๒	๐.๒๓	๐.๓๕*	๐.๑๓
๕-๑๐ พรรษา	๔.๐๗			๐.๑๑	๐.๒๓*	๐.๐๑
๑๑-๑๕ พรรษา	๓.๙๖				๐.๑๒	-๐.๑๐
๑๖-๒๐ พรรษา	๓.๘๔					-๐.๒๒
มากกว่า ๒๐ พรรษา	๔.๐๖					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๕ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา มีความคิดเห็น
ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตาม
หลักพระธรรมวินัย ในระดับมากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษา อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ ๐.๐๕

ขณะเดียวกัน พระสงฆ์ที่มีพรรษา ต่ำกว่า ๕-๑๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการ
ปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรม
วินัย ในระดับมากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษา อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๕๔	๔.๑๘	๐.๔๖๑	มาก
๕-๑๐ พรรษา	๕๐	๔.๐๒	๐.๔๑๑	มาก
๑๑-๑๕ พรรษา	๑๒	๔.๐๙	๐.๒๘๓	มาก
๑๖-๒๐ พรรษา	๑๙	๓.๙๐	๐.๓๕๓	มาก
มากกว่า ๒๐ พรรษา	๓๓	๔.๐๒	๐.๓๐๙	มาก
รวม	๑๖๘	๔.๐๖	๐.๔๐๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๖ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๖

ตารางที่ ๔.๒๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามพรรษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๔๑๘	๔	๐.๓๕๔	๒.๒๔๗	๐.๐๖๖
ภายในกลุ่ม	๒๕.๗๐๖	๑๖๓	๐.๑๕๘		
รวม	๒๗.๑๒๔	๑๖๗			

จากตารางที่ ๔.๒๗ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา การปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

วุฒิการศึกษาสามัญ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	๖๙	๔.๐๑	๐.๓๓๒	มาก
มัธยมศึกษาตอนต้น	๒๘	๔.๓๙	๐.๔๙๘	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	๔๒	๔.๐๓	๐.๓๗๖	มาก
ปริญญาตรี	๒๙	๓.๙๔	๐.๒๑๙	มาก
รวม	๑๖๘	๔.๐๗	๐.๓๘๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๘ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗

ตารางที่ ๔.๒๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๓.๖๒๓	๓	๑.๒๐๘	๙.๒๗๘**	๐.๐๐๐
ภายในกลุ่ม	๒๑.๓๔๕	๑๖๔	๐.๑๓๐		
รวม	๒๔.๙๖๘	๑๖๗			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๒๙ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา การปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ดังนั้น จึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) ดังตารางที่ ๔.๓๐

ตารางที่ ๔.๓๐ การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์
อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษา
สามัญ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

วุฒิการศึกษาสามัญ	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษาสามัญ			
		ประถม ศึกษา	มัธยม ศึกษา ตอนต้น	มัธยม ศึกษา ตอน ปลาย หรือ เทียบเท่า	ปริญญา ตรี
		๔.๐๑	๔.๓๙	๔.๐๓	๓.๙๔
ประถมศึกษา	๔.๐๑		-๐.๓๘**	๐.๐๒	๐.๐๗
มัธยมศึกษาตอนต้น	๔.๓๙			๐.๓๖**	๐.๔๕**
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	๔.๐๓				๐.๐๙
ปริญญาตรี	๓.๙๔				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๐ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาประถมศึกษา มีความ
คิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม
ในระดับน้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

ขณะเดียวกัน พระสงฆ์ที่มีวุฒิศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา
การปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม ในระดับมากกว่า
พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษา และมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ปริญญาตรี อย่างนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ ๐.๐๑

ตารางที่ ๔.๓๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

วุฒิการศึกษาสามัญ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	๖๙	๔.๐๐	๐.๓๔๑	มาก
มัธยมศึกษาตอนต้น	๒๘	๔.๔๐	๐.๕๒๓	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	๔๒	๔.๐๔	๐.๔๐๓	มาก
ปริญญาตรี	๒๙	๓.๙๗	๐.๓๒๒	มาก
รวม	๑๖๘	๔.๐๗	๐.๔๑๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๑ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗

ตารางที่ ๔.๓๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๓.๖๔๒	๓	๑.๒๑๔	๘.๐๑๗**	๐.๐๐๐
ภายในกลุ่ม	๒๔.๘๓๖	๑๖๔	๐.๑๕๑		
รวม	๒๘.๔๗๘	๑๖๗			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๓๒ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา การปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ดังนั้น จึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) ดังตารางที่ ๔.๓๓

ตารางที่ ๔.๓๓ การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์
อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรม
วินัย จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least
Significant Difference: LSD)

วุฒิการศึกษาสามัญ	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษาสามัญ			
		ประถม ศึกษา	มัธยม ศึกษา ตอนต้น	มัธยม ศึกษา ตอน ปลาย หรือ เทียบเท่า	ปริญญา ตรี
		๔.๐๐	๔.๔๐	๔.๐๔	๓.๙๗
ประถมศึกษา	๔.๐๐		-๐.๔๐**	-๐.๐๔	๐.๐๓
มัธยมศึกษาตอนต้น	๔.๔๐			๐.๓๖**	๐.๔๓**
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	๔.๐๔				๐.๐๗
ปริญญาตรี	๓.๙๗				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๓๓ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาประถมศึกษา มีความ
คิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการ
ปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ในระดับน้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น
อย่างน้อยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

ขณะเดียวกัน พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา
การปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระ
ธรรมวินัย ในระดับมากกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษา และมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า
ปริญญาตรี อย่างน้อยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

ตารางที่ ๔.๓๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

วุฒิการศึกษาสามัญ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	๖๙	๔.๐๓	๐.๓๗๑	มาก
มัธยมศึกษาตอนต้น	๒๘	๔.๓๘	๐.๕๐๑	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	๔๒	๔.๐๓	๐.๓๙๒	มาก
ปริญญาตรี	๒๙	๓.๙๐	๐.๑๘๔	มาก
รวม	๑๖๘	๔.๐๖	๐.๔๐๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๔ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๖

ตารางที่ ๔.๓๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๓.๗๑๒	๓	๑.๒๓๗	๘.๖๖๘**	๐.๐๐๐
ภายในกลุ่ม	๒๓.๔๑๒	๑๖๔	๐.๑๔๓		
รวม	๒๗.๑๒๔	๑๖๗			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๓๕ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา การปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ดังนั้น จึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) ดังตารางที่ ๔.๓๖

ตารางที่ ๔.๓๖ การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอสามร้อยยอต จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ ด้วยวิธีผลต่าง นัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

วุฒิการศึกษาสามัญ	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษาสามัญ			
		ประถม ศึกษา	มัธยม ศึกษาตอนต้น	มัธยม ศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	ปริญญาตรี
		๔.๐๓	๔.๓๘	๔.๐๓	๓.๙๐
ประถมศึกษา	๔.๐๓		-๐.๓๕**	๐.๐๐	๐.๑๓
มัธยมศึกษาตอนต้น	๔.๓๘			๐.๓๕**	๐.๔๘**
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	๔.๐๓				๐.๑๓
ปริญญาตรี	๓.๙๐				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๓๖ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาประถมศึกษา มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอต จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ในระดับน้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

ขณะเดียวกัน พระสงฆ์ที่มีวุฒิศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอต จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ในระดับมากกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษา และมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ปริญญาตรี อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

ตารางที่ ๔.๓๗ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ตามสมมติฐานที่ ๑-๔

สมมติฐาน	t	F	Sig.	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน	-๐.๔๖๔	-	๐.๖๔๓	-	✓
สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน	-	๕.๔๔๓**	๐.๐๐๐	✓	-
สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน	-	๒.๖๘๕*	๐.๐๓๓	✓	-
สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน	-	๙.๒๗๘**	๐.๐๐๐	✓	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๓๗ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ อายุ และวุฒิการศึกษาสามัญ มีผลให้มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ และปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ พรรษา มีผลให้มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด (Open-Ended) วิเคราะห์เป็นความเรียงประกอบตาราง ดังนี้

๔.๔.๑ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๓๘ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. พระภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่บางรูป ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการประพฤติตนให้เหมาะสมตามหลักพระธรรมวินัย	๑. ควรให้ความสำคัญกับการอบรมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการประพฤติตนให้เหมาะสมตามหลักพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัดแก่พระภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่
๒. กฎระเบียบภายในบางวัด ออกโดยผู้ปกครองเพียงผู้เดียว ขาดการประชุมปรึกษาหารือผู้ได้ปกครอง	๒. การออกกฎ ระเบียบภายในวัด นอกจากต้องเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยแล้ว ควรจัดประชุมโดยให้ผู้ได้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการบัญญัติ กฎ ระเบียบ แสดงทัศนะ แล้วจึงตั้งโดยใช้มติในที่ประชุมนั้น

**๔.๔.๒ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม
ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช**

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๓๙ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. การร่วมประชุมกันทั้งในระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับวัด เพื่อพบปะ ปรีกษาหารือกิจการคณะสงฆ์มีน้อย ไม่เพียงพอ ไม่ทันกับสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน	๑. ควรจัดประชุมคณะสงฆ์ร่วมกันทั้งในระดับอำเภอตำบล และในระดับวัด เป็นประจำทุกเดือน
๒. พระสังฆาธิการบางรูปขาดประสิทธิภาพการทำงาน และขาดกำลังใจในการปฏิบัติงาน	๒. ผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับชั้น ควรลงพื้นที่เพื่อดูแล ให้คำปรึกษา และบำรุงขวัญกำลังใจแก่ผู้ได้ปกครองเป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสังฆาธิการผู้มีประสิทธิภาพการทำงานน้อย

๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ (Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๑๒ รูป/คน ดังนี้

พระเทพสิทธิวิมล (เอียด สุนโตะ)	เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
พระราชรัตนวิสุทธิ (ชำนาญ เขมนนโท)	รองเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
พระศรีปริยัติเมธี (สงวน ปณณาสิริ)	เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
พระครูศรีธรรมมาภินันท์ (อภิเชษ มุฑิตจิตโต)	เจ้าคณะตำบลศิลาลอย
	อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
พระครูวิสุทธิธรรมานุรักษ์ (เฉลิม สุขีโว)	เจ้าคณะตำบลสามร้อยยอด
	อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
พระครูสถิตกัลยาณคุณ (เทียน จิตเวโท)	เจ้าคณะตำบลศาลาล้อย
	อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
พระครูกิตติญาณพิสุทธิ (สมชาย กิตติธนาโณ)	เจ้าอาวาสวัดไร่ไหม
	อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
พระมหาบุญกิต สุวณโณ	เลขานุการเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด
	อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นายเสถียร เหล่าคนคำ	ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา
	จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นายเกริกชัย ชชาติไทยไตรรงค์	วัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นายสววย เปรมมล	ไวยาวัจกรวัดธรรมรังสี
	อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นางลำเพย ศิวีไล	กรรมการวัดหุบตาโคตร
	อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๑๒ รูป/คน เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เกี่ยวกับการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีรายละเอียดดังนี้

๔.๕.๑ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย

การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีนโยบายการพัฒนาการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย โดยให้ความรู้และแนวทางการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดแก่พระทุกรูปในเขตการปกครอง มีการประชุมประจำเดือน โดยหมุนเวียนไปตามตำบลต่าง ๆ อย่างครบถ้วน^๑ เรียกประชุมเพื่อระงับอธิกรณ์^๒ แนวทางในการพัฒนา คือ ให้ข้อมูลและการนัดประชุม^๓

แนวทางการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอดนั้น มีนโยบายการพัฒนาการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ตามระเบียบข้อบังคับ โดยการให้ความรู้และอธิบายให้เข้าใจ ตามหลักการ ตามระเบียบ ตามกฎหมายเถรสมาคม มีการออกตรวจเยี่ยมแต่ละตำบล ตามวัดและแนะนำให้ความรู้โดยตลอด^๔ เมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้นควรประชุมสงฆ์ในเขตปกครอง ตัดสินอธิกรณ์ไปตามพระธรรมวินัย ไม่ถือแกออคติ ผิดว่าไปตามผิด ถูกว่าไปตามถูก ไม่เห็นแก่บุคคลใด หมู่คณะใด^๕

แนวทางการพัฒนา คือ การมีประชุมพระสังฆาธิการ คือ เจ้าอาวาส และพระภิกษุทุกวัดในสังกัด เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย^๖ มีการประชุมเพื่อให้พระในปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด ได้รับข้อมูลอย่างถูกต้อง^๗ แนวทางพัฒนา คือ นิมนต์พระสงฆ์ในเขตปกครองมาประชุม มีการทำหนังสือรับทราบ^๘ เมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้น ต้องตัดสินอธิกรณ์ไปตามพระธรรมวินัย^๙ ต้องมีการประชุมเพื่อให้ทุกวัดได้เข้าใจและปฏิบัติถูกต้อง^{๑๐} ให้พระเณรในวัดสวดมนต์ ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็นทุกวัน^{๑๑} เจ้าอาวาสต้องจัดระบบควบคุม ดูแล พระภิกษุสามเณรให้เคร่งครัดในศีล^{๑๒}

^๑สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิวิมล (เอียด สุทนต์), เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๒สัมภาษณ์ พระราชรัตนวิสุทธิ (ชำนาญ เขมนนโท), รองเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๓สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติเมธี (สงวน ปณณาสิริ), เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๔สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมมานันท์ (อภิเชก มุตตจิตโต), เจ้าคณะตำบลศีลาลอย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^๕สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิธรรมานุรักษ์ (เฉลิม สุขีโว), เจ้าคณะตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^๖สัมภาษณ์ พระครูสถิตกัลยาณคุณ (เทียน จิตเวโท), เจ้าคณะตำบลศาลาลัย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^๗สัมภาษณ์ พระครูกิตติญาณพิสุทธิ (สมชาย กิตติธาวโณ), เจ้าอาวาสวัดไร่ใหม่ อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^๘สัมภาษณ์ พระมหาบุญกิต สุวณโณ, เลขานุการเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^๙สัมภาษณ์ นายเสถียร เหล่าคนคำ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐}สัมภาษณ์ นายเกริกชัย ขาดีไทยไตรรงค์, วัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑}สัมภาษณ์ นายสว ย เปรมมณ, ไวยาวัจกรวัดธรรมรังสี อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๒}สัมภาษณ์ นางลำเพย ศิวิไล, กรรมการวัดหุบตาโคตร อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

๔.๕.๒ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ต้องให้ความรู้โดยจัดประชุมเป็นวาระการประชุมในทุกเดือน^{๑๓} ให้หมั่นประชุม เพื่อให้ทุกวัดทราบข้อมูลที่ต้องการ และปฏิบัติตามคำสั่ง^{๑๔}

แนวทางการพัฒนาต้องเริ่มที่ การหมั่นประชุมเป็นเบื้องต้น^{๑๕} ออกตรวจเยี่ยมตามตำบลตามวัด เพื่อให้นโยบายการพัฒนาการศึกษา การปฏิบัติตามกฎระเบียบ^{๑๖} ประชุมปรึกษาหารือ ชี้แจงกฎระเบียบต่าง ๆ ตามมติมหาเถรสมาคมโดยชอบธรรม^{๑๗} เรียกประชุม มีการติดตามผลการมีการให้พระทุกรูปได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง^{๑๘}

แนวทางการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอดนั้น ต้องมีการจัดประชุมพระภิกษุเณรเพื่อชี้แจงให้เอื้อเพื่อต่อ พ.ร.บ.คณะสงฆ์ โดยมีการชี้แจงเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ตรงกัน^{๑๙} หมั่นประชุมปรึกษาหารือหรือชี้แจงกฎระเบียบต่าง ๆ^{๒๐} ควรถวายความรู้ให้แก่พระสงฆ์ทุกระดับในเขตปกครอง^{๒๑} ใช้หลักธรรมาภิบาลในการปกครอง^{๒๒} มีการประชุมติดตามปัญหาเพื่อการแก้ไข^{๒๓}

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิวิมล (เอียด สุหนโต), เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระราชรัตนวิสุทธิ (ชำนานู เชนนนโท), รองเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติเมธี (สงวน ปณณาสิริ), เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมมาภินันท์ (อภิเชก มุตตจิตโต), เจ้าคณะตำบลศีลาลอย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิธรรมานุรักษ์ (เฉลิม สุชีโว), เจ้าคณะตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระครูสถิตกัลยาณคุณ (เทียน จิตเวโท), เจ้าคณะตำบลศาลาล้อย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระครูกิตติญาณพิสุทธิ (สมชาย กิตติธาวโน), เจ้าอาวาสวัดไร่ใหม่ อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระมหาบุญกิต สุวณโณ, เลขานุการเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายเสถียร เหล่าคนคำ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

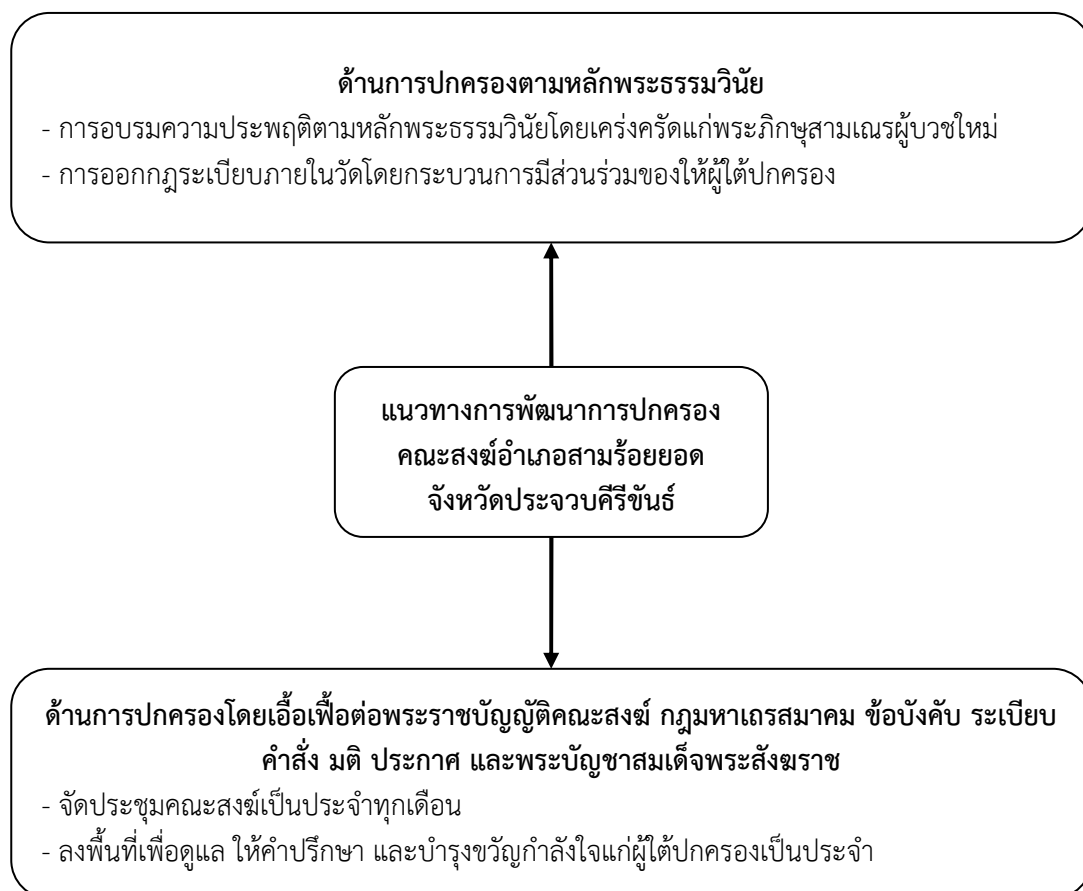
^{๒๒} สัมภาษณ์ นายเกริกชัย ขาดีไทยไตรรงค์, วัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายสว ยเปรมม, ไวยาวัจกรวัดธรรมรังสี อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นางลำเพย ศิวิไล, กรรมการวัดหุบตาโคตร อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย (Body of Knowledge) ดังแสดงในแผนภาพที่ ๔.๑

แผนภาพที่ ๔.๑ แนวทางการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์^{๒๕}

จากแผนภาพที่ ๔.๑ แสดงให้เห็นการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามรายด้านของการวิจัย ทั้ง ๒ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย

แนวทางการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย มีดังนี้

^{๒๕} จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัย.

๑.๑ การอบรมความประพฤติตามหลักพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัดแก่พระภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับการอบรมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการประพฤติตนให้เหมาะสมตามหลักพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัดแก่พระภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่

๑.๒ การออกกฎระเบียบภายในวัดโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของให้ผู้ใต้ปกครอง ได้แก่ การออกกฎ ระเบียบภายในวัด นอกจากต้องเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยแล้ว ควรจัดประชุมโดยให้ผู้ใต้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการบัญญัติ กฎ ระเบียบ แสดงทัศนะ แล้วจึงตั้งโดยใช้มติในที่ประชุม

๒) ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

แนวทางการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช มีดังนี้

๒.๑) จัดประชุมคณะสงฆ์เป็นประจำทุกเดือน ได้แก่ การจัดประชุมคณะสงฆ์ร่วมกันทั้งในระดับอำเภอตำบล และในระดับวัด เป็นประจำทุกเดือน

๒.๒) ลงพื้นที่เพื่อดูแล ให้คำปรึกษา และบำรุงขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้ปกครองเป็นประจำ ได้แก่ ผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับชั้นลงพื้นที่เพื่อดูแล ให้คำปรึกษา และบำรุงขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้ปกครองเป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสังฆาธิการผู้มีประสบการณ์การทำงานน้อย

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (๒) เปรียบเทียบความเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (๓) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากพระสงฆ์ในอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน ๑๖๘ รูป โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิดและปลายเปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดลองตามค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) ในกรณีตัวแปรตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๒ รูป/คน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๕.๑ สรุป

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุป

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” สรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุทั่วไป จำนวน ๑๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๑๔ มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี และ ๕๑-๖๐ ปี จำนวน ๓๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๔๓ และมีวุฒิการศึกษาสามัญระดับ ประถมศึกษา จำนวน ๖๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๐๗

๕.๑.๒ การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้

(๑) ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย

พระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ มีการยึดถือพระธรรมวินัยเป็นธรรมเนียมสูงสุดในการปกครองอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๖ รองลงมาได้แก่ ข้อ ๓ มีการจัดให้พระภิกษุ/สามเณรในปกครองทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็นตลอดทั้งปี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๗ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๕ มีการสั่งสอนให้พระภิกษุ/สามเณรในปกครองนุ่งห่มให้เหมาะสมแก่สมณสาธูปตามหลักพระธรรมวินัย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘

(๒) ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

พระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑๐ มีการมอบหมายหน้าที่ในการจัดกิจกรรมศาสนสมบัติของวัดแก่ภิกษุในปกครอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๔ รองลงมาได้แก่ ข้อ ๑๕ มีกระบวนการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ไม่ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันควร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๓ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๔ มีการออก กฎ ระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะโดยสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ ตำแหน่ง อายุ พรรษา และวุฒิการศึกษาสามัญของพระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า อายุ และวุฒิการศึกษาสามัญ มีผลให้ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ และพรรษามีผลให้ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

๕.๑.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามรายด้านของการวิจัย พบว่า

(๑) ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย

ปัญหา อุปสรรค

๑) พระภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่บางรูป ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการประพฤติตนให้เหมาะสมตามหลักพระธรรมวินัย

๒) กฎระเบียบภายในบางวัด ออกโดยผู้ปกครองเพียงผู้เดียว ขาดการประชุมปรึกษาหารือผู้ใต้ปกครอง

ข้อเสนอแนะ

๑) ควรให้ความสำคัญกับการอบรมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการประพฤติตนให้เหมาะสมตามหลักพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัดแก่พระภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่

๒) การออกกฎ ระเบียบภายในวัด นอกจากต้องเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยแล้ว ควรจัดประชุมโดยให้ผู้ใต้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการบัญญัติ กฎ ระเบียบ แสดงทัศนะ แล้วจึงตั้งโดยผู้มีมติในที่ประชุม

(๒) ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

ปัญหา อุปสรรค

๑) การร่วมประชุมกันทั้งในระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับวัด เพื่อพบปะปรึกษาหารือ กิจกรรมคณะสงฆ์มีน้อย ไม่เพียงพอ ไม่ทันกับสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

๒) พระสังฆาธิการบางรูปขาดประสบการณ์การทำงานและขาดกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

๑) ควรจัดประชุมคณะสงฆ์ร่วมกันทั้งในระดับอำเภอตำบล และในระดับวัด เป็นประจำทุกเดือน

๒) ผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับชั้น ควรลงพื้นที่เพื่อดูแล ให้คำปรึกษา และบำรุงขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้ปกครองเป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสังฆาธิการผู้มีประสบการณ์การทำงานน้อย

๕.๒ อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” มีประเด็นสำคัญซึ่งอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๑ การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดำเนินการปกครองตามทัศนะของพระพุทธเจ้าที่ทรงยกย่องการปกครองโดยธรรม หรือธรรมาธิปไตย ซึ่งมีความหมายว่า ยึดธรรมเป็นใหญ่ ได้แก่ ยึดถือความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผลและหลักการ กฎ กติกาที่ชอบธรรม เป็นบรรทัดฐาน เคารพธรรม เชิดชูธรรม นิยมธรรม และตั้งตนอยู่ในธรรม หรือตั้งตนในธรรมะสำหรับ ผู้ปกครองที่ดี โดยในทางพระพุทธศาสนามีหลากหลายหลักธรรม อาทิเช่น หลักทศพิธราชธรรม เป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่งของผู้ปกครองบ้านเมืองในทุกระดับชั้น ไม่เฉพาะเจาะจงอยู่แต่พระมหากษัตริย์ เท่านั้น, หลักสังคหวัตถุธรรม เป็นหลักธรรมสำหรับไว้ผูกใจผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานไว้ได้ และพรหมวิหารธรรมหรือคุณธรรมเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่ที่มีต่อผู้น้อยหรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา โดยให้รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ก็จะยังความน่ายกย่องนับถือ เลื่อมใสศรัทธา ให้เกิดแก่หมู่ชนทุกฝ่ายได้ ฯลฯ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับที่ พระอุเทน ปริมุตโต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอพะเยา จังหวัดนครสวรรค์” จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอพะเยา จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความเป็นผู้รู้จักตน ด้านความเป็นผู้รู้จักตน ด้านความเป็นผู้รู้จักประมาณ ด้านความเป็นผู้รู้จักบริษัท ด้านความเป็นผู้รู้จักเหตุ และด้านความเป็นผู้รู้จักผล ตามลำดับ^๑ และสอดคล้องกับที่ พระมหาตัง มหิสสโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวិเคราะห์หลักจริยศาสตร์ด้านการปกครองของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท” จากผลการวิจัยพบว่า หลักจริยศาสตร์ด้านการปกครองที่ปรากฏในพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นหลักการปกครองเกี่ยวกับความประพฤติของมนุษย์ซึ่งเป็นผู้ตัดสินความถูกต้อง ข้อสำคัญการปกครองจึงอยู่ที่ความเป็นมนุษย์ เพราะมนุษย์มีองค์ประกอบทางร่างกาย และจิตใจ ในการตัดสินความถูกต้อง ดีชั่ว ซึ่งถือเป็นหลักการปกครองตามหลักพระพุทธศาสนาที่อาศัยหลักธรรมในพัฒนาทางสังคมเพื่อให้เกิดความสงบสุข ได้แก่ หลักทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร ราชสังคหวัตถุ ๔ พรหมวิหาร ๔ อธิปไตย ๓ อปรินิยธรรม ๗ และสัพปุริสธรรม ๗ เป็นต้น^๒

^๑พระอุเทน ปริมุตโต, “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอพะเยา จังหวัดนครสวรรค์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^๒พระมหาตัง มหิสสโร (ทองหล่อ), “การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ด้านการปกครองของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

(๑) ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย

การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ มีการยึดถือพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญสูงสุดในการปกครอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๖ แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดำเนินการปกครองโดยยึดถือพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเพื่อเป็นระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ กรอบแนวทางสำหรับประพฤติปฏิบัติในสังคมสงฆ์ เพื่อความเรียบร้อยดีงามเป็นแบบแผนอย่างเดียวกันสำหรับการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับที่นายนครินทร์ แก้วโชติรุ่ง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก” จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการปกครองของคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเป็นรูปแบบการปกครองเฉพาะตน มีพัฒนาการมาตามลำดับและดำเนินไปภายใต้พระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงและบัญญัติไว้แล้ว ในช่วงต้นพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงปกครองด้วยพระองค์เองในฐานะที่ทรงเป็นพระธรรมราชา ด้วยอำนาจแห่งธรรมที่พระองค์ตรัสรู้แล้วนั่นเอง แต่ต่อมาจะมอบอำนาจในบางเรื่องให้แก่พระสงฆ์สาวก แต่ภายหลังเมื่อมีพระสงฆ์สาวกเพิ่มจำนวนมากขึ้น ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องวางระเบียบแบบแผนหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ จึงต้องทรงบัญญัติสิกขาบทคือพระวินัยขึ้นสำหรับสังคมสงฆ์ และในที่สุดก็ทรงกระจายอำนาจไปให้แก่สงฆ์ โดยให้สงฆ์นั้นเป็นใหญ่ในการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญ ทั้งสังฆกรรมและการตัดสินอธิกรณ์ต่าง ๆ ภายใต้พระธรรมวินัยอันพระองค์ทรงแสดงและบัญญัติไว้แล้ว นั่นเอง แต่ในระดับส่วนบุคคลทรงมอบอำนาจการปกครองให้แก่ภิกษุและอาจารย์ชั้นอีกระดับหนึ่ง เพื่อให้คอยดูแลอบรมสั่งสอนสัทธิวิหาริกและอันเตวาสิกของตนเองอย่างใกล้ชิด เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ ด้วยเหตุดังกล่าว รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในบางกรณีจึงใช้อำนาจของสงฆ์ดำเนินการ เช่น การบรรพชาอุปสมบท การตัดสินอธิกรณ์ เป็นต้น ดังนั้นรูปแบบการปกครองของคณะสงฆ์จึงมีรูปแบบเฉพาะตน ตามที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวางระเบียบแบบแผนไว้ให้ดำเนินไปภายใต้ธรรมและวินัยที่ทรงแสดงและบัญญัติไว้แล้วนั่นเอง” และสอดคล้องกับที่ พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล หลักที่ใช้ในการบริหารครั้งนั้น คือ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ทรงใช้ระบบการบริหารแบบพอปกครองลูกประกอบด้วยสันติวิธีธรรมหรือสามัคคีธรรม ให้สิทธิเสรีภาพเสมอกันไม่เลือกชนชั้นวรรณะ โดยอาศัยการนับอายุพรรษาในการนับระดับชั้นอาวุโส มีพระพุทธเจ้าทรงเป็นประมุขสงฆ์ ทรงเป็นประธานในการตัดสินวินิจฉัยวางกรอบแนวทางการปกครองคณะสงฆ์ให้อยู่ในรูปแบบที่พระองค์ทรงกำหนดไว้ด้วยหลักพระธรรมวินัย^๕

^๕นายนครินทร์ แก้วโชติรุ่ง, “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^๕พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร), “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

(๒) ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑๐ มีการมอบหมายหน้าที่ในการจัดกิจกรรมศาสนสมบัติของวัดแก่ภิกษุในปกครอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๔ แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดำเนินการปกครองโดยนำพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช มาบูรณาการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือเกื้อกูลพระธรรมวินัย ให้สอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งถือเป็นพระสังฆาธิการที่มีความสำคัญและใกล้ชิดกับประชาชนอย่างมากซึ่งต้องหน้าที่ในการบำรุงรักษาวัด เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ทั้งยังต้องคอยอำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศลตามที่สมควร ฯลฯ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับที่ พระครูปลัดอาทิตย์ อดตเวที ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการเขตปกครองภาค ๒” จากผลวิจัยพบว่า ปัจจุบันนี้ การปกครองคณะสงฆ์ไทยนอกจากจะยึดหลักพระธรรมวินัยแล้ว ยังอิงอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และมติมหาเถรสมาคม ในการสนับสนุนส่งเสริมการบริหารคณะสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยดีงามในหมู่คณะสงฆ์และป้องกันอันตรายจากภายนอกที่จะเกิดขึ้นกับองค์กรคณะสงฆ์ ส่วนแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ ก็ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม เอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัย อิงอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และมติมหาเถรสมาคม เป็นแนวทางส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่าง บ้าน วัด ราชการ และที่สำคัญคือ สามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารการจัดการปกครองคณะสงฆ์ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ^๕ และสอดคล้องกับที่ พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผสฺสธมฺโม)” จากผลการวิจัยพบว่า พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผสฺสธมฺโม) ปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ด้วยความยุติธรรม เป็นกลางตามหลักพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ประกาศ มติมหาเถรสมาคม อย่างตรงไป ตรงมา เว้นจากอคติ ไม่ลู่อ่อนและใช้อำนาจและใช้อารมณ์ โดยท่านหมั่นประชุมชี้แจงตกลงทำความเข้าใจกับคณะสงฆ์ในเรื่องกิจการงานคณะสงฆ์ในทุก ๆ ด้าน และจะใช้มติสงฆ์เป็นข้อสรุปของคณะสงฆ์ในการปฏิบัติงานเสมอ^๖

^๕พระครูปลัดอาทิตย์ อดตเวที, “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการเขตปกครองภาค ๒”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

^๖พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ, “การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผสฺสธมฺโม)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

๕.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ ตำแหน่ง อายุ พรรษา และวุฒิการศึกษา สามัญของพระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามสมมติฐานการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

(๑) ตำแหน่ง

พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เนื่องจาก คณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงาม ตามหลักพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช รวมถึงกฎหมายของฝ่ายบ้านเมืองด้วย ดังนั้น ปัจจัยส่วนบุคคลด้านตำแหน่ง จึงทำให้เกิดความเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ดังกล่าวนี้อยู่ สอดคล้องกับที่ พระครูพิพัฒน์ จริยาภรณ์ (สาโชติ อาภาโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า สถานภาพส่วนบุคคลในด้านสถานะภายในวัด มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^๗

(๒) อายุ

พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เนื่องจาก ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเกิดจากการสั่งสมมาตามช่วงชีวิต ซึ่งประสบการณ์ในชีวิตต่าง ๆ นั้น มีผลต่อความเชื่อและทัศนคติซึ่งมีอิทธิพลต่อการกำหนดของพฤติกรรม เกี่ยวพันกับการรับรู้ บุคลิกภาพ และการจูงใจ ทั้งทั้งในทางบวกและในทางลบ มีลักษณะเฉพาะต่อการตอบสนองของบุคคลไปสู่บุคคล สิ่งของ และสถานการณ์ของแต่ละบุคคล หรืออาจกล่าวได้ว่ามีอิทธิพลอย่างมากต่อสิ่งที่สนใจ นั่นเอง ดังนั้น ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ จึงทำให้เกิดความเห็นที่แตกต่างกัน ดังกล่าวนี้อยู่ สอดคล้องกับที่ เจริญ รุ่งแสงจันทร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทด้านการปกครองหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางปะ จังหวัดสมุทรปราการ” จากผลการวิจัยพบว่า เมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการปกครองของผู้ใหญ่บ้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^๘

^๗พระครูพิพัฒน์ จริยาภรณ์ (สาโชติ อาภาโร), “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^๘เจริญ รุ่งแสงจันทร์, “บทบาทด้านการปกครองหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางปะ จังหวัดสมุทรปราการ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

(๓) พระราชา

พระสงฆ์ที่มีพระราชาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ เนื่องจากศักยภาพของมนุษย์สามารถพัฒนาได้ ดังที่ พระพุทธเจ้าทรงมองว่ามนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้ด้วยแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสม ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงเน้นย้ำให้มนุษย์พัฒนาศักยภาพคุณความดี ความรู้ และความสามารถของตนเองตามหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นหลักการที่มีเพียงแต่ในศาสนาพุทธเท่านั้น พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาที่แตกต่างไปจากศาสนาทั้งหลายในโลกอย่างยิ่ง โดยต้องการให้มนุษย์มีศักยภาพที่จะพัฒนาให้รู้เข้าใจความจริงแห่งกฎธรรมชาติและเข้าถึงชีวิตที่ดั่งามสูงสุด ดังมีพุทธพจน์ที่ระบุถึงคุณหรือประโยชน์ของการบรรพชาอุปสมบท นั้นเอง ดังนั้น ปัจจัยส่วนบุคคลด้านพระราชา จึงทำให้เกิดความเห็นที่แตกต่างกัน ดังกล่าวนี สอดคล้องกับที่ ศักดา ภาคจันทิก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” จากผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุที่มีพระราชาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมแตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธเป็นไปตามสมมติฐาน^๙

(๔) การศึกษา

พระสงฆ์ที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ เนื่องจากการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความสามารถที่จะเรียนรู้ มีคุณลักษณะมองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดีมีวินัยในตนเอง มีความใฝ่รู้และพร้อมที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ การศึกษายังเป็นเครื่องมือสำคัญในการปลูกฝังค่านิยม เจตคติคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และพัฒนาบุคคลทั้งในแง่ความรู้ ความคิด ดังนั้น ปัจจัยส่วนบุคคลด้านการศึกษา จึงทำให้เกิดความเห็นที่แตกต่างกัน ดังกล่าวนี สอดคล้องกับที่ พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุขเมโธ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองในอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุที่มีวุฒิการศึกษาทางสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองในอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๐}

^๙ ศักดา ภาคจันทิก, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๑๐} พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุขเมโธ), “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองในอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทั่วไป ดังนี้

๑) ควรอบรมความประพฤติตามหลักพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่พระภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่

๒) ควรออกกฎระเบียบภายในวัดโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของให้ผู้ที่ปกครอง

๓) ควรจัดประชุมคณะสงฆ์เป็นประจำทุกเดือน

๔) ควรลงพื้นที่เพื่อดูแล ให้คำปรึกษา และบำรุงขวัญกำลังใจแก่ผู้ที่ปกครองเป็นประจำ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมกระบวนการความร่วมมือพระสงฆ์ในการบริหารงานด้านการปกครองปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๒) การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานด้านการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๓) การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์หรือการยุทธศาสตร์การบริหารงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กนก แสนประเสริฐ. ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙.

กัลยา วานิชย์บัญชา. สถิติสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

แก้ว ชิตตะขบ. รวมวิชาธรรมศึกษาชั้นตรี (ตามหลักสูตรของสนามหลวงแผนกธรรม พ.ศ. ๒๕๔๖). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗.

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. พื้นฐานรัฐศาสตร์กับการเมืองในศตวรรษที่ ๒๑. นครปฐม: ศูนย์ส่งเสริมการฝึกอบรมเกษตรกรแห่งชาติ, ๒๕๔๓.

โกวิท พวงงาม. การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๓.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

_____. สถิติเบื้องต้นและการวิจัย : Basic Statistics and Research. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. สถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย ฉบับปรับปรุง. พิมพ์ครั้งที่ ๓. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๖.

คณาจารย์สำนักพิมพ์เชียงใหม่. บูรณาการแผนใหม่กับธรรมชั้นตรี. กรุงเทพมหานคร: เชียงใหม่, ๒๕๔๖.

คณินันต์ และสุบรรณ จันทบุตร. ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดหนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๕๕.

โครงการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย. รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๗.

จรรยา สุภาพ, หลักรัฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช, มปป..

จำนงค์ ทองประเสริฐ. พระพุทธศาสนากับสังคมและการเมือง. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ต้นอ่อนแกรมนี่ จำกัด, ๒๕๔๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- จิระโชค วีระสย และคณะ. รัฐศาสตร์ทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐.
- เดโช สนวนานนท์. พจนานุกรมศัพท์การเมือง. กรุงเทพมหานคร: หน้าต่างสู่โลกกว้าง, ๒๕๔๕.
- ทินพันธ์ นาคะตะ. รัฐศาสตร์ ทฤษฎีความคิด ปัญหาสำคัญและแนวทางการศึกษาวิเคราะห์ทางการเมือง. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์นิต้า, ๒๕๔๑.
- บรรณธิการ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และพันเอกหญิง นีออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. ลักษณะไทย. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑.
- ประกอบ กรรณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุขภาพการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- ประยุทธ์ หลงสมบุญ. พจนานุกรม มคอ-ไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๖.
- ประสาร ทองภักดี. หลักการปกครอง. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: นิต้า, ๒๕๔๑.
- ประสิทธิ์ ทองอุ่น และคณะ. พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตนเอง. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๔๒.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. วรรณกรรมทางการเมืองของพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สามัคคีสาสน์ จำกัด. ๒๕๔๐.
- _____. ปรัชญาแห่งอุดมการณ์ทางการเมือง. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ). การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินฺทปญฺโญ). โชคดีมีโอกาสดำเนินรอยยุคลบาทโดยทศพิธราชธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์, ๒๕๔๙.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). ๕ ทรงครองแผ่นดินโดยทศพิธราชธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- _____. พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๑.
- พระธรรมวรนายก (ไธส นิรุติเมธี). ธรรมปริทัศน์ ๔๖. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). นิติศาสตร์แนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย, ๒๕๕๓.
- _____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- _____ . พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนรัชการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓.
- _____ . พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙.
- _____ . พื้นสภาวะยามสังคมิวิกฤต. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๑.
- _____ . สลายความขัดแย้ง-สังคมศาสตร์ที่ยั่งยืนถึงธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๔๙.
- พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน). ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปี พระพุทธวรญาณ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโล). หลักกรรมาภิบาลและประมุขศิลป์. กรุงเทพมหานคร: ชัยมงคลพรินต์, ๒๕๔๘.
- พระวิสุทธิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรสี). พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายเถรสมาคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีรปโย). อธิบายกฎหมายเถรสมาคม. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรศาสน์การพิมพ์, ๒๕๕๑.
- พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินทปโย). ธรรมบรรยายชุดทศพิธราชธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สมมิตร, ๒๕๓๑.
- _____ . หลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๒.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๖.
- วรรณา เจียมศรีพจน์. การเมืองเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปาเจรา, ๒๕๔๖.
- วิรัช ธีรพันธุ์เมธี. พุทธปรัชญาการปกครอง. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๖.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. การประยุกต์และการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โพรเฟซ, ๒๕๔๙.
- _____ . ความหมายของการพัฒนา คำที่มีความหมายใกล้เคียง และแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔.
- สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. คู่มือพระสังฆาธิการ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. ราชบุรี: สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๕.
- สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนารวมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒนมหาเถร). รวมธรรมะ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๓.
- สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี. รวมธรรมะ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์ พริ้นต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๓๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์. การปกครองแนวพุทธศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๔๑.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ. กรุงเทพมหานคร: เอมีเทรดดิ้ง, ๒๕๔๑.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๖.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. ปทุมธานี: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, ๒๕๕๗.
- สุขุม นวลสกุล และวิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ. การเมืองและการปกครองไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙.
- _____. ทฤษฎีการเมืองสมัยโบราณและสมัยกลาง. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔.
- สุขุม นวลสกุล. การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญไทยฉบับประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.
- สุชีพ ปุณฺณานุภาพ. ประวัติศาสตร์พระศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รวมสาส์น ๑๙๗๗ จำกัด, ๒๕๔๑.
- สุรพล สุยะพรหม. การเมืองกับการปกครองของไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- แสวง อุดมศรี. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- แสวง อุดมศรี. พระวินัยปิฎก ๑ ว่าด้วยมหาวิภังค์หรือภิกขุวิภังค์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- อนันตชัย ยूरประถม และคณะ. ไขความหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน. นนทบุรี: หจก. วนิดาการพิมพ์, ๒๕๕๗.
- อำไพ หรคุณารักษ์. การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. นนทบุรี: สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, ๒๕๕๐.

(๒) บทความ :

- วินัย พงศ์ศรีเพียร. “สมานฉันท์: แง่คิดจากกฎหมายตราสามดวง”. ประชาคมวิจัย. ฉบับที่ ๖๐ (มกราคม ๒๕๕๑): ๒๓.
- สมบุญ ขาวชายโขง และธวัชชัย กุณวงศ์. “คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน”. ในวารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ (มีนาคม-เมษายน ๒๕๕๕): ๕.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๓) งานวิจัย/วิทยานิพนธ์ :

เจริญ รุ่งแสงจันทร์. “บทบาทด้านการปกครองหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

นายณกรินทร์ แก้วโชติรุ่ง. “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์. “การศึกษาวิเคราะห์การเมืองการปกครองในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ. “การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระธรรมปิฎก (สุเทพ ฝสฺสธมฺโม)”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระครูปลัดอาทิตย์ อตฺถเวที. “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการเขตปกครองภาค ๒”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระครูพิพัฒน์จริยาภรณ์ (สาโชติ อาภาธโร). “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุขเมโธ). “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองในอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุขุมปญฺโญ). “การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักภิกขุอุปทานิยธรรม ๗ ของคณะสงฆ์อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร). “บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติณฺธโร). “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาจรัญ พุทฺธสิริ. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสาราณียธรรม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระมหาติง มหิสุสโร (ทองหล่อ). “การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ด้านการปกครองของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พระมหาวิชัย ยติชโย. “ศึกษาการพัฒนาวัตถุนาคเป็นสำนักปฏิบัติธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระมหาอุบล จรธมโม. “การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาการปกครองในพุทธปรัชญาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- พระอุเทน ปริมุตโต. “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอยะหริ่ง จังหวัด นครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พลอาสาสมัคร อนุกุล บุญรักษา. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนา ๔ ของกองบัญชาการ มณฑลทหารบกที่ ๓๑”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พันตำรวจตรี สุรศักดิ์ ขำเนตร. “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักธรรมาธิปไตยในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พันตำรวจโทจิณกุล หลวงอภัย. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนาธรรมของศูนย์ฝึกอบรม ตำรวจภูธรภาค ๖ จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- รุ่งนิภา พัฒนพฤษชาติ. “การศึกษาการพัฒนาเด็กตามทัศนะของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- ศักดิ์ดา ภาคจันทิก. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- สุนทร ผาสุข. “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาล เมืองตากลิ อำเภอดากลิ จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.
- สุภีร์ ทุมทอง. “ศึกษาการพัฒนาอินทรีย์สังวรในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๔) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ :

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด. สถิติภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภาค ๑๕ พุทธศักราช ๒๕๖๐. ประจวบคีรีขันธ์: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด, ๒๕๖๐. (ถ่ายเอกสารเย็บเล่ม).

(๕) เว็บไซต์ :

มหาเถรสมาคม. “มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๓/๒๕๕๑ มติที่ ๘๘/๒๕๕๑ เรื่องขอยกอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ขึ้นเป็นเขตปกครองอำเภอทางคณะสงฆ์”. [ออนไลน์]. < <http://www.mahathera.org/>>. [๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๙].

วิกิพีเดีย พจนานุกรมเสรี. “อำเภอสามร้อยยอด”. [ออนไลน์]. < <https://th.wikipedia.org/wiki/อำเภอสามร้อยยอด> >. [๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๙].

(๖) การสัมภาษณ์ :

นางลำเพย ศิวไธ. กรรมการวัดหุบตาโคตร อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

นายเกริกชัย ขาดีไทยไตรรงค์. วัดนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

นายสวຍ เปรมมล. ไวยาวัจกรวัดธรรมรังสี อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

นายเสถียร เหล่าคนคำ. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

พระครูกิตติญาณพิสุทธิ์ (สมชาย กิตติธนาโณ). เจ้าอาวาสวัดไร่ไหม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

พระครูวิสุทธิธรรมานุรักษ์ (เฉลิม สุขีโว). เจ้าคณะตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

พระครูศรีธรรมภาณินันท์ (อภิเชก มุตตจิตโต). เจ้าคณะตำบลศิลาลอย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

พระครูสถิตกัลยาณคุณ (เทียน จิตเวโท). เจ้าคณะตำบลศาลาล้อย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

พระเทพสิทธิวิมล (เอียด สุทนต์). เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

พระมหาบุญกิต สุวณโณ. เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

พระราชรัตนวิสุทธิ (ชำนาญ เขมนนโท). รองเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

พระศรีปริยัติเมธี (สวางน ปญญาสิริ). เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๓๕๕ ภายใน (๒๓๓๘)

ที่ ศธ.๖๓๐๕.๒/๗๔๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ,ผศ.ดร.

เนื่องด้วย พระครูปัญญายาภรณ์ ฉายา ขวนปณฺโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๐๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาและศาสนศาสตร์

๓๓๖๖๖
๓๓๖๖๖

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, ผศ.ดร.
๐๒๘/๐๒๘/๐๒๘

ผู้ประสานงาน : พระครูปัญญายาภรณ์ ฉายา ขวนปณฺโญ

โทรติดต่อนอ.๐๘๘๓-๗๓๖-๓๓๓๓๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๓๕๔ ภายใน (๒๓๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๔๓

วันที่ ๓๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระสมุทรวิโรจน์,ดร.

เนื่องด้วย พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปณฺโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๐๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระสมุทรวิโรจน์, ดร.)

๓๖ ก.ย. ๖๐

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปณฺโญ

โทรติดต่อก่อน ๐๘๘๓-๗๓๖-๓๓๓๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๓๕๕ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๓๐๕/๒/๗๐๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระครูวิสุทธิธานันท์คุณ,ดร.

เนื่องด้วย พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๐๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปญโญ

โทรติดตอ.๐๘๑-๗๓๖-๓๓๓๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๓๕๕ ภายใน (๒๓๓๘)

ที่ ศธ.๖๓๐๕.๒/๗๔๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระครูวาทีรวินัน,ดร.

เนื่องด้วย พระครูปัญญายาภรณ์ ฉายา ขวนปณฺโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๐๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ทราจแล้ว

(พระครูวาทีรวินัน, ดร.)

30 ก.ย. 60

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูปัญญายาภรณ์ ฉายา ขวนปณฺโญ

โทรติดต่อนอ.๐๘๘๑-๗๓๖-๓๓๓๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๓๕๕ ภายใน (๒๓๓๘)

ที่ ศธ.๖๓๐๕.๒/๗๔๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต,ดร.

เนื่องด้วย พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขนพลญฺเฐ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๐๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ตรวจแก้ไขเรียบร้อยแล้ว

พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต, ดร.
๒๕ / ก.ย. / ๖๐

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ สุนทรธรรม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขนพลญฺเฐ
โทรติดตอ. ๐๘๓-๗๓๖-๓๓๓๓

ภาคผนวก ข
ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัย พระครูปัญญาขยาภรณ์ (ชัยชนะ ชวนปญโญ)

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

๑. พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ.ดร.	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ ๑
๒. พระสมุทรวชิโรโสภณ, ดร.	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ ๒
๓. พระครูวิสุทธาณันทคุณ, ดร.	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ ๓
๔. พระครูวาทีวรัธน์, ดร.	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ ๔
๕. พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตโต, ดร.	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ ๕

ข้อ	รายการ	คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ/ท่านที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑. ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย								
๑	มีการยึดถือพระธรรมวินัยเป็นธรรมเนียมสูงสุดในการปกครอง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	มีการจัดให้พระภิกษุในปกครองลงอุโบสถกรรมฟังพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	มีการจัดให้พระภิกษุ/สามเณรในปกครองทำวัตรสวดมนต์เข้า-เย็นตลอดทั้งปี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	มีการจัดประชุมพระภิกษุ/สามเณรในปกครองเพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	มีการสั่งสอนให้พระภิกษุ/สามเณรในปกครองนุ่งห่มให้เหมาะสมแก่สมณสาธูปตามหลักพระธรรมวินัย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	มีการสั่งสอนให้พระภิกษุ/สามเณรในปกครองให้ความเคารพกันตามลำดับพรรษา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ/ท่านที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๗	มีการสั่งสอนพระภิกษุ/สามเณร ในปกครองปฏิบัติธรรมตามสมัย อันสมควร	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	มีข้อบังคับกฎระเบียบในการอยู่ ร่วมกันเป็นหมู่คณะโดยไม่ขัดต่อ หลักพระธรรมวินัย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	มีกระบวนการระงับอธิกรณ์ที่ เกิดขึ้นตามหลักพระธรรมวินัย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	มีกระบวนการวินิจฉัยปัญหาที่ เกิดขึ้นแก่หมู่คณะโดยถูกต้อง ตามหลักพระธรรมวินัย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๑	มีการลงนิคหกรรมหรือการ ลงโทษแก่พระภิกษุในปกครอง โดยถูกต้องตามหลักพระธรรม วินัย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๒	มีกระบวนการวินิจฉัยลงข้อ อุทธรณ์โดยถูกต้องตามหลักพระ ธรรมวินัย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๓	มีการจัดระบบควบคุม ดูแล พระภิกษุ-สามเณรในปกครอง ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย อย่างเคร่งครัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๔	มีการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ พระภิกษุ/สามเณรในปกครอง โดยธรรมตามสมควรแก่เหตุ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๕	มีการยึดถือพระธรรมวินัยเป็น หลักเกณฑ์ในการจัดระเบียบ ของหมู่สงฆ์โดยมุ่งหมายความ สามัคคีของหมู่คณะเป็นสำคัญ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ/ท่านที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๒. ด้านการปกครองโดย เอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชา สมเด็จพระสังฆราช								
๑	มีการดำเนินการปกครองคณะ สงฆ์ให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระ สังฆราช	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	มีการจัดประชุมพระภิกษุ/ สามเณรเพื่อชี้แจงกฎหมายเถร สมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระ บัญชาสมเด็จพระสังฆราชตาม วาระต่าง ๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	มีการควบคุมและส่งเสริมการ ดำเนินงานคณะสงฆ์ การศาสน ศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การ สาธารณูปการ และการสาธารณ สงเคราะห์ให้เรียบร้อยดีงาม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	มีการออก กฎ ระเบียบในการ อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะโดย สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระ สังฆราช	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ/ท่านที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๕	มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	มีการกำหนดบทลงโทษแก่ภิกษุได้ปกครองที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกัน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	มีการตัดสินโทษแก่ภิกษุ/สามเณรได้ปกครองโดยไม่ขัดต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	มีกระบวนการทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษในคราวที่บรรพชิตหรือคฤหัสถ์ประพฤติผิดคำสั่งที่สั่งโดยชอบ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	มีการจัดการแก้ไขข้อขัดข้องของผู้ได้บังคับบัญชาให้เป็นไปโดยชอบ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	มีการมอบหมายหน้าที่ในการจัดกิจกรรมศาสนสมบัติของวัดแก่ภิกษุในปกครอง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๑	มีการอำนวยความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลแก่พุทธศาสนิกชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๒	มีการตรวจการในเขตปกครองของตนโดยสม่ำเสมอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๓	มีการประชุมคณะสงฆ์ประจำเดือนตามที่ผู้บัญชาเหนือตนจัดประชุมประจำอำเภอเนื่องนิตย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ/ท่านที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๑๔	มีกระบวนการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง มิให้เกิดความเสียหายแก่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๕	มีกระบวนการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ไม่ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันควร	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ค
ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha coefficient)

ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha coefficient)

สารนิพนธ์ การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ผู้วิจัย พระครูปัญญายาภรณ์ (ชัยชนะ ชวนปณฺโณ)

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
A1	113.1333	65.9126	.3930	.7717
A2	113.7333	63.7885	.5087	.7654
A3	113.6000	66.7310	.1692	.7816
A4	113.9333	65.3057	.4033	.7706
A5	114.1000	64.9897	.3209	.7734
A6	114.0333	64.1713	.4516	.7676
A7	113.8000	65.5448	.2766	.7757
A8	113.8000	64.9241	.3249	.7732
A9	113.5333	69.0851	.0296	.7859
A10	113.7000	69.4586	-.0075	.7880
A11	113.8333	65.7299	.2972	.7746
A12	113.4667	65.1540	.3141	.7737
A13	113.9000	65.5414	.3236	.7734
A14	114.2667	64.5471	.4504	.7682
A15	113.7667	65.7023	.2932	.7748
B1	113.6333	65.4126	.2919	.7749
B2	113.7000	65.4586	.3364	.7729
B3	113.4333	66.5989	.2320	.7776
B4	113.7000	68.2172	.1105	.7824
B5	113.8333	69.2471	-.0041	.7899
B6	113.9000	65.4724	.2832	.7753
B7	113.8000	63.6828	.4521	.7669
B8	113.8333	66.2816	.2310	.7778
B9	113.7667	67.0816	.1641	.7812
B10	113.5667	64.8057	.3686	.7712
B11	113.8667	64.8092	.3969	.7701
B12	113.6333	64.5161	.3629	.7712
B13	113.5667	65.2885	.3279	.7731
B14	113.7000	65.5966	.3547	.7723
B15	113.8000	64.8552	.3096	.7740

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 30

Alpha = .7809

ภาคผนวก ง
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศร ๖๑๐๕.๒/๘๕๑

๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง	ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
นามสกุล	เจ้าคณะอำเภอบราญบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูปัญญายาหารณ์ ฉายา ขวณปัญโญ รัหฺสประจาตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๐๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระสงฆ์ในการปกครองของพระคุณท่านจึงขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้สืบดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๒) ขอบเขตการดำเนินงาน
การดำเนินงาน
(การดูแลการให้บริการ)
จัดและบริหารงานบริการ
๓๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

นมัสการมาด้วยความเคารพ

Geo Thomas

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนาศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูปัญญายาภรณ์ ฉายา ขวนปญฺโญ
โทรศัพท์: ๐๘๔-๗๓๖-๓๓๓๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๐๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระเทพสิทธิวิมลเจ้า คณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวณปัญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๐๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระสงฆ์ในการปกครองของ
พระคุณท่านเพื่อการนี้จึงขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวม
ข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
จัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์
จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระครูปัญญาชาภรณ์
ฉายา ขวณปัญโญ

นมัสการมาด้วยความเคารพ

ดร.สุรพล สุยะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวณปัญโญ

โทรศัพท์ติดต่อ: ๐๘๑-๗๓๖-๓๑๓๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๐๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้สิทธิเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นามสกุล พระเทพสิทธิวิมล เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๐๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้สิทธิดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระครูปัญญาชาภรณ์
ฉายา ขวนปญโญ

นามสกราบด้วยความเคารพ

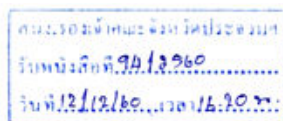
ดร.สุรพล สุธะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

ผู้ประสานงาน : พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปญโญ
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๑-๗๓๖-๓๓๓๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๐๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระราชรัตนสุทธี รองเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๐๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อ.กต
พระรัตนสุทธี
(พระราชรัตนสุทธี)
รองเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

12 ส.ค. 2560

นมัสการด้วยความเคารพ

ดร.สุรพล สุธะพรหม
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาและศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปญโญ
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๑-๗๓๖-๓๑๓๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๐๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระศรีปริยัติเมธี เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดพระจวบศิริชั้น
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปญโญ รัศประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๐๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัด
พระจวบศิริชั้น” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ฉันทโอภาสให้ถึงคุณครู
ดร.สุรพล สุธะพรหม
(นาง.ศรีประจักษ์)
ค. ๒๓๑๑๖ ๒๕๖๐

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

ผู้ประสานงาน : พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปญโญ

โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๘๑-๙๓๖-๓๑๓๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๐๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้สิทธิเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย
นามสกุล พระครูศรีธรรมภินันท์
เจ้าคณะตำบลลาลอย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้สิทธิดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อนุเคราะห์ให้เก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย
พระครูศรีธรรมภินันท์
(เจ้าคณะตำบลลาลอย)
พฤษภาคม ๒๕๖๐

นามสมการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปญโญ

โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๘๑-๗๓๖-๓๑๓๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๐๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นามสกุล พระครูวิสุทธิธรรมานุรักษ์
เจ้าคณะตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอรับเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
พระครูวิสุทธิธรรมานุรักษ์
พ.ศ. ๒๕๖๐

นามสมการมาด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาวิทยาศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปญโญ
โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๘๑-๗๓๖-๓๑๓๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๐๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้สิทธิเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูสถิตกัลยาณคุณ
เจ้าคณะตำบลศาลาลัย อำเภอสามร้อยยุด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยุด จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ณ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
พระครูสถิตกัลยาณคุณ
(พระครูสถิตกัลยาณคุณ)
ทพ.สถิตกัลยาณคุณ ๒๕๖๐

นมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปญโญ
โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๘๑-๗๓๖-๓๑๓๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๐๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไญ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นามสกุล พระครูกิตติญาณพิสุทธิ
เจ้าอาวาสวัดไร่ไธสมัคคี อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปณฺโญ รัทสประจำตฺวินิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนําสมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอขอบใจผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย

พระครูกิตติญาณพิสุทธิ
(พระครูกิตติญาณพิสุทธิ)

พ.ศ. ๒๕๖๐

นามสกุลมาด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปณฺโญ

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๑-๗๓๖-๓๓๓๓

ที่ ศส ๖๑๐๕.๒/๙๐๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระมหาบุญเกิด สุวณฺโณ
เลขานุการเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปญฺโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๐๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อนุญาตให้เก็บข้อมูลเพื่อวิจัย
พระมหาบุญเกิด สุวณฺโณ
(พระมหาบุญเกิด สุวณฺโณ)
พฤษภาคม ๒๕๖๐

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

ผู้ประสานงาน : พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปญฺโญ

โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๘๑-๗๓๖-๓๑๓๓

1228
11 2 2560

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอบางน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายเสถียร เหล่าคนคำ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระจวบศิริพันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๓๐๒๐๕๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัด
พระจวบศิริพันธ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปญโญ
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๑-๗๓๖-๓๑๓๑

- 3/๓๓/๒๕๖๐/๓๓.๓
พจนานุกรม ๒๐๕๐๕๑

๒๕ ๕ ๕๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๐๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ไขนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายเกริกชัย ขาดีไทยไตรงค์ วัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๐๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

• อนุเคราะห์เก็บข้อมูล
เมื่อ ๑๖ ธ.ค. ๖๐

(นายเกริกชัย ขาดีไทยไตรงค์)
วัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้ประสานงาน : พระครูปัญญาชาภรณ์ ฉายา ขวนปญโญ
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๑-๗๓๖-๓๑๓๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๐๓

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ไขนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกเกด
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายสว ยะมณเฑียร วิทยาลัยการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดงใต้ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูปัญญายาจารย์ ฉายา ขนปญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ
สว ยะมณเฑียร
(สว ยะมณเฑียร ๒๕/๑๑/๒๕๖๐)
๒๕ ๒๕๖๐

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูปัญญายาจารย์ ฉายา ขนปญโญ
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๑-๗๓๖-๓๓๓๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๐๓

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกเกด
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางลำเพย ศิวิล กรรมการวัดหุบตาโคตร อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูปัญญาขยาภรณ์ ฉายา ขวนปญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๐๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อรรถสิทธิ์ เกษมทรัพย์กิจวิจัย
ลำเพย ศิวิล
(เล.พช ๕๖๖๐)
พฤษภาคม ๒๕๖๐

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูปัญญาขยาภรณ์ ฉายา ขวนปญโญ

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๑-๗๓๖-๓๑๓๓

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง
การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ
 - ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 - ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๒. โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ
๓. ข้อมูลที่ได้จากท่านในครั้งนี้ผู้วิจัยจะเป็นความลับ จึงไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อท่านโดยผู้วิจัยจะนำผลมาใช้ในการวิจัย เท่านั้น
๔. การตอบแบบสอบถามของท่านเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้

ขอขอบคุณในความร่วมมือตอบแบบสอบถามนี้

พระครูปัญญาชาภรณ์ (ชัยชนะ ชวนปญโญ)
นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑: ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับตัวท่าน

๑. ตำแหน่ง

- ☐ พระสังฆาธิการ
☐ พระภิกษุทั่วไป (ไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์)

๒. อายุ

- ☐ ๒๐-๓๐ ปี
☐ ๓๑-๔๐ ปี
☐ ๔๑-๕๐ ปี
☐ ๕๑-๖๐ ปี
☐ มากกว่า ๖๐ ปี

๓. พรรษา

- ☐ ต่ำกว่า ๕ พรรษา
☐ ๕-๑๐ พรรษา
☐ ๑๑-๑๕ พรรษา
☐ ๑๖-๒๐ พรรษา
☐ มากกว่า ๒๐ พรรษา

๔. วุฒิการศึกษาสามัญ

- ☐ ประถมศึกษา
☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า
☐ อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
☐ ปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ ๒: แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ว่าอยู่ในระดับใด ตามความเป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ มากที่สุด

๔ หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก

๓ หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ ปานกลาง

๒ หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ น้อย

๑ หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ข้อ	การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	๑. ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย					
๑	มีการยึดถือพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญสูงสุดในการปกครอง					
๒	มีการจัดให้พระภิกษุในปกครองลงอุโบสถกรรมฟังพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือน					
๓	มีการจัดให้พระภิกษุ/สามเณรในปกครองทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็นตลอดทั้งปี					
๔	มีการจัดประชุมพระภิกษุ/สามเณรในปกครองเพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย					
๕	มีการสั่งสอนให้พระภิกษุ/สามเณรในปกครองนุ่งห่มให้เหมาะสมแก่สมณสาธูตามหลักพระธรรมวินัย					
๖	มีการสั่งสอนให้พระภิกษุ/สามเณรในปกครองให้ความเคารพกันตามลำดับพรรษา					
๗	มีการสั่งสอนพระภิกษุ/สามเณรในปกครองปฏิบัติธรรมตามสมัยอันสมควร					
๘	มีข้อบังคับกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะโดยไม่ขัดต่อหลักพระธรรมวินัย					

ข้อ	การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๙	มีกระบวนการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นตามหลักพระ ธรรมวินัย					
๑๐	มีกระบวนการวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้นแก่หมู่คณะ โดยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย					
๑๑	มีการลงนิคหกรรมหรือการลงโทษแก่พระภิกษุใน ปกครองโดยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย					
๑๒	มีกระบวนการวินิจฉัยลงข้ออุทธรณ์โดยถูกต้อง ตามหลักพระธรรมวินัย					
๑๓	มีการจัดระบบควบคุม ดูแล พระภิกษุ-สามเณรใน ปกครองให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่าง เคร่งครัด					
๑๔	มีการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่พระภิกษุ/สามเณรใน ปกครองโดยธรรมตามสมควรแก่เหตุ					
๑๕	มีการยึดถือพระธรรมวินัยเป็นหลักเกณฑ์ในการ จัดระเบียบของหมู่สงฆ์โดยมุ่งหมายความสามัคคี ของหมู่คณะเป็นสำคัญ					
	๒. ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช					
๑	มีการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระ บัญชาสมเด็จพระสังฆราช					
๒	มีการจัดประชุมพระภิกษุ/สามเณรเพื่อชี้แจงกฎ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชตาม วาระต่าง ๆ					

ข้อ	การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๓	มีการควบคุมและส่งเสริมการดำเนินงานคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่ พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้เรียบร้อยดีงาม					
๔	มีการออก กฎ ระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะโดยสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช					
๕	มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎ ระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา					
๖	มีการกำหนดบทลงโทษแก่ภิกษุได้ปกครองที่ฝ่าฝืนกฎ ระเบียบในการอยู่ร่วมกัน					
๗	มีการตัดสินโทษแก่ภิกษุ/สามเณรได้ปกครองโดยไม่ขัดต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช					
๘	มีกระบวนการทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษในคราวที่บรรพชิตหรือคฤหัสถ์ประพฤติผิดคำสั่งที่สั่งโดยชอบ					
๙	มีการจัดการแก้ไขข้อขัดข้องของผู้ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปโดยชอบ					
๑๐	มีการมอบหมายหน้าที่ในการจัดกิจกรรมศาสนสมบัติของวัดแก่ภิกษุในปกครอง					
๑๑	มีการอำนวยความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลแก่พุทธศาสนิกชน					
๑๒	มีการตรวจการในเขตปกครองของตนโดยสม่ำเสมอ					

ข้อ	การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๑๓	มีการประชุมคณะสงฆ์ประจำเดือนตามที่ผู้บัญชา เหนือตนจัดประชุมประจำอำเภอเนื่องนิตย					
๑๔	มีกระบวนการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง มิให้เกิดความเสียหายแก่การคณะสงฆ์และการ พระศาสนา					
๑๕	มีกระบวนการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ไม่ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันควร					

ตอนที่ ๓: ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑) ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒) ด้านการปกครองโดยเอื้อเฟื้อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ
ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ- ฉายา/นามสกุล

วุฒิการศึกษา

ตำแหน่ง

วัน/เวลาที่สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความเจริญมากกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งเป็น การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนและกำหนดทิศทางของการพัฒนาไว้ ล่วงหน้า

การปกครองคณะสงฆ์ หมายถึง การดำเนินการสอดส่องดูแลพระภิกษุ สามเณร และศิษย์ วัดที่อยู่ภายใต้การปกครองให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยดีงาม โดยในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

๑) การปกครองตามหลักพระธรรมวินัย คือ การปกครองโดยยึดหลักพระธรรมวินัยเป็น ธรรมนูญสูงสุดในการปกครอง

๒) การปกครองโดยเอื้อเฟื้อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คือ การอนุโลมบังคับใช้พระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ กฎมหา เถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช เพื่อให้ สอดคล้องกับการปกครองของฝ่ายอาณาจักร

พระสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุที่ได้รับการอุปสมบทโดยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย โดย ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ เท่านั้น

ตอนที่ ๓ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

- ๑) จากสภาพปัจจุบันของการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ท่านเห็นว่า มีแนวทางในการพัฒนาโดยสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน อย่างไร
- ๒) จากสภาพปัจจุบันของการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการปกครองโดยเอื้อเฟื้อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ท่านเห็นว่า มีแนวทางในการพัฒนาโดยสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน อย่างไร

ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ
 พระครูปัญญาชยาภรณ์ (ชัยชนะ ขวนปญโญ)
 นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 (ผู้สัมภาษณ์)

ภาคผนวก ข
ภาพถ่ายการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิวิมล (เอี้ยด สุทนต์)
เจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระราชรัตนวิสุทธิ (ชำนาญ เขมมนโท)
รองเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติเมธี (สงวน ปณฺณาสิริ)
 เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมภินันท์ (อภิเชก มุตตจิตฺโต)
 เจ้าคณะตำบลศิลาลอย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิธรรมานุรักษ์ (เฉลิม สุชีโว)
เจ้าคณะตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระครูสถิตกัลยาณคุณ (เทียน จิตเวโท)
เจ้าคณะตำบลศาลาลัย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระครูกิตติญาณพิสุทธิ์ (สมชาย กิตติธนาโณ)
เจ้าอาวาสวัดไร่ใหม่ อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระมหาบุญกิต สุวณฺโณ
เลขานุการเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายเสถียร เหล่าคนค้ำ
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายเกริกชัย ขาดีไทยไตรรงค์
วัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายสวຍ เปรมมล
 ไวยาวัจกรวัดธรรมรังสี อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางลำเพย ศิวีไล
 กรรมการวัดหุบตาโคตร อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระครูปัญญาชยาภรณ์ (ชัยชนะ ชวนปณฺโณ)
- เกิด : วันอังคารที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๔
- สถานที่เกิด : ตำบลไร่เก่า อำเภอสามร้อยยอด
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๕
มัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบราณบุรี
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๐
หลักสูตรประกาศนียบัตรบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๕
พุทธศาสตรบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๙
- อุปสมบท : วันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๔
โดยมี พระครูประดิษฐ์นวก วัดตรีสตถุ (สามร้อยยอด) เป็นพระอุปัชฌาย์
- สังกัด : วัดสามร้อยยอด ตำบลไร่เก่า อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- ตำแหน่ง/หน้าที่ : เจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด
เจ้าอาวาสวัดสามร้อยยอด
เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดสามร้อยยอด
พระอุปัชฌาย์
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดสามร้อยยอด
ตำบลไร่เก่า อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์